

MİRAS

Milli İrs mukafatı alıb

MIRAS REWARDED NATIONAL HERITAGE AWARD

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi Azərbaycanın mədəni irsinin təbliğində xidmətlərinə görə Milli İrs mükafatına layiq görülmüşdür. Abidələr və Tarixi Yerlər Günü üzrə Beynəlxalq Şuranın (İKOMOS) təklifi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Elm, Təhsil və Mədəniyyət Təşkilatının (UNESCO) tövsiyələri əsasında hər il 18 aprel tarixi bütün dünyada Beynəlxalq Abidələr və Tarixi Yerlər Günü kimi qeyd edilir. Azərbaycanda bu günün daha geniş şəkildə qeyd edilməsi məqsədi ilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə aprelin 18-də "Atəşgah məbədi" Dövlət Tarix-Memarlıq Qorugunda bayram tədbiri keçirilmişdir. Tədbirdə ölkəmizin zəngin mədəni irsinin təbliği, milli memarlıq və bərpəçilik sənətinin təşviqi, tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması sahəsində fəaliyyətin dəstəklənməsi və stimullaşdırılması məqsədi ilə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin "Milli irs mükafatı"nın 2013-cü il üzrə qaliblərinin mükafatlandırılması mərasimi olmuşdur. 6 nominantdan biri olan MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi mədəni irsin təbliğində xidmətlərinə görə nominasiyasında bu mükafata layiq görülmüşdür. Mükafatı Mədəniyyət və Turizm Naziri Əbülfəs Qarayev MİRAS İctimai Birliyin sədri Fəriz Xəlilliyə təqdim etmişdir. Milli irs mükafatı qara marmar kürsü üzərində metal heykəlcikdən və diplomdan ibarətdir. Sonra MİRAS İctimai Birliyinin gördüyü işlər barəsində qısa təqdimat oldu. Bildirildi ki, 2010-cu ilin əvvəllərində yaradılmış MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi fəaliyyət göstərdiyi qısa müddət ərzində Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin öyrənilməsi üzrə elmi tədqiqat işlərinin aparılması, tarixi abidələrin və digər obyektlərin təmiri və bərpası və milli-mənəvi irsimizin təbliği sahəsində bir sıra uğurlu layihələrə imza atmışdır. Birlik müntəzəm olaraq respublikanın ali və orta məktəblərində, kitabxana və muzeylərində seminarlar keçirir, mədəni irs düşərgələri və turları təşkil edir, "Miras" elmi-kütləvi jurnalı, miras.az və archaeotourism.az internet resursları vasitəsilə geniş ictimaiyyəti bu barədə məlumatlandırır. Orta əsr Ağsu şəhərində arxeoloji tədqiqatlar aparən MİRAS tərəfindən 15000 kv.m. ərazidə şəhər qalıqları konservasiya edilmiş, sərgi kompleksi açılmış və bu- radakı arxeoloji turizm kompleksi 2012-ci ildə 4000-dən çox yerli, 300-dən çox xarici turisti qəbul etmişdir. Birlik ötən 3 il ərzində Azərbaycanın mədəni irsinin tanıtılma- sı üçün respublikamızın Bakı, Ağsu və İsmayilli, Türkiyənin Amasiya, Muğla, Uşak, Trabzon, Bayburt və Ordu, İtaliyanın Milan, Gürcüstanın Tbilisi, Şimali Kiprin Qazimağusa şəhərlərində "Azərbaycanın mədəni irsi", "Kərpic memarlığı", "Keçmişdən gələcəyə mədəni irs" mövzularında tədbirlər təşkil etmişdir. MİRAS-ın istehsalı olan "Xocalı vaxtı", "Tərəkəmə çarşənbəsi" və "Azərbaycan abidələr di- yardır" filmləri televiziya və internet portallarında nümayiş olunmaqla əhalinin tarixi-mədəni irsimiz barədə maarifləndirilməsində vacib rol oynamışdır.

MİRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage was rewarded National Heritage Award for services in promotion of cultural heritage of Azerbaijan. 18th April is marked in the world as International Day on Monuments and Sites with proposal of International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), on the basis of recommendations of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). With the purpose to mark this day more widely in Azerbaijan, holiday was held in "Ateshgah temple" State Historical Architectural Reserve on 18 April 2013 by Ministry of Culture and Tourism. With the purpose to promote rich cultural heritage of our country, as well as architecture and restoration, support and stimulation of activity in protection of historical and cultural monuments, ceremony of 2013 winners' reward of "National Heritage Award" of Ministry of Culture and Tourism was held there. MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage, one of six nominations was rewarded for attendance in cultural heritage promotion. The award was granted to chairman of MIRAS, Fariz Khalilli by minister of culture and tourism, Abulfas Garayev. The award consists of metal statue on black marble platform and a diploma. Later short presentation on the activities of MIRAS Organization was shared. It was said that within short term of creation of MIRAS, since early 2010, a lot of successful projects were realized in the field of fulfillment of scientific-research work on study of rich cultural heritage of Azerbaijan; repair and restoration of historical monuments and other objects; popularization of our national and moral values. The organization arranges regularly seminars in high and secondary schools of our republic, libraries and museums, holds cultural heritage camps and other tours. The organization informs the community on these activities via MIRAS scientific-mass journal, web-sites 'miras.az' and 'archaeotourism.az'. The city remnants were conserved in 15000 sq/ms by MIRAS which conducted archaeological explorations in medieval Agsu town, an exhibition complex was opened and archaeological tourism complex had more than 4000 local and 300 foreign tourists in 2012. The organization organized events on themes "cultural heritage of Azerbaijan", "brick architecture", "cultural heritage from past to future" in Baku, Agsu, Ismayilly citis of our republic; in Amasia, Mughla, Ushak, Trabzon, Bayburt an Ordu cities of Turkey; Milan, Italy; Tbilisi City of Georgia and Gazimagusa City of North Cyprus Republic of Turkey for last three years in the terms of promotion of cultural heritage of Azerbaijan. Films "Khojaly Time", "Tarakama Charshanba" and "Azerbaijan Land of Monuments" produced by MIRAS are shown in TV and Internet portals and played urgent role in enlightenment of population of our historical and cultural heritage.

İÇİNDƏKİLƏR > CONTENTS

> 15

ZƏRGƏRLİKDƏ İSTİFADƏ
OLUNAN DAŞLAR VƏ
ONLARIN ƏHƏMİYYƏTİ
STONES USED IN JEWELLERY AND
THEIR SIGNIFICANCE

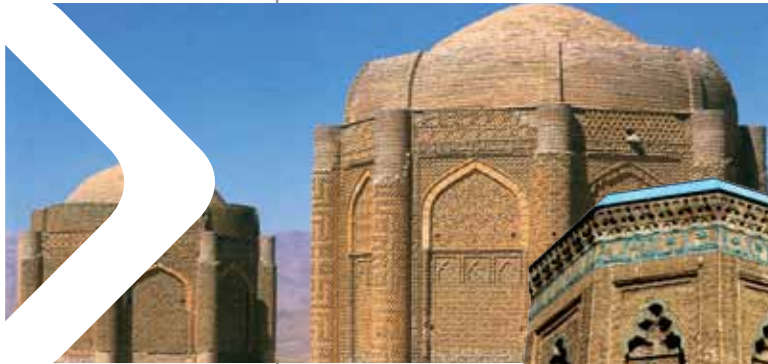
> 20

ORTA ƏSR AĞSU
ŞƏHƏRİNİN EPIQRAFİK
ABİDƏLƏRİ
EPIGRAPHIC MONUMENTS
OF MEDIEVAL AGSU
TOWNS MONUMENTS

> 24

AZƏRBAYCANIN
SƏLCUQLU ÇAĞI
MEMARLIĞINDA
KƏRPİC BƏZƏYİ
BRICK DECOR IN
ARCHITECTURE OF SELJUK
PERIOD OF AZERBAIJAN

-
- > *Ömər Sultan türbəsi, Avaxıl, Şamaxı*
 - > *Omar Sultan tomb, Avaxıl, Şamaxı*

İÇİNDƏKİLƏR > CONTENTS

> **36**
BAYBURT
BAYBURT

> **68**
**ORTA ƏSR ŞƏHƏR
MƏDƏNİYYƏTİ
BEYLƏQAN**
MEDIEVAL URBAN
CULTURE BEYLAGAN

> **80**
**BULANCAQ
SARAYBURNU
MƏSCİDİ**
BULANJAK
SARAYBURNU MOSQUE

> Qəbir daşı, Avaxıl, Şamaxı

> Grave stone, Avakhil, Shamakhi

MİRAS

elmi-kütləvi jurnal

Azərbaycan Respublikası
Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçib.
Qeydiyyat nömrəsi: 3375

Təsisçi

MİRAS
Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi

BAŞ REDAKTOR

Qafar Cəbiyev | tarix elmləri doktoru

BAŞ REDAKTORUN MÜAVİNİ

Fariz Xəlilli | tarix üzrə fəlsəfə doktoru

MƏSUL KATİB

Arzu Soltan

MARKETİNG VƏ REKLAM DİREKTORU

Rəşad İbrahimov

MÜXBİRLƏR

Arzu Həsənlı
Albina Rzayeva
Şölə Bayramova
Nigar Qaybaliyeva

KORREKTOR VƏ TƏRCÜMƏÇİ

Şölə Bayramova

BƏDİİ TƏRTİBAT

İntiqam Məhəmmədli

FOTOQRAF

Məmməd Rəhimov

Ünvanımız:

1142, Bakı şəhəri, Nizami rayonu,
Babək prospekti 103, mənzil 11
Tel: (+994)12 4089225 (+994) 50 5524393
mirasictimaibirlirik@yahoo.com
www.miras.az

Tiraj: 1000

MİRAS

Popular - Scientific Journal

Registered in the Ministry of Justice of the
Azerbaijan Republic.
Registration No. 3375

FOUNDER

MİRAS Social Organization in Support of Studying
of Cultural Heritage

EDITOR-IN-CHIEF

Prof. Dr. Gafar Jabiyev

ASSISTANT EDITOR

Dr. Fariz Khalilli

EXECUTIVE SECRETARY

Arzu Soltan

MARKETING AND PROMOTION DIRECTOR

Rashad Ibrahimov

CORRESPONDENTS

Arzu Hasanli
Albina Rzayeva
Shola Bayramova
Nigar Gaybaliyeva

CORRECTOR AND TRANSLATOR

Shola Bayramova

GRAPHICAL DESIGN

İntiqam Mahammadli

PHOTOGRAPHER

Mammad Rahimov

Address:

1142, Baku City, Nizami region,
Babek Prospect 103, apt. 11
Tel: (+994)12 4089225 (+994) 50 5524393
mirasictimaibirlirik@yahoo.com
www.miras.az

Circulation: 1000

- > *Seyid Yehya Şirvani türbəsi, İçərişəhər, Bakı*
- > *Seyid Yahya Shirvani tomb, Old city, Baku*

VƏTƏN ÜÇÜN HEÇ NƏYİ ƏSİRGƏMƏYİN!

➤ BAŞ REDAKTOR

Azərbaycanı dünya çapında tanıdan, məşhur edən dəyərlər çoxdur. Bu dəyərlər içərisində tarixi – mədəni irsimizi xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim. Bəli, bu gün Azərbaycanın qədim tarixə və zəngin mədəni irsə malik bir məmləkət olduğu artıq heç kəs üçün, özündə heç bir halda deyil. Yəni, tariximizdə mədəni zənginliklərimiz də göz qabağındadır. Qədim tarix və mədəniyyət nümunəsi olan Azıxı, Qobustanı kim dana bilər?! Artıq neçə illərdir ki, dünyanın bir çox ölkələrinin tanınmış alimləri və elmi mərkəzləri Azərbaycanın qədim tarixinin və zəngin mədəniyyətinin ayrı-ayrı problemlərinin araşdırılmasında bu və ya digər formada iştirak edirlər. Bu cəhətdən ABŞ, Almaniya, Fransa, Türkiyə, Yaponiya, Rusiya, Cənubi Koreya, Gürcüstan arxeoloqlarının Azərbaycanın müxtəlif ərazilərində aparmaqla oldulqarı axtarışları xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim. Həmin alimlər bilirsiniz niyə Azərbaycana üz tuturlar? Birincisi ona görə ki, ümumdünya tarixinin ayrı – ayrı mərhələlərini və ayrı-ayrı problemlərini araşdırmaq baxımından ən əhəmiyyətli tarixi arxeoloji abidələr daha çox məhz Azərbaycan ərazisindədir. İkincisi, Azərbaycanda həmin abidələrin araşdırılması istiqamətində artıq müəyyən ənənə və təcrübə mövcuddur. Üçüncüsü, Azərbaycanda dünyanın bir sıra ölkələri ilə müqayisədə xarici ölkə alimlərinin işləməsi üçün daha münasib və daha işgüzar abu-hava mövcuddur. Bütün bunlar ondan qaynaqlanır ki, Azərbaycanda tarixi-mədəni irsin mühafizəsi, tədqiqi və təbliği işi sözün əsl mənasında hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatələnib. Odur ki, bununla bağlı hər kəsə bəlli olan çoxsaylı misallar üzərində bir daha dayanmaqla oxucunu məşğul etməki istəməzdim. Təbiidir ki, tarixi – mədəni irsə dövlət qayğısı çox mühüm şərtidir. Birincisi, sahəyə dövlət qayğısının göstəricisi olan müvafiq qanunvericilik bazasının mövcudluğu artıq özü özlüyündə hər kəs üçün konkret vəzifə və məsuliyyət qoyur. Dövlət orqanları, qeyri – hökumət və ictimai təşkilatlar, habelə geniş ictimaiyyət də özünün gündəlik fəaliyyətində həmin tələbləri nəzərə almalı olur. İkincisi, sahəyə dövlət qayğısının olması digərlərinin, o cümlədən çoxsaylı fiziki və hüquqi şəxslərin də bu məsələdə həssaslıq nümayiş etdirməsini bir bir stimullaşdırır. Məsələn, son illər ölkəmizdə dövlət qurumları ilə yanaşı, qeyri – hökumət təşkilatları da tari-

xi – mədəni irsə qayğıya yönəlmiş bir çox uğurlu layihələr həyata keçirmişlər və təqdirəlayiq haldır ki, bu tendensiya getdikcə daha geniş vüsət almaqdadır. Bu cəhətdən Heydər Əliyev fondunun səmərəli fəaliyyətini xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim. Maraqlı, həm də əhəmiyyətli budur ki, fondun gördüyü işlər artıq Azərbaycanın hüdudlarını aşaraq geniş bir coğrafiyanı əhatə etməkdədir. Onun nümunəsi digər qeyri – hökumət təşkilatlarının fəaliyyətinə də təkan verməkdədir. Bu fikrin təsdiqi olaraq SEBA – Koreya-Azərbaycan Mədəniyyət Mübadiləsi Assosiasiyasının, Regionların İnkişafı İctimai Birliyinin tarixi – mədəni irsə qayğı istiqamətində həyata keçirdiyi uğurlu layihələri göstərmək kifayətdir. Məmnunluq hissi ilə deməliyəm ki, dünyanın bir çox ölkələri ilk müqayisədə Azərbaycanda bu istiqamətdə həqiqətən çox yaxşı təcrübə var. Bunu mən bu ilin yanvar ayında Makedoniyanın Ohrid şəhərində keçirilən beynəlxalq Konfransda bir daha yəqin etdim. “Azərbaycanda qeyri-hökumət təşkilatlarının tarixi – mədəni irsin mühafizəsi, tədqiqi və təbliği işində iştirakı” mövzusunda məruzəmiz konfrans iştirakçıları tərəfindən çox böyük marağa səbəb oldu. Təbiidir ki, Avropada və dünyada iqtisadi böhranın tüğyan etdiyi, bu səbəbdən də tarixi – mədəni irsə qayğı ilə bağlı hər yanda çox ciddi problemlər yaşandığı bir dövərdə Azərbaycanda qeyri – hökumət təşkilatlarının bu sahəyə yönəlmiş bir sıra iri layihələrin təşəbbüskarı və icraçısı kimi çıxış etməsi yaxşı mənada çoxlarının təəccübünə səbəb olmaya bilməzdi. İnanın, əcnəbilərin bir çoxu bütün bunlara görə bizə qibtə edir, həsəd aparırlar. Heç də bütün bunlar bir Azərbaycan övladı, Azərbaycan ziyalısı olaraq bizi həm sevindirir, həm də düşündürür. Sevinirik ki, bu uğurlar bizimdir. “Miras” olaraq bu uğurların əldə olunmasında azacıq da olsa, bizim də xidmətimiz var. Düşünürük ona görə ki, qarşıda görülməsi işlərimiz, həyata keçirilməli olan layihələrimiz hələ çoxdur. Elə etməliyik ki, dünya Azərbaycanı daha yaxşı tanısin. İnanın, dünya bizi nə qədər yaxşı tanısa, bir o qədər də hörmət və inam bəsləyəcək. Əziz oxucu, bu hamıdan və hər şeydən öncə bizdən və sizdən asılıdır. Gəlin, tarixi – mədəni irsimizin mühafizəsi, tədqiqi və təbliği sahəsində bacardığımızı əsirgəməyək!

ALL FOR MOTHERLAND!

➤ EDITOR-IN-CHIEF

There exist many values which make Azerbaijan known in the world. I want to take accent on our historical-cultural heritage among them. Today Azerbaijan's being a land possessed old history and rich cultural heritage is not a secret for anybody. Thus, our cultural richness in our history is evident. Who can deny Azikh, old historical and cultural sample, and historical Gobustan? It is many years that eminent scientists and scientific centers of the many world countries participate in this or other form in the research of problems of old history and rich culture of Azerbaijan. From this stand, explorations by US, Germany, France, Turkey, Japan, Russia, South Korea and Georgian archaeologists in various areas of Azerbaijan are considered notable. Do you know why those scientists come to Azerbaijan? The first reason is that the most significant historical and archaeological monuments from the scope of research of separate stages and problems of the world history, are situated in the area of Azerbaijan. The second is the existence of certain tradition and experience in the line of explorations of those monuments in Azerbaijan. The third is more appropriate and industrious atmosphere exists for working of foreign scientists in Azerbaijan as compared with some other countries of the world. The source is that preservation, research and promotion of historical and cultural heritage in Azerbaijan is covered with comprehensive state care in real sense of the word. Thus, I would not like to dwell on many examples known to everybody. Caring by government for historical and cultural heritage is an important condition. First, relevant legislative base which is the indicator of care of the state for this field puts concrete obligations and responsibilities before everybody. Governmental bodies, non-governmental bodies and public organizations, as well as wide community must consult those requirements in their daily activity. The second, governmental care stimulates display of sensitivity by others including many physical and legal persons on this domain. For example, along with state bodies, NGOs implemented a

lot of successful projects on historical and cultural heritage in our country latest years and this tendency somehow expanded. I would like to mention particularly the productive activity of Haydar Aliyev Foundation. The interesting and considerable thing is that the work done the Foundation gets across Azerbaijani borders and covers a large geography. This stimulates the activity of other NGOs, i.e. advanced project realized by SEBA (Seoul-Baku) Azerbaijan-Korean Cultural Exchange Association and Regional Development Public Union in the line of protection of historical and cultural heritage can be shown as an example. I can proudly say that, Azerbaijan has very qualitative experience in this direction unlike some many countries of the world. I become assured at international conference held in Ohrid City of Macedonia in January of this year. The report "NGOs in research, protection and promotion of historical and cultural heritage in Azerbaijan" caused great interest of the conference participants. Definitely NGO's initiative and realization of a lot of big projects in this field in Azerbaijan in the period when serious problems occur everywhere regarding historical and cultural heritage and also economic crisis in our country and in the world could not help surprise all. Most foreigners therein feel envious.

All of these make us feel proud like both Azerbaijani citizen and member of intellectual community. This also makes us think. We are delighted that this is our success and as MIRAS, we have a little labour in them. We think that we have many things to do and many projects to realize. We must do our best in order the whole world know Azerbaijan better. Believe me, the world will respect and trust in us when he knows us better. Dear reader, this depends on all and first of all on us. Let's do everything for preservation, research and promotion of our historical and cultural heritage!

Seyid Yəhya Şirvani irsinin tanıtılmasına başlandı

> SEYID YAHYA SHIRVANI HERITAGE PROMOTION LAUNCHED

20 aprel 2013-cü ildə Şirvanşahlar Sarayı Kompleksində Seyid Yəhya Bakuvinin “Səfa əl-Əsrar” kitabının təqdimat mərasimi keçirilib. Bununla da “Bakuvili” çərçivəsində tədbirlərə start verilib. Tədbirdə çıxış edən millət vəkili, Avrasiya Beynəlxalq Araşdırmaları İnstitutu İctimai Birliyinin sədri, Dr. Qənirə Paşayeva Seyid Yəhya Bakuvini, onun “Səfa əl-Əsrar” əsəri və habelə böyük mütəfəkkirin özünün, onun sözügedən əsərinin tanıtılmasının gərəkliyi, bu işin mahiyyəti barədə fikirlərini bölüşüb. O, Azərbaycanın birinci xanımı, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın səyi ilə 2013-cü ilin “Bakuvili” elan edilməsinin çox əlamətdar hadisə olduğunu qeyd edib.

“Seyid Yəhya türk, ərəb, fars dilləri olmaqla üçdilli zəngin təsəvvüfi-fəlsəfi və ədəbi əsərləri ilə dünyanın bir çox ölkələrinin fəlsəfi fikir tarixinə təsir etmişdir” deyən Qənirə Paşayeva, Bakuvinin əsərlərində onun fəlsəfi-dini düşüncəsi, təsəvvüfi anlayışı barədə geniş bilgilərin olduğunu bildirib. O, Bakuvili irsinin görkəmli tədqiqatçısı, Dos.Dr. Mehmet Rıhtım, istər kitabın ərsəyə gəlməsində, istərsə də silsilə tədbirlərin keçirilməsində əməyi keçən hər kəsə təşəkkür edib.

Sonra Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri

The presentation ceremony of “Shafaul-Esrar” book of Seyid Yahya Bakuvini was held on 20 April 2013 at Ensemble of Shirvan Shah Palace. The events within “Bakuvili” framework started with that. MP, chairman of Eurasia International Research Institute Public Union, Dr. Ganira Pashayeva speaking at the event shared her thoughts on Seyid Yahya Bakuvini, his “Shafaul-Esrar” book and urgency of promotion of this thinker, his mentioned work and essence of this work. She noted declaration of year 2013 as “Bakuvili” with effort of First Lady of Azerbaijan, ISESCO and UNESCO Goodwill Ambassador, President of Heydar Aliyev Foundation, MP Mehriban Aliyeva is a significant event.

Ganira Pashayeva saying “Seyid Yahya influenced on philosophical thought history of many countries of the world with his rich Sufic-philosophical and literary work including Turkish, Arabic and Persian languages”, stated there is wide knowledge about Bakuvili’s philosophical-religious views and Sufic thought in his works. She thanked to Doc. Dr.Mehmet Rihtim, outstanding researcher of Bakuvili heritage and all people who had labour in creation of the book and holding of range of events.

Later chief department of the State Committee for Work with Religious Organizations of Azerbaijan Republic, Gunduz Ismayilov, scientific employee of NASA Institute of Philosophy, Social Studies

Gündüz İsmayilov, AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutunun elmi əməkdaşı, Dr. Zöhrə Əliyeva, Azərbaycanın Atatürk Mərkəzinin şöbə müdiri Əkbər Qoşalı, MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin sədri, Dr. Fariz Xəlilli çıxış edib. Daha sonra çıxış edən Dos.Dr. Mehmet Rıhtım silsilə tədbirlərin açılışından, Seyid Yəhya Bakuvinin “Şəfa əl-Əsrar” əsərinin nəşrə hazırlanması prosesindən aldığı təəssüratları bölüşdü. O, Bakuvi irsi, bu irsin, ilk növbədə onun tərəfindən sistemə salınmış xəlvətlik təriqətinin dünyada yayılma arealı və Bakuvi irsinin öyrənilməsinin perspektivləri barədə danışıb.

Məlum olduğu kimi, 2013-cü il UNESCO-nun Baş Konfransının 36-cı sessiyasında Seyid Yəhya Bakuvi ili elan edilmişdir. Seyid Yəhya Bakuvinin vəfatının 550 illiyi ilə əlaqədar qəbul edilən bu qərarla bir çox beynəlxalq və ümumrespublika səviyyəsində tədbirlər həyata keçirilir. Azərbaycanda və Türkiyədə fəaliyyət göstərən dövlət və qeyri-hökumət təşkilatları (Dini Qurumlarla İş Üzrə Dövlət Komitəsi, Avrasiya Beynəlxalq Arasdırmaları İnstitutu İctimai Birliyi, MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi, Türkdillli Dövlətlərlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyəti, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi və Türkiyənin Beynəlxalq İnkişaf və Əməkdaşlıq Təşkilatı) Seyid Yəhya Bakuvi irsinin tanıtılması və təbliği istiqamətində müəyyən tədbirlər həyata keçirməkdədir.

and Law, Dr. Zohra Aliyeva, chief department of Atatürk Center in Azerbaijan, Akbar Goshali, chairman of MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage, Dr. Fariz Khalilli delivered a speech. Doc. Mehmet Rihtim speaking about opening of range of events shared his impressions on the process of the preparation of “Shafaul-Esrar” book of Seyid Yahya Bakuvi to publication. He talked about Bakuvi heritage, spread areal of Khalvatilik sect over the world systematized by him firstly and perspectives of Bakuvi heritage study.

As it is known, year of 2013 was declared as Seyid Yahya Bakuvi at 36th session of UNESCO General Conference. Regarding the decision on 550-year anniversary of Seyid Yahya Bakuvi's death a lot of international and republican events are held. Several NGOs functioned in Azerbaijan and Turkey (Eurasia International Research Institute Public Union, MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage, Society for Friendship and Cultural Cooperation with Turkic States, Azerbaijan Atatürk Center and the Turkish International Cooperation and Development Agency) organize appropriate events in the line of promotion and study of Seyid Yahya Bakuvi heritage.

MİRAS 3 yaşını qeyd etdi

> MIRAS MARKED 3-YEAR ANNIVERSARY

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi yaranmasının 3 ili münasibətilə MİRAS üzvlərinin, ictimaiyyət və media nümayəndələrinin iştirakı ilə tədbir keçirmişdir. Tədbir MİRAS İctimai Birliyinin 2012-ci ildə gördüyü işlərin hesabatı və 2013-cü il üçün iş planının təqdimatı ilə başlanmışdır. MİRAS İctimai Birliyinin sədr müavini, jurnalist və ssenarist Arzu Soltan tədbiri açmış, tədbirə gələnlərə minnətdarlıq etmişdir. MİRASın məramı və ideyası haqqında İdarə Heyətinin üzvü, tarix elmləri doktoru Qafar Cəbiyev məlumat vermiş, geriyə dönüb baxdıqda 3 illik gərgin əməyin bəhrəsindən sevinc hissi keçirdiyini diqqətə çatdırmışdır. MİRASın 2012-ci il üçün hesabatını əhatə edən video rolük təqdim olunduqdan sonra birliyin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlillinin geniş məruzəsi dinlənilmişdir.

Fariz Xəlilli Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Bakı Slavyan Universiteti, Şirvanşahlar Sarayı Muzey Kompleksi və Qərb Universitetində keçirilən mədəni irs seminarlarını, Amasiya (Türkiyə), Milan (İtaliya) və Ağsu (Azərbaycan) şəhərlərində keçirilən beynəlxalq və respublika konfranslarını, Bakı Creative Center-də "Keçmişdən Gələcəyə Mədəni İrs", Şirvanşahlar Sarayı Muzey Kompleksində "Dədə Qorqud yurdu - Bayburt", Orta əsr Ağsu şəhəri arxeoloji turizm kompleksində "Kərpic memarlığı", Türkiyənin Muğla, Uşak və Bayburt şəhərlərində "Ağsu möcüzəsi" sərgilərini, Tbilisi Dövlət Universitetinin Qafqazşünaslıq fakültəsi tələbələri üçün "Azərbaycan mədəniyyəti və mədəni

MİRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage held an event on occasion of 3-year anniversary of its establishment attended by MIRAS members, community and media representatives. The event started with the presentation of report of the organization's 2012-year activity and 2013-year work plan. Deputy Chairman of MIRAS, a journalist and screenwriter Arzu Soltan opened the event and thanked to the all attendees. Member of MIRAS Board, Doctor of History Gafar Jabiyev informed about the organization's purpose and will, and noted his consent of 3-year hard labour. After video of 2012 report of MIRAS is presented, the chairman of the Organization, Fariz Khalilli made a wide report.

Fariz Khalilli talked about cultural heritage seminars at Azerbaijan State Pedagogical University, Baku Slavic University, Shirvanshahs' Museum Complex, Western University; international and republican conferences arranged in Amasia (Turkey), Milan (Italy) and Agsu (Azerbaijan); exhibitions "Cultural heritage from past to present" in Baku Creative Center, "Dede Qorqud Land-Bayburt" at Shirvanshah Museum Complex, "brick architecture" at medieval Agsu town archaeological tourim complex, "Agsu wonder" at Mugla, Ushk and Bayburt cities of Turkey, seminars "Azerbaijani culture and cultural heritage" for Causasian Studies faculty students of Tbilisi State University; North Cyprus and Azerbaijani Youth Forum at Gazimagusa City of North Cyprus Turkish Republic; young Miras members' active participation at 3th YOCOCU-Youth in Conservation of Cultural Heritage at An-

irsi” seminarlarını, Qazimağusa şəhərində keçirilən Şimali Kipr və Azərbaycan Gənclərinin Forumunu, Belçikanın Antverpen şəhərində keçirilən III Beynəlxalq Mədəni İrsin Konservasiyasında Gənclər konfransında gənc mirasçıların fəal iştirakını, Bakının 71, 167, 129, 214 sayılı məktəbləri və Ombudsmanın Uşaq hüquqları üzrə resurs mərkəzi olan Azərbaycan Uşaq və Gənclərin Sülh Şəbəkəsinin (AUGSŞ) Liderlik məktəbində Azərbaycan tarixi seminarları və arxeoloji materialların sərgisini, Cavanşir və Buğurt qalaları, Orta əsr Ağsu şəhəri, Lahic və Basqal qəsəbələri, Dövlət Bayrağı Muzeyinə təşkil olunan turları, MİRAS jurnalının 3 sayını, “39-cu pillədə qırılan ömür”, eləcə də beynəlxalq konfransların tezislər kitablarını, ebru, rəssamlıq, xalçaçılıq, ərəb, fars, ingilis və rus dili kurslarını, Orta əsr Ağsu şəhərində aparılan arxeoloji qazıntı və konservasiya işlərini, o cümlədən 37 ədəd qızıl sikkə dəfinəsini xatırladaraq MİRASın bu işləri görməsində dəstək vermiş bütün insanlara, qurumlara və birliklərə minnətdarlıq etmişdir. MİRASın ixtisaslı və gənc üzvlər şəbəkəsinin olduğunu nəzərə çatdıran Fariz Xəlilli daha iddialı olduqlarını və 2013-cü il planını hazırlayarkən bunu əsas götürdüklerini diqqətə çatdırmışdır. O, dövlətin mədəni irs siyasətini dəstəklədiklərini və daha yaxşı nəticələrin əldə olunması üçün yerli və beynəlxalq qurumlarla əməkdaşlıqları genişləndirmək niyyətində olduqlarını bildirmişdir. Azərbaycan Turizm İnstitutunun rektoru, professor Cəfər Cəfərov MİRAS İctimai Birliyinin turizm sahəsinə də yeniliklər gətirdiyini, ictimaiyyəti arxeoloji turizmin inkişafına təşviq etmək üçün layihələr həyata keçirdiyini xatırlatmışdır. AMEA-nın müxbir üzvü Vəli Əliyev MİRASın fəaliyyətini təqdir etmiş, tələbəsi Fariz Xəlillinin Azərbaycanda başladığı mədəni irs fəaliyyətinin artıq Azərbaycanı aşdığını, Türkiyənin Bayburt şəhərində Dədə Qorqudun yurdunda arxeoloji qazıntılar aparmaq üçün təşəbbüslərin yaranmasında birliyin rolunu xüsusi vurğulamışdır. Professor Hidayət Cəfərov MİRASın Xocalının qədim tarixinə, xüsusilə kurqanların öyrənilməsinə maraq göstərməsinə münasibət bildirmiş, “Xocalı vaxtı” filmində olduğu kimi kurqanlarla bağlı görülməli işlərdə də yaxından dəstək verəcəyini qeyd etmişdir. Ombudsman Aparatının əməkdaşı Faiq Ağayev Azərbaycan

twerpen city of Belgium; historical seminars and archaeological exhibition at schools No 71, 167, 129 and 214 and leadership school of Azerbaijani Child and Youth Peace Network created in initiative of Human Rights Commissioner of Azerbaijan Republic; tours to Javanshir and Bugurt castles, medieval Agsu town, Lahij and Basgal settlement, State Flag Museum; 3rd issue of MIRAS journal and book “Broken life in 39th step”, as well as abstract book of international conferences, courses of ebru art, painting, carpet making, Arabian, Persian, English, Russian languages, archaeological excavations and conservation work conducted in medieval Agsu City, including 37 golden coins. He expressed gratitude to all people, bodies and associations supported this work of MIRAS. Stating MIRAS has qualified and young member network, Fariz Khalilli noted their being more pretentious and their taking this as a ground upon elaborating 2013 plan. He said they support the government’s cultural heritage policy and their intention to widen collaboration with local and international bodies to gain better results.

Rector of Azerbaijan Tourism Institute, Professor Jafar Jafarov stressed MIRAS

Social Organization brought novelties to the field of tourism, implemented projects to involve the community to the development of archaeological tourism.

Associate member of NASA, Vali Aliyev appreciated the Organization’s activity and underscored cultural heritage activity started by his student, Fariz Khalilli in Azerbaijan overpassed the borders, the special role of the Organization in the initiatives to implement archaeological excavations at Dede Qorqud’s land in Bayburt City of Turkey.

Professor Hidayat Jafarov expressed his attitude towards interest on old history of Khojaly, especially kurgans’ exploration and noted his support regarding the work to be done on the kurgans like in “Khojaly film”.

Staff of Ombudsman Office, Faig Agayev sent greetings of Elmira Suleymanova, Human Rights Commissioner of the Republic of Azerbaijan and presented MIRAS Organization messages of thanks for services of MIRAS in the field of study of Azerbaijani history and cultural heritage, particularly promotion among children and youth and fruitful cooperation with the Ombudsman.

Professor Minekhanim Taklali Nuriyeva stated adherence of Qafqaz University Caucasus Research Center and MIRAS Social Organization and holding joint seminars and symposiums. She said UNESCO declared 2013 year as Seyid Yahya Shirvani in regard with 550 year of

Respublikasının Ombudsmanı Elmira xanım Süleymanovanın təbriklərini çatdıraraq, MİRAS İctimai Birliyinə Azərbaycan tarixinin, mədəni irsinin öyrənilməsi, mühafizəsi, xüsusilə də uşaq və gənclər arasında təbliği sahəsində xidmətlərinə və Ombudsman təsisatı ilə səmərəli əməkdaşlığına görə təşəkkürnamə təqdim etmişdir.

Professor Minəxanım Təkləli Nuriyeva Qafqaz Universiteti Qafqaz Araşdırmaları İnstitutu ilə MİRAS İctimai Birliyinin tərəfdaş olduğunu vurğulamış, birgə seminar və simpoziumların keçirildiyini xatırlatmışdır. O, UNESCO-nun 2013-cü ili Seyid Yəhya Şirvaninin vəfatının 550 illiyi ilə əlaqədar olaraq Seyid Yəhya ili elan etdiyini və MİRASla Qafqaz Araşdırmaları İnstitutunun bu sahədə illik plan hazırladıqlarını nəzərə çatdırmışdır.

MİRASı təbrik edən digər nətiqlər də MİRAS və onun fəaliyyəti haqqında təssüatlarını bölüşdülər, təklif və tövsiyələrini vermişlər. Tədbirdə MİRAS Musiqi Qrupunun üzvləri tarzən Mehman Mikayilovun rəhbərliyi ilə geniş konsert proqramı ilə çıxış etmişlər.

his death and these institutions' elaboration of annual plan in this field. The speakers congratulated MIRAS sharing their impressions on MIRAS and its activity and giving proposals and recommendations. The members of MIRAS Music Group performed a wide concert under guidance of tar performer Mehman Mikayilov.

ZƏRGƏRLİKDƏ İSTİFADƏ OLUNAN DAŞLAR VƏ ONLARIN ƏHƏMİYYƏTİ

› STONES USED IN JEWELLERY AND THEIR SIGNIFICANCE

Badisabah Rəcəbova

Tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycan ustaları zərgərlik məmulatlarını hazırlayarkən metalla yanaşı, qiymətli və yarımqiymətli daşlardan da istifadə etmişlər. Köməkçi material kimi isə, şüşə, sümük, mum, qızıl suyu kimi materialları göstərmək olar. Qiymətli daşlara almaz, brilyant, yaqut, safir, zümrüd, firuzə, yarımqiymətli daşlara isə topaz, mirvari, süleymandaşı, yəşəm, əqiq və s. daşlar daxildir.

Xatırladaq ki, həmin daşlar bəzək elementi olmaqla yanaşı həm də ilahi qüvvəyə malik hesab edilirdi. Bu fikir əsrlər boyu insanların şüurunda yaşamışdır. Bəzi hallarda daşlara müalicəvi əhəmiyyətinə görə inam bəslənirdi. Bunu bir sıra orta əsr müəlliflərinin əsərlərində də görmək mümkündür. Məsələn, Nəsirəddin Tusi «Cəvahirnamə» əsərində qiymətli minerallardan qırmızı yaqut (rubin), göy yaqut (safir), almaz (brilyant), ləl və firuzə kimi daşların təsvirini vermiş, yarımqiymətli daşlardan isə Süleymandaşı (qranat), mirvari, ametist, malaxit və s.-nin xüsusiyyətlərindən bəhs etmişdir. O, qiymətli mineralların və yarımqiymətli daşların müalicəvi əhəmiyyətini də göstərmişdir.

Azərbaycan ərazisindən tapılan rəngarəng çeşidli arxeoloji abidələrindən tapılan zərgərlik məmulatının hazırlanmasında əsasən firuzə, əqiq, yaqut və digər daşlardan istifadə olunmuşdur. Məsələn, Qalagahdakı İsmayilli rayonu küp qəbrindən tapılmış təbəzsin formalı sığğanın üzərinə yaqutdan hazırlanmış dairəvi, üçbucaq, kvadrat formalı qaşlar bərkidilmişdir. Xatırladıq ki, sığğaların birinin yuxarı hissəsində yerləşən yaqut qaşın əvəzinə adi şüşə qaş bərkidilmişdir. Qalagah sığğalar istər üz, istərsə də içəri tərəfdən çox incəliklə və zövqlə hazırlanmışdır. Bəhs edilən sığğalardan biri nal formasında olub, yüksək əyarlı qızıldan hazırlanmış və zərgərlik baxımından çox incə və zövqlə işlənmişdir. Onların hər iki üzünə qızıl lövhələr bərkidilmişdir. Sığğalara müxtəlif forma və ölçülü üç qırmızı yaqut qaş bərkidilmişdir. Qaş yerinin ətrafi

Badisabah Rajabova

PhD.

Azerbaijani masters making up jewelry used precious and semi-precious stones along with metal. As subsidiary material, glass, bone, wax, golden water materials can be cited. Precious stones include diamond, brilliant, ruby, sapphire, emerald, turquoise, and semi-precious stones- topaz, pearls, garnet, jasper, agate and others.

To note, along with being decor element, those stones had divine power. This thought existed on people's minds for centuries. In some cases stones were trusted for their curable character. It can be seen in the works of some medieval authors. For example, Nasir al-Din Tusi described red ruby (rubin), blue ruby (sapphire), diamond (brilliant), red precious stone and turquoise in his "Javahirname" work and dealt with peculiarities of semi-precious stones- garnet, pearls, amethyst, malachite, etc. He showed curable importance of precious minerals and semi-precious stones as well.

Mainly turquoise, agate, ruby and other stones were used in elaboration of jewelry products found in colourful archaeological monuments revealed in Azerbaijani area. For instance, ruby-made circular, triangle, square precious stones were fostered over teberzin (battle axe) shape earrings found from vessel grave in Galagah in Ismayilly region. We recalled that ordinary glass stone was fastened instead of ruby over one earring. Galagah earrings were made delicately and blissfully both externally and internally. One of these earrings was in the form of horse-shoe and made of high-measure gold and elaborated also fine from jewelry scope. Golden plates were fastened on both surfaces of theirs. The earrings were fastened red ruby of various forms and sizes. The precious stone was decorated with tiny pieces around.

Ruby was used in decor of golden tie-pin found from the grave in the yard of Shirvanshahs' Palace in Baku. The ruby, grinded in six-petal flower form was ornamented with ruby and fastened turquoise from above.

The surface of stone decor revealed from No. 70 stone grave in Khinistry (Shamakhi region) was patterned with ruby. For this, the master used stones of semicircular, circular, rhombus and three-corner

kiçik ölçülü dənəciklərlə bəzədilmişdir.

Bakıda Şirvanşahlar sarayının həyətindəki qəbirdən tapılan qızıl sancağın bəzədilməsində də yaqut daşlardan istifadə olunmuşdur. Altılıçəklili gül formasında olan cilalanmış yaqut daşlarla bəzədilmiş və üzərinə firuzə qaş bərkidilmişdir.

Xınıslıda (Şamaxı rayonu) 70 №-li daş qutu qəbrindən aşkar olunmuş baş bəzəyinin üzəri də yaqut daşlarla bəzədilmişdir. Bunun üçün usta yarım dairəvi, dairəvi, romb və üçkünc formalı daşlardan istifadə etmişdir. Yan lövhəyə 67, o birinə isə 72 qaş bərkidilmişdir. Usta nazik təbəqədə lehimlənmə yolu ilə qaşların ölçüsünə uyğun yerlər düzəldərək onları bərkitmişdir. Orta lövhəyə də bu üsulla 56 ədəd qaş yerləşdirilmişdir ki, bunlardan da 54-ü yaqut, 2-si isə şüşədənndir.

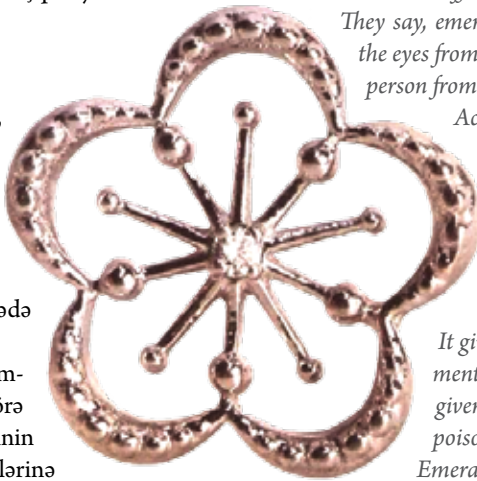
Əl-Biruni yazırdı ki, qiymətli daşların ən yaraşqlısı və dəyərlisi olanı yaqut daşdır. O, yaqutun ağ, göy, sarı və qırmızı rəngli növlərini sadalayaraq, ayrı-ayrılıqda hər birinin xüsusiyyətlərindən danışırdı.

Nəsirəddin Tusi isə «Cəvahirnamə» əsərində yaqutun xüsusiyyəti və ondan istifadə haqqında belə yazır: «Hind alimlərinə görə yaqutu özü ilə gəzdirən şəxs taun xəstəliyindən qorunur və vəba xəstəliyinə tutulmaz. Yaqutu ağıza saldıqda ürəyə qüvvət verir, qüssə və kədəri unutturur, susuzluğu söndürür. Başqa cəvahlərdən fərqli olaraq, ağızda ikən soyuqluğunu itirməz. Yaqutu gəzdirənlər başqalarının gözündə heybətli və əzəmətli görünür. Bir dərman kimi o gözün işığını artırır və sağlamlığını qoruyur.

Nəsirəddin Tusi yaqutun yoxlanılması haqqında aşağıdakıları göstərmişdir:

1. «Qırmızı yaqut qiymətli daşların hamısını cızır. Almaz da yaqutu cızır.
2. Qırmızı yaqutda olan parıltı ləldən başqa ayrı qiymətli daşlarda yoxdur.
3. Çəkisi bütün gövhərlərdən ağırdır.
4. Oda daha çox davamlıdır.
5. Odu təsirindən ağarır. Oddan çıxarıb, suya saldıqda yenə də öz əvvəlki rəngini alır. Bu iki xüsusiyyət qırmızı yaquta məxsusdur. Yaqutdan dərman və təbiətdə istifadə etmək üçün onu bir neçə dəfə odda qızdırıb suda soyudurlar ki, ovulsun və həvəngdəstədə döyülməsi mümkün olsun»

Sırğa və üzüklərin qaşını bəzəyən zümrüd daşı da öz rənginin gözəlliyinə görə digər daşlardan fərqlənir. O, nəinki rənginin gözəlliyinə görə, həm də bir sıra xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir.

shape. Side board was fastened with 67 precious stones, while the other with 72. The master made places fit for the size of precious stones by the way of braze on the thin layer and fastened them. 56 precious stones were placed on the middle plate in this way and 54 of them are ruby and other two are glass.

Al-Biruni wrote that the most valuable and pretty of the precious stones is ruby. He counted white, blue, yellow and red colours and speaks about peculiarities of each respectively.

Nasir al-Din Tusi writes about the feature and usage of ruby in his work "Javahirname": "According to Indian scientists, the person keeping ruby is protected from plague and can not be infected with cholera. When you put ruby into your mouth, it empowers the heart, makes forget grief and sorrow and helps thirst. As compare with other jewelers, it keeps coldness in the mouth. Those who have ruby seem the best and magnificent. It increases the light of an eye as medicine and protects health.

Nasir al-Din Tusi indicated the following facts on examination of ruby:

1. "Red ruby scratches all precious stones. Diamond scratches ruby.
2. Brightness of red ruby lacks in other precious stones except red ones.
3. Its weight is heavier than any kind of precious stone.
4. More resistant to fire.
5. Becomes white from fire impact. When getting out from fire, and then again inside the water, it gets its previous colour. These two peculiarities belong to red ruby. In order to use ruby in medicine and nature, it is several times heated in the fire and cooled inside the water to crumble and available for threshing at mortar and pestle".

Emerald stone decorating earrings and rings differs from other stones for colour beauty. It is differed not only for beauty, but also some features.

They say, emerald had secret enchantment, thus, protected the eyes from diseases, increased the eye light and freed the person from bad thoughts.

According to Azerbaijanis' belief, emerald had double characters. On one hand it preserves virginity, on the other, frees women from pregnancy in a short time. This tradition widely spread among Tats. According to people interpret, the person who has emerald can not see bad dream and become mad.

It gives strengths to the heart. It is useful in treatment of bleeding and fever. Poisoned person was given emerald powder. When the person is sung by poisonous birds and insects, then it is very helpful.

Emerald was included into stones of Isida, Goddess in Egypt. Priests gave instructions to the pregnant

Deyilənlərə görə, zümrüd daşı gizli tilsim xarakterinə malik olmuş, gözü xəstəliklərdən qorumuş, gözlərin işığını artırmaq və insanı fikirdən azad etmək qabiliyyətinə malik olmuşdur.

Azərbaycanlıların etiqadlarına görə zümrüd ikili səciyyə daşmışdır. Bir tərəfdən o bakirəliliyi qorumaq qabiliyyətinə malik olmuş, digər tərəfdən də qadınları hamiləlikdən tez azad etmək qabiliyyətinə malik olmuşdur. Bu adət tatlar arasında daha geniş yayılmışdır. Xalq yozumuna görə, zümrüdü gəzdirən şəxs pis yuxu görməz, dəli olmaz. O ürəyə qüvvət verir. Qanaxma, qızdırma xəstəliklərinin müalicəsində faydalıdır. Zəhərlənmiş şəxsə zümrüd tozu verərdilər. İnsanı zəhərli qurd-quş sancdıqda zümrüd tozunun məhlulu xeyirli və faydalı sayılır.

Misirdə zümrüd məhsuldarlıq ilahəsi İzidanın daşları sırasına daxil idi. Kahinlər hamilə qadınların mütləq zümrüd amuletləri gəzdirməyi və sonra isə onu doğulan körpənin beşiyinə qoymağa göstəriş verirdilər.

İlk dəfə zəngin Kolumbiya zümrüd mədənlərini açmış hindi tayfalarından biri olan muisklər inanırdılar ki, gözəl yaşıl daşlar onların nəslinin əcdadlarıdır. Orta əsrlər dövründə zümrüd ilahiləşdirilirdi. Belə hesab olunurdu ki, o insana nəinki istedad və zəriflik, eyni zamanda ona alicənablıq və sözü üzə demək bacarığı da verir. O yeni ailə həyatı quranlar üçün ən yaxşı hədiyyə hesab olunur. Zümrüd gənclərin sevgisini daha da möhkəmləndirmiş olur. Беля ки, əgər sevənlərdən biri xəyanət edirsə, onda zümrüd daşı parçalanırdı. Bu daş müharibələr dövründə də qələbə gətirən daş hesab olunurdu.

Qədim dövrlərdən başlayaraq Azərbaycanda mirvari ilə işlənmiş müxtəlif zərgərlik məmulatları və mirvari boyunbağlardan da istifadə edilmişdir. Mirvarinin bir sıra xüsusiyyətləri onu digər daş-qaşlardan fərqləndirirdi. Mirvari odun istisindən sıradan çıxır və sarılır. Rütubət mirvarinin suyunu qaçırır. O, bəzək olmaqla yanaşı, insanın ürəyinə qüvvət verir, ürək tutulmasına və sıxıntılara son qoyur, boğazdan gələn qanı kəsir. Göz xəstəlikləri zamanı mirvarini toz halına salıb gözə tökürlər. Bu isə gözün gücünü və görmə qabiliyyətini artırır.

Nəsirəddin Tusi «Cəvahirnamə» əsərində mirvarinin 8 növünü təsvir etmiş, rənginə və başqa xüsusiyyətlərinə görə on bir adı göstərmişdir. O yazır: «Mirvarinin soğan kimi qabığı vardır. Onun yaxşı və ya pis olmasını üç əlaməti ilə bilmək olar. 1. Rəngindən, 2. Görünüşündən, 3. Kiçiklik və ya böyüklüyündən».

Mirvari çox həssas olduğu üçün onu qorumaq lazımdır. Onu qorumaq istəyirsənsə, şüşə içərisində saxlamalısən. Şüşənin ağzını isə kəclə möhkəm bağlamaq lazımdır. İldə bir və yaxud iki dəfə onu şüşədən çıxarmalı, havaya verdikdən sonra yenə də şüşəyə qoymalı və ağzı bərk bağlanmalıdır. Mirvarini rütubətli və isti yerdə saxlamaq olmaz.

women to have emeralds amulets and to put them into newly-born baby's cradle.

Muisks, one of Indian tribes opened emerald mines of rich Columbus firstly believed that nice green stones are ancestors of their generation. Emerald was deified in Middle Ages. It was considered so that it gives the person not only talent and delicateness, at the same time nobility and frankness. It is also the best gift for newly married. Emerald strengthens beloved people's love. If one of the lovers betrays the other, the emerald is shattered. This was considered the stone which brought victory during stone wars.

Since old times various jewelry items trimmed with pearls and pearls bracelets had been used in Azerbaijan. Some peculiarities of pearls differentiate them from other precious stones. Pearls are spoilt of fire and become yellowish. Humidity makes pearls' water to lose. Being decor item, it empowers human heart and ends heart attack and melancholy and stops throat bleeding. Pearls are made as powder form during eye diseases and poured into the eye. This increased power and visibility of the eye.

Nasir al-Din Tusi described 8 types of pearls in his "Javahirname" work, but 11 names were shown for colour and other peculiarities. He writes: "Pearls have skin like an onion. Three signs define their being good or bad. 1. Colour. 2. View 3. Small or greatness".

Pearl should be protected since it is very sensible. If you want to protect it, then you must keep it inside the glass. The glass must be tied firmly with alabaster. It must be got out once or twice a year and put into the glass after airing and the mouth must be firmly fastened. Pearls must not be kept at humid and hot place.

MİRAS TƏCRÜBƏSİNİ DÜNYAYA TANIDIR

> EXPERIENCE OF MIRAS IN THE WORLD

2013-cü il yanvarın 18-20-də Makedoniyanın turizm şəhəri Ohriddə I Beynəlxalq Mədəni İrs, Media və Turizm konfransı keçirilib. Konfrans Makedoniya Sosio-mədəni Antropologiya İnstitutu, Audio-vizual İncəsənət Universiteti və Avrasiya Televiziya və Radio Akademiyasının təşkilatçılığı ilə baş tutub. Konfransda 12 ölkədən, o cümlədən Makedoniya, Böyük Britaniya, Albaniya, Bolqarıstan, Türkiyə, Çernoqoriya, Ukrayna, Litva, Yunanıstan və digər ölkələrdən 60-a qədər məruzəçi iştirak edib. Azərbaycan AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu, Azərbaycan Müəllimlər İnstitutu və MİRAS İctimai Birliyindən 9 nəfərlik heyətlə təmsil olunub.

Konfransın açılış mərasimi Ohrid şəhərindəki Apostol Müqəddəs Pavel Universitetində olub. Konfransı Təşkilat Komitəsinin sədri, professor Rubin Zemon açıb. O, mədəni irsin təbliğində informasiya texnologiyalarının yeri, turizmin xalqlar arasında geniş əlaqələrin yaranmasına verdiyi töhfədən bəhs edərək, konfransın bu mənada əhəmiyyətli olduğunu vurğulayıb. Ohrid şəhərinin meri Aleksandar Petreski Ohrid şəhərinin turizm baxımından inkişaf etdiyini, daha çox turistin qəbul edilməsi üçün çalışdıqlarını qeyd edərək, bu konfransın onların işinə yeniliklər gətirəcəyinə inandığını bildirib.

Xarici ölkə təmsilçiləri adından Avropa Audiovizual Komunikasiyalar Assosiasiyasının sədri, professor Dimitar Dimitrov və Azərbaycan Milli Televiziya və Radio Şurasının və MİRAS İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü, professor Qafar Cəbiyev çıxış edib. Qafar Cəbiyev Azərbaycanın qədim tarixi, zəngin mədəni irsi, ölkəmizdə mədəni irsin qorunması, tədqiqi və təbliğinə, turizm sektorunun inkişafına göstərilən dövlət qayğısı barədə ətraflı məlumat verib. O, Azərbaycanda 2013-cü ilin informasiya texnologiyaları ili elan olduğunu, bu sahədə daha iri layihələrin həyata keçiriləcəyini vurğulayıb.

Günün ikinci yarısı konfrans ayrı-ayrı bölmələrdə işini da-

1st International Conference on Cultural Heritage, Media and Tourism was arranged in touristic city of Macedonia, Ohrid on 18-20th January, 2013. The conference was co-organized by Institute for Socio-cultural Anthropology of Macedonia, University for Audio-Visual Arts, ESRA- Skopje, Paris, New York and Euro-Asian Academy for Television and Radio, Moscow, Russia. Nearly 60 reporters from 12 countries, including Macedonia, Great Britain, Albania, Bulgaria, Turkey, Montenegro, Ukraine, Lithuania, Greece and others took part at the conference. Azerbaijan was represented by 9-people from Institute of Archaeology and Ethnography of National Academy of Sciences of Azerbaijan, Azerbaijan Teachers' Institute and MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage.

Opening ceremony of the conference was held at University St. Paul the Apostle in Ohrid and opened by chief of conference organization committee, Prof. Rubin Zemon. He spoke about the role of the information technologies in propagation of the cultural heritage, the contribution of tourism to wide relations among the nations and underscored the conference's significance in this sense. The major of Ohrid city, Mr. Alekandar Petreski noted Ohrid city developed from touristic viewpoint and efforts for acceptance of more tourists and stated this conference will bring novelties to their work.

Rector of Academy of film, television and Internet Communication from Sofia, Bulgaria and vice-president of Euro-Asian Academy for Television and Radio, Moscow, Russia, prof. Ph.D. Dimitar Dimitrov and member of MIRAS Social Organization Board, Prof. Gafar Jabiyev spoke on behalf of foreign country representatives. Gafar Jabiyev gave detailed information on ancient history of Azerbaijan, rich cultural heritage, state care on protection, research and promotion of cultural heritage in our country, development of tourism sector. He underscored 2013 year was announced "information technologies year"

vam etdirib. Bölmə iclaslarında MİRAS İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü Qədrəddin Nemətzadə Azərbaycanda arxeoloji turizmin inkişaf perspektivləri və təbliği istiqamətində görülən işlər barəsində məruzə edib. MİRAS İctimai Birliyinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə hazırladığı arxeoloji turizmə dair "Azərbaycan abidələr diyarıdır" filminin ingilisdilli versiyası nümayiş etdirilib.

MİRAS İctimai Birliyi Sərgi və dizayn şöbəsinin müdiri, bərpəçirəssam Vüqar Quliyev Azərbaycanda orta əsr metal məmulatının tədqiqi və konservasiyası təcrübəsinə dair məruzə edib.

Professor Qafar Cəbiyev, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli, MİRAS İctimai Birliyinin şöbə müdiri Şölə Bayramovanın Azərbaycanda Qeyri-Hökumət Təşkilatlarının mədəni irsin qorunması, tədqiqi və təbliğinə həsr olunmuş məruzələri konfrans iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılanıb. Məruzədə Heydər Əliyev Fondunun çoxsaylı mədəni irs layihələri, həmçinin SEBA Koreya Azərbaycan Mədəniyyət Mübadiləsi Assosiasiyasının Qəbələ, Regionların İnkişafı İctimai Birliyinin Şəmkir, MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin Orta əsr Ağsu şəhəri layihələri barədə ətraflı bəhs olunub.

in Azerbaijan, larger projects were implemented in this field.

The conference was continued in separate sections in the noon. Member of MIRAS Board, Gadraddin Nematzade reported on development perspectives of archaeological tourism in Azerbaijan and the done work in the line of its promotion at the sessions. English version of "Azerbaijan Land of Monuments" film on archaeological tourism prepared by financial support of Council of State Support to NGOs under the President of the Republic of Azerbaijan was shown.

Head of MIRAS Exhibition and Design Department, art-restorer Vugar Guliyev had a report on the research and conservation experience of medieval metal wares in Azerbaijan.

Reports of Professor Gafar Jabiyev, PhD Fariz Khalilli and chief department of MIRAS Social Organization, Shola Bayramova on NGOs in research, protection and promotion of historical-cultural heritage in Azerbaijan was welcomed with interest by the participants. In the report numerous projects of cultural heritage by Haydar Aliyev Foundation, Qebele by SEBA (Seoul-Baku) Azerbaijan-Korean Cultural Exchange Association, Shamkir project by Public Union on Development of Regions and medieval Agsu town project by MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage were dealt comprehensively.

ORTA ƏSR AĞSU şəhərinin epigrafik abidələri

> EPIGRAPHIC MONUMENTS OF MEDIEVAL AGSU TOWN

Həbibə Əliyeva

Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi

Azərbaycanın maddi-mədəniyyət abidələrinin Türk dünyası üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Azərbaycandakı kimmer, massaget, iskit-saka, hun, xəzər, basil, abtlit, alan, hergan, türkmən, oğuz, bulqar, uyğur, noqay, kıpçak kimi qədim türk xalqları və möhtəşəm türk dövlətləri - Səlcuqlu, Şirvanşahlar, Eldəniz (Atabəy), Xarəzmli, Elxanilər, Cəlayirli, Moğollar (Temurlu), Qaraqoyunlu, Ağqoyunlu, Səfəvi, Afşar, Qacar, Osmanlı və Xanlıqlar dövrünə aid çox sayda arxeoloji materiallar və yazılı mənbələr Türk xalqlarının Azərbaycan topraqlarında bizim eradan öncədən bugünə qədər yaşadığına açıq bir sübutdur. Azərbaycandakı arxeoloji, etnoqrafik, numizmatik və epigrafik materialların hər biri əvvəlki dövrlərin adət-ənənələrini, digər xalqlarla ortaq yaşayışını, inanclarını, dünyaya baxışlarını, sənət və yazı mədəniyyətini tanıdan tarixi adidələr sırasındadır. Azərbaycan ərazisindəki ilk qayaüstü rəsmlər, mağaralar, kurqanlar, heykəllər, balballar, məzarlar, məzarlıqlar, memarlıq abidələri, qalalar, türbələr, karvansaraylar, daş kitabələr və s. xalqımızın mirası sayılan maddi-mədəniyyət abidələrimiz Türk dünyasındakı oxşarlığı ilə diqqəti cəlb edir.

Yazılı qaynaqların azlığı, onların arasında böyük bir qisminin yadellilər tərəfindən məhv edilməsi araşdırılmasına yolunda ciddi problemlər yaratmışdır. Oudur ki, arxeoloji qazıntılardan əldə olunan epigrafik materiallar bu problemin həlminə özəl mövqeyə sahibdir.

Azərbaycanda ta qədim zamanlardan daş üzərini bəzəmək və oyma üsulu ilə naxışlar açib insan, heyvan, quş və başqa təsvirlər həkk etmək ulu tariximizə aiddir. Bu naxışlar öncə qayaüstü təsvirlərdə, sonra zaman keçdikcə memarlıq abidələrimizdə və qəbir daşlarında qədim təsvirlər sayılır. Bizə məlum olan 2 mindən artıq rəsm və yazılar müxtəlif vaxtlarda naməlum adamlar tərəfindən oyulmuş və bu günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Qobustan və ya Gəmiqaya təsvirlərinə əsasən biz orta daş dövrü adamlarının geyimləri, silahları və başqa məşğuliyyətləri haqqında məlumat toplayaraq onların yaşayış tərzini, idrak proseslərini öyrənirik.

Azərbaycanda Çoban daşı buna "menhir" deyilir ki, bu da fransızca uzun daş mənasında olub əsasən qəbirüstü abidələrdir. Arxeoloqlar bu abidələri tunc dövründən sonra öz əhəmiyyətini itirmiş tar-

Habiba Aliyeva

National Museum of History of Azerbaijan

Cultural monuments of Azerbaijan are very important for Turkic world. Many archaeological materials and written sources on old Turkic peoples including Kimmer, Massaget, Iskit-Saka, Huns, Khazars, Basil, Abtlit, Alans, Hergan, Turkmen, Oghuz, Bulgars, Uyghur, Nogay, Kypchak in Azerbaijan and magnificent Turkic states- Seljuklu, Shirvan-shahs, Eldanyzds (Atabags), Kharazyms, Elkhanyds, Jalayrds, Moguls (Temurlu), Garaqoyunlu, Agqoyunlu, Sefevyds, Afsharyds, Gajar, Ottomans and khanates prove living of Turkic peoples in Azerbaijani lands from B.C. till today. Each of archaeological, ethnographic, numismatics and epigraphic materials in Azerbaijan is amongst the historical monuments which identify traditions, common living with other peoples, beliefs, world outlook, art and writing culture. The first rock arts, caves, kurgans, statues, balbals (stones on fighters' graves), graves, cemeteries, architectural monuments, castles, tombs, caravanserais, stone inscriptions and other cultural monuments considered heritage of our people in the area of Azerbaijan draw attention with similarity with Turkic world.

Lack of written sources, destroy of the existing ones by foreigners created serious problems in the line of their research. Thus, epigraphic materials gained from archaeological excavations have private stand in solution of this problem.

To decorate the stone, to open pattern with carving and engrave human, animal, bird and other images in Azerbaijan since old times belong to our ancient history. These ornaments existed first on rock arts, later our architectural monuments and grave stones. Interesting rock arts of Gobustan are considered the oldest images over stone. More than two thousand paintings and script known to us were carved by unknown people in different times and preserved till today. Referring to Gobustan and Gamiqaya images, w gather information on clothes of medieval stone age people, their arms and other occupations and study their living style and cognition process.

Stone of sheherd (verbally) is called "menhir" in Azerbaijan, that is grave monument in French language meaning "long stone". Archaeologists defined these monuments as historical monuments lost their importance after Bronze Age. Non-hewed and in vertical position stones in the old cemetery are connected with the dead cult. The people suppose

ixi abidələr kimi müəyyən etmişlər. Qədim qəbiristanlıqda şaquli vəziyyətdə durmuş və yonulmamış daşlar ölülər kultu ilə əlaqədar olmuşdur. İnsanlar belə güman ediblər ki, hər daş ölən adamı təmsil edərək onu bu dünyada guya əbədi olaraq yaşadacaqmış. Menhirlər ilk insan heykəlləridir ki, “xatirə və ya anıt” səciyyəli abidələrdir. Belə abidələr Azərbaycanın Qərbi bölgəsində “qoşun daşı” adlanır ki, bu daşların da türk tayfaları tərəfindən yaradılması ehtimalı var. Qədim insanlar belə menhir daşlarını canlı məxluq, qüdrətli və həmişə fəaliyyətdə olan varlıq kimi qəbul etmişlər. Belə qədim düşüncənin davamı əsasında bu daşlar canlı, silahlı insan dəstəsi kimi yad edilmiş və onları “qoşun daşı” adlandırmışdılar. Azərbaycanda daş üzərini bəzəmək, onlarda kəsmə, oyma, cızma üsulu ilə nəbati, həndəsi naxışlar, insan, heyvan və quş təsvirləri və bunlarla yanaşı ərəb əlifbasının ilk xətt növü olan kufi (Kufə şəhərinin adından götürülmüşdür) yazısında olan kəlamları həkk etmək, XI- XIII əsrlərdə dekorativ-təbiiq sənətin geniş yayılmış sahələrindən idi. Bu əsrlərdə həndəsi və nəbati ornamentlər və ərəb dilində “Qurani-Kərimdən” ayələrə, hikmətli kəlamlara, ustanın isminə və s. əsasən memarlıq və məzar daşlarının üzərində təsadüf edilir.

Məzar daşları üzərindəki kitabələrin oxunmasında görkəmli tədqiqatçı Məşədixanım Nəmətin rolu böyük və danılmazdır.

Azərbaycan coğrafi ərazisindəki epigrafik abidələr sırasında ərəb qrafikalı kitabələr qədimliyi, çoxluğu və müxtəlifliyi ilə seçilir. Bunların böyük bir qismi isə bu gün İran, Ermənistan, Gürcüstan və Dağıstan sərhədləri içində qalan tarixi Azərbaycan torpaqlarındadır. Həmin kitabələri nəzərə alaraq aşağıdakı şəkildə qruplaşdırmaq olar:

1. Ərəb qrafikası ilə ərəb dilli kitabələr;
2. Ərəb qrafikası ilə türk dilli kitabələr;
3. Ərəb qrafikası ilə fars dilli kitabələr;
4. Ərəb qrafikası ilə digər dillərdə olan kitabələr.

Milli naxışlar ilə bəzənmiş daş oymaları XVII- XVIII əsrlərdə qəbir daşlarını bəzəməkdə işlədilmişdir. Bu məzar daşları üzərindəki ərəb əlifbasının bütün xətt novləri olan kufi, nəstəliq, nəsx, suls və reyhani xətti ilə yanaşı həndəsi və nəbati ornamentlərdən yerli sənətkarlar məharətlə istifadə etmişlər.

Ağsu şəhərinin ətrafında dörd qəbiristanlıq mövcuddur. Orta əsr Ağsu şəhərinin 1 saylı qəbiristanlığından (şimal hissəsi) 62, 2 saylı qəbiristanından (şərq hissədə) 107, 3 saylı qəbiristanından (qərb hissədə) 26, 4 saylı (cənub tərəfdə) 2 sayda məzar daşları və 5-ci arxeoloji qazıntı yerindən üzə çıxan məscidin sütunlarının qalıqlarının yanından bir sənduqə aşkarlanmışdır (foto 1).

Araşdırmalar da əsas məqsəd qəbiristanlıqda ilk məzar daşını tapmaq və bu tarix ilə şəhərin yaranmasını dəqiqləşdirmək idi. Araşdırmalar zamanı 2 saylı (şərq hissəsi) qəbiristanlıqda 29 saylı məzar daşı üzərindəki yazı diqqətimizi cəlb etdi. Baş daşı qırıq olduğundan mərhumun yalnız ölüm tarixi qalmışdır: hicri - qəməri 1150= miladi 1737/38-ci illər (foto 2). Bu tarixdən bəlli etmək olar ki, şəhər yarandıqdan iki il sonra, yəni 1737-ci ildən şəhər əhalisindən rəhmətə gedən insanları şərq tərəfindəki qəbiristanda dəfn etməyə başlamışlar, Fikrimizcə, 2 saylı qəbiristanlıqda şəhər əhalisinin əsasən yüksək təbəqəli şəxsləri dəfn olunmuşlar. Oradan məzar

that each stone represents dead person and immortalizes him in this world. Menhirs are the first statues that are of “memory or monumental” specifications.

Such monuments are called “troop stone” in West part of Azerbaijan. They are thought to be created by Turkic tribes. Old people accepted these menhir stones as vivid being, powerful and valid. These stones were recalled as live and armed human group on the basis of this old thought continuance and they were called “troop stone”.

To decorate stone, to engrave botanic, geometric patterns, human, animal and bird images by cutting, carving and scratching methods and aphorisms in Cufic script (taken from the name of Kufa city), the first script type of Arabic alphabet were the most widespread fields of decorative-applied art. In those centuries there encountered many geometric and botanic ornaments and ayes from “Gurani-Karim” in Arabic, aphorisms, master’s name and others on architectural and grave stones.

The role of well-known researcher Mashafi khanum Nemat in reading inscriptions on the grave stones is great and undeniable.

Arabic inscriptions are distinctive among epigraphic monuments in the geographical area of Azerbaijan for antiquity, multiplicity and diversity. Great part of them is inside historical Azerbaijani land, remained in the border with Iran, Armenia, Georgia and Dagestan. We can group them by taking into account those inscriptions:

daşları üzərində digər qəbiristanlıqlarda rastlaşmadığımız şəxslərin yüksək rütbələrini bəlli edən sözlərə rast olunmuşdur. 1 saylı (şimal hissədə) qəbiristanlıqda isə 28 saylı məzar daşının üzərindəki həkk olunan h. tarixilə 1191/1777-ci il araşdırıldı. Müəyyən olundu ki, 1 saylı qəbiristanlıqda əsasən sənətkarlar dəfn olunub.

3 saylı (qərb hissədə) qəbiristanlıqda bünövrəsi qalmış səkkizgüşəli türbənin ətrafında olan cox nəfis formada nəbati və həndəsi naxışlar ilə işlənmiş və üzəri gözəl süls elementli nəsx xəttilə yazılmış 05 saylı baş və sinə daşı olan məzar 1179= 1765-ci ilə aiddir. Orada aşkarlanan məzar daşları 2 saylı qəbiristanlıqdakı məzarlardan (h.q. 1150=m. 1737) 29 il sonraya aiddir.

4 saylı (cənub hissədə) qəbiristanlıqda qalan yalnız iki qəbir daşının birinin üzərindəki tarix 1204 /1809-cu il ilə aiddir ki, bu tarix 2 saylı qəbiristanlıqdakı məzar daşından 50 ildən yuxarı bir zamandan sonraya təsadüf edir. Tədqiq olunan bütün məzar daşları üzərindəki nəbati və həndəsi ornamentlərlə yanaşı gözəl ərəb qrafikası ilə yazılan ərəb, fars və türk dilli kitabəli orta əsrlərdən qaynaqlanan və Azərbaycanın memarlığına möhtəşəm əsərlər bəxş edən Sirvan memarlıq məktəbinə aiddir. Orta əsr Ağsu şəhərinin ətrafında mövcud olan qəbiristanlıqdakı yerli dağ cinsindən hazırlanmış müxtəlif ölçülü məzar daşlarının formalarına görə üç qrupa bölmək olar:

1. Baş daşı və sinə daşı (ayrı-ayrı daşlardan yonulmuş);
2. Sənduqə (bir lay daşdan yonulmuş);
3. Baş daşı ilə sinə daşı bir yerdə (bir lay daşdan yonulmuş).

Qeyd etdiyimiz qəbiristanlıqlarda şəxsiyyətlərin cinsini və mənəbiyyətini bildiren məzar daşlarını üç qrupa da aid etmək olar:

1. Kişiyə məxsus məzar daşları;
2. Qadına məxsus məzar daşları;
3. Uşaqlara məxsus məzar daşları.

1. Kişiyə məxsus baş daşları və sənduqələrin üzərində əsasən onların adı, soy adı və ölüm tarixi həkk olunur. Baş daşlarının arxasında isə kişiyə məxsus soyuq və odlu silahlar, yəhərli və yuyənli at, onlara aid bir çüt çəkmənin təsviri daş yonma və cızma üsulu ilə həkk olunur. Dindar olan şəxslərin isə baş daşlarının arxasında rəhil, kitab, təsbəh və s. digər təsvirlər əsasən yer tutur (foto 3).

2. Qadına məxsus baş daşı və sənduqələrin üzərində adətən onun adı deyil, ölüm tarixi və atasının ismi yazılır və yaxud da həyat ağacının rəsmi həkk olunur. Baş daşlarının arxa hissəsi və sənduqənin baş,

1. Arabic script inscriptions;
2. Turkic inscriptions with Arabic script;
3. Persian inscriptions with Arabic script;
4. Inscriptions in other languages with Arabic script

Stone carvings decorated with national patterns were applied in ornamenting grave stones in 17-18th centuries. Local artisans used skilfully geometric and botanical ornaments along with all types of scripts, Cufic, Nastaleeg, Naskh, Suls and reyhani scripts of Arabic language on these grave stones.

Four cemeteries exist around Agsu city. There were displayed two grave stones from cemetery No. 1 (north part), No. 62, 2 (east), No. 107, 3 (west), 26,4 (south) and one sanduga near the remnants of mosque columns revealed from 5th excavation site (figure 1).

The explorations aimed at finding the first grave stone at the cemetery and to specify the city's establishment on this date. We were attracted by the script on grave stone No. 29 at the cemetery No. 2 (east part) during the researches. Only the death date of the deceased remained since the tombstone was broken: Hijrah 1150=Christian chronology 1737/38 years. (Figure 2). This date indicates that, after two years of the city establishment, i.e. since 1737 the city population was at the eastern cemetery. In our opinion, mainly dominant individuals of the city population were buried at the cemetery No. 2. The words making clear high ranks of people which we did not come across in other cemeteries existed over the grave stones. It was explored Hijrah 1191/1777 year was engraved on the grave stone No. 28 at the cemetery No. 1 (north part). It was defined that mainly artisans were buried at the cemetery No. 1.

The grave with tombstone No. 5 and head stone written over with nice Suls and Naskh script and trimmed with delicately botanic and geometric ornaments around the eight-corner tomb which the foundation kept at the cemetery No. 3 (west part) belonged to 1179= 1765 years. The grave stones revealed there belong to 29 years following the graves at cemetery No. 2 (Hijrah 1150=Christian chronology 1737).

The date on one of only two grave stones remained at cemetery No. 4 (south part) belongs to 1204 /1809 years and this date coincides with the time in 50 years after the grave stone at cemetery No. 2. The explored grave stones belong to Shirvan architectural school taking its source from Middle Ages and contributing Azerbaijani architecture with magnificent works with botanic and geometric ornaments over them and Arabic, Persian and Turkic inscriptions with Arabic script. The grave stones of various size made of local mountains at the cemetery existed around Agsu city are divided into three groups:

1. Tombstone and head stone (hewed from separate stones)
2. Sanduga (hewed from one layer stone)
3. Head stone and tombstone hewed together (hewed from one-layer stone).

Grave stones reflected gender and belonging of persons at the mentioned cemeteries are divided into three groups:

1. Men gravestones;
2. Women gravestones;
3. Children gravestones

1. Name, surname and death date of men are engraved into men's grave stones and sandugas. Firearms and side-arms, saddled and bridle horse, a pair of shoes' image are engraved by masonry and scratch way behind

ayaq hissəsində isə sənətkar - toxuculuqla və pal-paltar tikmək ilə məşğul olan qadınların məzar daşları üzərində toxuculuq alətləri və tikiş maşının təsviri həkk olunur (foto 4).

3. Uşaq üçün hazırlanan məzar daşları ölçülərinə görə digər məzar daşlarından kiçik həcmilə seçilir. Adətən baş daşı sına daşı ilə bir yerdə yonulmuş formada olan uşaq məzar daşının üzərində kimin oğlu və ya qızı olması ilə yanaşı kitabə ilə ölüm tarixi tamamlanır. Əsasən uşaqlara aid məzar daşları naxışsız və sadə yonulmuş vəziyyətdə olur.

Orta əsr Ağsu şəhərindəki qəbir daşları Azərbaycanın xalq sənətinə xas olan ən gözəl milli naxışlarla bəzənmişdir. Əgər bu naxışları və onların kompozisiyasını müqaisə etsək, Azərbaycanın memarlıq abidələrində nəbati naxışlara – qərənfil, nargülü, zanbaq, qotazlı lalı, yarpaqlar və həndəsi naxışlar olan dörd, beş, altı, səkkiz və on iki güşəli ornamentlərə rast gəlinir. Qəbir daşlarının üzərində bəzən bu naxışlar ilə yanaşı, simvolik rəsmlərə - kişi qəbirlərində rəhil və kitab, xəncər, qılınc, ox və yay, patron daşı, tüfəng, tapança, barıt qabı, su qabı, şeypur, at və çəkmə təsvirləri, qadınlarda isə zینət əşyaları, güləbdan, xaha dəzgahı, sap, qayçı və başqa məişət alətlərinin təsvirinə də təsadüf edilir. Bu simvolik rəsmlərdən dəfn olunmuş adamın məşğuliyyəti, sənəti, dinə sitayiş və şücaətli olması bilinir.

Ağsu şəhər qəbiristanlığındakı məzar daşlarının kitabələrində də həkkaklar adətən İslam dini etiqadına əsasən İslamın müqəddəs kitabı Qurani-Kərimdən yararlanmışlar. Məzar daşları üzərindəki kitabələrdə Qurani-Kərim II surədən (Əl-Bəqərə - İnek) 255, 256, 257 ayələr, LV (55) surədən (ər-Rəhman) 26, 27 ayələr, 14 məsumə (Məhəmməd peyğəmbərə (s.ə.s.), onun qızı Fatiməyi-Zəhraya (s.ə.s.) və 12 imama (s.ə.s.) Allahın salamu, ərəb, fars və türk dillərində mənzum şeirlər, mərhumlara Allah tərəfindən rəhmət və bağışlanması haqqında kəlamlar, onların sənəti, vəzifələri və hicri qəməri tarixilə vəfat tarixləri gözəl ərəb xəttilə həkk olunmuşdur (foto 5).

Məscid olan ərazidə aşkar olunan qəbirin təyinat nəticəsində sənəduqanın epiqrafikası aydınlanmış və üzərində nəsx xəttilə ərəb dilində kitabədə h.1204=m.1789/90-cı illərdə dəfn olunan Əli Molla oğlu Hacı Hüseyin Məhəmmədə aid məzar daşı olduğu məlum oldu. Ehtimallara görə, bu şəxs ya məscidi inşa edənlərdən biri və ya da məscidin mollasıdır ki, onun vəsiyyəti ilə (kitabədəki yazıya əsasən) üzü qibləyə dəfn olunmuşdur.

Ağsu qəbiristanlığındakı əksər baş daşları ya dibindən qırılmış, ya da yarısı sınıb məhv olmuş və ya tamam yox olmuşdur.

Qəbiristanlıqdakı baş daşlarına aid olan sına daşlarının isə əksəriyyəti torpağın altındadır. Təbii fəlakətlər, heyvan və insan faktoru bu abidələrin “yox olma” təhlükəsilə qarşılaşdığı üçün onların qorunması, bərpası və konservasiyası məsələlərinə başlanılmışdır. Razılıq hissi ilə onu da bildirim ki, bu “Miras” İctimai Birliyinin səyi ilə həyata keçirilir.

Azərbaycanda daş yonma nümunələrinə sadəcə sənət əsəri kimi yox, həm dövrün siyasi-iqdisadi-hərbi vəziyyətini bəlli edən bələdçi kimi, həm də tariximizin daş yaddaşı kimi də baxmaq çox vacib bir məsələdir. Bu məsələləri araşdırıb tədqiq etmək və Azərbaycan xalqına çatdırmaq hər bir tarixçi-tədqiqatçının vətən qarşısında borcu və vəzifəsidir.

the gravestones. There is rehil book, beads and others' photos behind grave stones of religious people (figure 3).

2. Not the name, but death date and patronymic are usually written on women gravestone, and sandugas or life tree's image is engraved. The images of knitting tools and sewing-machine are engraved behind grave stones of women engaged in knitting and sewing and also bottom and head parts of sanduga (figure 4).

3. Children grave stones differ from other grave stones for their capacity. The inscription over children grave which head stone and tombstone hewed together is completed with death date along with identity of his parents. Grave stones of mainly of children are without pattern and hewed simply.

Grave stones in medieval Agsu city are decorated with the most beautiful national ornaments inherent to folk art of Azerbaijan. If to compare these ornaments and their composition, botanic patterns- carnation, lily, tassel lily, leaves and geometric ones-four, five, six, eight and twelve cornered ornaments were encountered at architectural monuments of Azerbaijan. Along with these patterns, over the grave stones, symbolic images-on men graves rehil and books, dagger, sword, arrow and bow, bandolier, gun, pistol, power-flask, water-dish, bugle, horse and boot images, on women graves-jewelry, rose-water, khana machine, thread, scissors and other home tools were described. Buried person's occupation, art, worship and being courageous become known from these symbolic images.

Engravers usually benefit from sacred Islamic book- Gurani-Karim due to Islam religious belief in inscriptions of grave stones at Agsu City cemetery. Ayes No. 255, 256, 257 from 2nd surat (Al-Baqara-Inek) of Gurani-Karim, 26, 27th ayes from 55th surat (ar-Rahman), 14 masumas (Muhammad Prophet), his daughter Fatiməyi-Zahra and 12 Imams' welcome to God, verses in Arabic, Persian and Turkish languages aphorisms by Allah for decease on their mercy and paradise, their art, occupations were engraved in nice Arabic script over the grave stones' inscriptions in Hijrah and Christian chronology (figure 5).

Epygraphy of the sanduga (grave) became clear as a result of grave setting displayed from the mosque's area and it was known there existed grave stone of Ali Mollah oghlu Haji Hussein Muhammad buried in Hijrah 1204=Christian chronology 1789/90 in Naskh Arabic language inscription. It is supposed that this person is either a builder of this mosque or this mosque molla and due to his will he was buried towards Mecca (according to script on inscription).

Most grave stones in Agsu cemetery either broken from the bottom, or half shattered, or totally destroyed. Majority of head stones of grave stone at the cemetery is under the ground. Preservation, restoration and conservation of monuments launched since natural disasters, animal and human factors faced with their “disappear” threat. I can say consentedly that this is implemented with efforts of “MIRAS” Social Organization.

It is very important matter to consider masonry samples in Azerbaijan not only as work of art but also guide notifying political-economic and military situation of the time and bloody memory of our history. It is obligation and duty of every historian and researcher to explore these issues and deliver to Azerbaijani people.

AZƏRBAYCANIN SƏLCUQLU ÇAĞI MEMARLIĞINDA KƏRPİC BƏZƏYİ

> BRICK DECOR IN ARCHITECTURE OF SELJUK PERIOD OF AZERBAIJAN

Cəfər Qiyasi

AMEA-nın müxbir üzvü, memarlıq doktoru, professor

Jafar Giyasi

AM ANAS, Dr. of Architectural Sciences, Professor

Böyük konstruktiv-texniki, iqtisadi, eləcə də dekorativ imkanları olan bişmiş kərpic XI-XIII yüzillərdə Azərbaycanın çox yerində başlıca tikinti materialı olmuşdur. Bişmiş kərpic xoş rənginə, gözəl fakturasına, biçim rəngarəngliyinə, atmosfer təsirlərinə dözümlünə görə bu çağda yaxşı üzlük materialı olaraq işlədilmiş, sənətkara zəngin bəzək çeşniləri yaratmaq imkanı vermişdir. Relyefsiz-hamar kərpic bəzək texniksində üzlükdə işlədilən kərpiclərin formatı tikinti kütləsinin ucaldıldığı kərpiclər

Burnt brick which has large constructive-technical, economic, as well as decorative opportunities was basic construction material in many parts of Azerbaijan in 11-13th centuries. It was applied as good cover material in that time for its nice colour, pleasant facture, colourfulness and atmosphere impacts and provided opportunity for the artisan to create rich decor flavour types.

The format of bricks used in cover in un-relief and smooth brick decor technology was mostly square form like bricks which most edifices built with. Sizes of burnt brick used in Azerbaijani architecture of Seljuk time is 19,5x19,5x5 cm, 20x20x4,5-5 cm, 21x21x4-5 cm. for more delicate ornaments brick of size: 14x14x5 cm and 14,5x14,5x5 were used.

The most primitive brick decor is ordinary "brick" pattern created by inter-laying constructions in wall surfaces built by standard bricks. Masters sometimes fortify decorativeness on the surfaces by making these layings broad and deep. It is interesting that, such laying is used in niche tympanums in Kharragan and Yusif Kuseyir oghly Tombs which have many-sided frames. Their deep pattern structure created visual lightness on the niches.

One of simple types of brick decor widespread in Azerbaijan is "wooden pattern (jinag)" decor made by horizontal and vertically line to the corner consistently of cover bricks. Jinag patterns create vertical movement showing wall surfaces more dynamically and frisky. In this way masters created zigzag, square and rhombus patterns, as well as Kufic epigraphy-script patterns. The latter were more complicated and require the artisan deep math mentality.

Compound ornament compositions were made in unrelief brick decor. However, at this time except ordinary cover brick (square standard brick), special-size bricks fit with pattern structure (curve, triangle, trapeze, etc.) were used as well. Although decorated brick laying did not allow masters to widely make very compound ornament structure and later they grew much interested in relief brick decor.

Brick decor reached its development top in 12th century relief form in Azerbaijani architecture. This decor technique increases figure colorfulness of brick used in decor and causes consequently their extreme pattern complications making rich composition opportunities.

kimi çox vaxt kvadrat biçimli olmuşdur. Səlcuqlu dövrünün Azərbaycan memarlığında işlədilən bişmiş kərpicin ölçüləri 19,5x19,5x5 sm, 20x20x4,5-5 sm, 21x21x4-5 sm olmuşdur. Daha incə naxış quruluşları almaq üçün 14x14x5 sm və 14,5x14,5x5 sm ölçülü kərpiclərdən də istifadə edilmişdir.

Ən ibtidai kərpic dekoru standart kərpiclərdən hörülmüş divar səthlərində hörgülərarası tikişlərin yaratdığı sadə «kərpici» naxışdır. Ustalar bu hörgü tikişlərini bəzən enli və dərin etməklə səthlərdə dekorativliyi gücləndirirdilər. Maraqlıdır ki, çoxüzlü gövdələri olan Xərrəqan və Yusif Küseyr oğlu türbələrində belə hörgü bəzən tağca timpanlarında müşahidə edilir. Onların dərin kölgəli naxış quruluşu tağların üstündə vizual yüngüllük yaradırdı.

Kərpic dekorun Azərbaycanda yayılmış sadə növlərindən biri üzlük kərpiclərin ardıcıl olaraq tininə üfqə və dikinə düzümü yolu ilə yaradılan «cınağı naxış» (yolka naxışı) bəzəyidir. Çınağı naxışlar divar səthlərini daha dinamik, oynaq göstərməklə dikinə hərəkət yaradır. Bu yolla bəzək ustaları ziqzaq, kvadrat və romb biçimli naxış quruluşları, eləcə də kufi xətlə tikinti epigrafikası-yazı naxışlar yaradırdılar. Sonuncular daha mürəkkəb olub, sənətkardan dərin riyazi təfəkkür tələb edirdi.

Relyefsiz kərpic bəzəyində mürəkkəb naxış kompozisiyaları da yaradılırdı. Ancaq bu zaman adi üzlük kərpicdən (kvadrat biçimli standart kərpicdən) başqa seçilən naxış quruluşuna uyğun xüsusi biçimli (əyri profili, üçbucaq, trapes və s.) kərpiclər də işlədilir. Buna baxmayaraq bəzəkli kərpic hörgüsü tikinti ustalarına çox mürəkkəb naxış quruluşları yaratmağa geniş imkan vermirdi və onlar sonralar relyefli kərpic bəzəyinə daha çox maraq göstərməyə başladılar.

Kərpic dekoru Azərbaycan memarlığında özünün inkişaf zirvəsinə XII yüzildə relyefli şəkildə çatdı. Bu bəzək texnikası dekorda işlədilən kərpiclərin biçim rəngarəngliyini artırır və nəticədə naxış quruluşlarının olduqca mürəkkəbləşməsinə səbəb olur, zəngin kompozisiya imkanları yaradır. Burada sənətkar təxəyyülünə geniş meydan açılır. Relyefli kərpic dekor üzlükdə üçüncü ölçü yaratmaqla parlaq günəşli ölkə memarlığı üçün zəruri olan dürlü işıq-kölgə effekti törədirdi.

Relyefli bəzəklərdə kərpiclərarası səthlər batıq olub, çox vaxt gəc məhlulu ilə doldurulur və onun üzərində bitkisəl naxışlar cızılırdı. Beləliklə, iri ölçülü kərpic naxış kölgəli incə yerlikdə daha qabarıq və təsirli görünürdü.

Kərpicin hazırlanma texnikası çınıq xətlə həndəsi naxışlara daha uyğun idi. Ona görə bütün Səlcuq memarlığı bəzəyində olduğu kimi Azərbaycan Səlcuqlu dövrü memarlığında da relyefli kərpic dekoru ilə yalnız düzxətli həndəsi naxışlar qurulmuşdur. Bu naxış quruluşlarında sadədən mürəkkəbə yüksələn böyük təkamül müşahidə edilir.

Səlcuq memarlığında kərpic dekorun ən mürəkkəb, ən zəngin örnəkləri «giriş» (düyün) adlanan xüsusi həndəsi ornamentalərlə yaradılmışdır. Giriş naxışlarını əmələ gətirən

The artisan imagination is given a wide way there. Relief brick decor creating the third size over the cover, caused different light effect important for architecture of bright sunny country.

Inter-brick surfaces in relief decors, were hollow and filled many times with alabaster and vegetable patterns were drawn over that. Thus, a large brick was seen more salient and moving in pattern-shadow thin seat.

The technique of brick's elaboration was more fit to chinig line geometric patterns. Therefore only rectilinear geometric ornaments were made with relief brick decor in architecture of Seljuks period

elementlər həndəsi formalardan (çoxbucaqlılar, yaxud ulduzlardan, ya da onların hissələrindən) ibarətdir. Ciddi riyazi qanuna tabe olan bu naxışlar bütünlüklə xətlərin bir-biri ilə bağlı ahəngdar birləşməsindən yaranır. Giriş quruluşları XI-XIII yüzillərin Azərbaycan memarlıq bəzəyində aparıcı yer tutmuşdur.

Azərbaycan memarlığında, hələlik əldə olan materiallara əsasən giriş naxışların dəqiq evolyusiyasını, xüsusilə onun ilkin mərhələsini izləmək çətinidir. IX-X əsrlərin memarlıq abidələri qalmadığından bu naxışların Azərbaycan memarlığındakı ibtidai örnəkləri əlimizdə yoxdur. Buna görə də Azərbaycanın memarlıq bəzəyində kərpic giriş naxışları birdən-birə XI yüzildə Savə minarəsi və Xərrəqan türbələrində bitkin quruluşda dayanır. Xərrəqan türbələrinin üzərində həm sadə, həm də mürəkkəb quruluşlu kərpic girişlər vardır.

Giriş naxışlarının memarlıq dekorunda aparıcı olması və memarlıq obrazına güclü təsiri baxımından Yusif Küseyir oğlu türbəsi Azərbaycan memarlığında yeni mərhələdir. Səkkizüzlü gövdəsi olan bu incə nisbətlı abidənin üz tağçalarının düzbucaqlı səthləri mürəkkəb quruluşlu, iri elementli kərpic giriş naxışları ilə örtülmüşdür.

Memar Əcəmi Naxçıvani öz şah əsərində – Möminə xatun türbəsinin memarlıq dekorunda Yusif Küseyir oğlu türbəsində qoyduğu konsepsiyayı inkişaf etdirərək kərpic giriş yaradıcılığını tam zirvəyə qaldırmış, sanki onu yekunlaşdırmışdır. Bu abidədə türbənin nəhəng onüzlü gövdəsi başdan-başa kərpic naxış üz lüyünə tutulmuşdur. Onun üz lərindəki tağçaların iç səthində ən mürəkkəb quruluşlu və sıx elementli giriş kompozisiyaları işlədilmişdir. Tağçaların timpanlarındakı girişlər nisbətən sadə və aydın quruluşludur. Türbənin kərpic bəzəyində dürlü və bənzərsiz çeşnili lentvari həndəsi naxış örnəkləri də vardır.

Marağa Göy günbəd türbəsinin üz ləri yeni bir bəzək üsulu-ikiplanlı relyefi olan kərpic girişlərlə örtülmüşdür. Texniki çətinliyi üzündən bu tip bəzək Azərbaycan memarlığında geniş yayılmamışdır.

İslam ölkələri memarlıq dekorunun özümlü, fərqli cəhətlərindən

of Azerbaijan like all Seljuks architectural decor. Great evolution increased from simple to complicated is observed in these pattern structures.

The most complicated and the richest examples of brick decors in Seljuks architecture are created with special geometric ornaments called "giriş" (knot). The elements formed giriş ornaments consist of geometric formats (polygons or stars, or their integral parts). These patterns subject to serious math law are created from harmonious combination of lines associated to one another. Giriş structures occupied leading place in architectural decor of Azerbaijan of 11-13th centuries.

On the basis of the materials which we have so far in Azerbaijani architecture exact evolution of giriş ornaments, in particular, its primary stage is difficult to follow. Since architectural monuments of 9-10th centuries were not preserved, we don't have primitive examples of these ornaments in Azerbaijani architecture. Therefore brick giriş patterns in Azerbaijani architectural decor Save Minaret and Kharragan Tomb stayed in finished structure in 11th century. There are brick girişs of complex structure and simple one on Kharragan Tombs.

Yusif Küseyir oğlu Tomb is a new stage in Azerbaijani architecture in terms of giriş patterns' being pivotal in the architecture decor and strong impact on architectural image. Rectangle surfaces of front niches of this delicate relative monuments which have eight-cover frame are covered with complex structured and large element brick giriş patterns.

Memar Ajami Nakhchivani developed the conception he put forward in Yusif Küseyir oğlu Tomb in architectural decor of Momune khatun Tomb in his masterpiece and raised brick giriş to the top by as though summing it up. Huge ten-cover frame of the tomb in this monument was covered thoroughly with brick ornament cover. The most complex structure and dense element giriş compositions are trimmed inside the niches over that. Giriş in the niches' tympanum have simple and distinctive setting. There are diverse flavor belt-shaped geometric pattern models in the tomb's brick decor.

The surface of Maraga Goy Dome Tomb is covered with a new decor method –two-plan relief brick girişs. Because of technical difficulty, this type of decor did not spread widely in Azerbaijani architecture. One of distinctive features of Islamic countries architectural decor is active participation of calligraphy there and creation of separate pattern art ornamental epigraphy in this regard. In these terms Azerbaijani architecture was the most advanced art centers of Front Asia since Seljuks time.

Kufic line gathered with brick occupies leading part in construction epigraphy of 11-13 the centuries. Characteristic feature of this line is that it is rectilinear and

angulate what is very suitable for brick decor. Kufic script reaches high decorative structure faster in brick constructions. Kufic script patterns enter geometric pattern system in an organic way and play

biri onun tərkibində xəttatlığın fəal iştirak etməsi və bununla bağlı ayrıca naxış sənətinin – ornamental epigrafinin yaranmasıdır. Bu baxımdan da Azərbaycan memarlığı elə Səlcuqlu dövründən Ön Asiyanın ən öncül sənət mərkəzlərindən olmuşdur.

XI-XIII yüzillərin tikinti epigrafinə kərpiclə yığılan kufi xətti aparıcı yer tutmuşdur. Bu xəttin özümlüyü düzxətli və bucaqlı olmasıdır ki, bu da kərpic bəzək üçün çox əlverişli idi. Buna görə kərpic tikililərdə kufi xətti sürətlə yüksək dekorativ quruluş alır. Kufi yazı naxışlar üzvi şəkildə həndəsi naxış sistemləri içərisinə daxil olur və binaların memarlıq-bədii surətinin biçimləşməsində və ideya məzmununda mühüm rol oynayır.

Xərrəqan türbələrindəki kərpic kufi yazılar ensiz qurşaq şəklində olub, nisbətən sadə biçilidir. Onların əsas qrupu türbələrin gövdəsi ilə bayır günbəzləri arasında olub bir növ «keçid kəməri» yaradır. Bundan başqa ikinci Xərrəqan türbəsinin bayır günbəzinin aşağı hissəsində də eyni quruluşlu kitabə frizeləri qalmışdır. Azərbaycan memarlığında kərpic kufi kitabələrin sonrakı təkamül mərhələsi Qırmızı günbəd türbəsində əks olunmuşdur. Bu Marağa abidəsinin baştağının üstündəki kitabə frizeləri daha plastik və daha bitkin xətlidir.

Həndəsi ornament (giriş) sənəti kimi memarlıqda kufi kitabələrini də memar Əcəmi Naxçıvani yeni yüksək səviyyəyə qaldırmışdır. Kitabələr Əcəminin əsərlərində o çağacan görünməyən bir yüksəklikdə bədii-estetik dəyər alır. Onun bizə bəlli ilk əsərində kufi kitabələr türbənin üz tağçalarının yuxarı hissəsində frieze şəklində yerləşir. Kufi kitabələrinin bolluğu, mürəkkəbliyi, həndəsi ornamentlərdə qaynayıb qarışması baxımından Məminə xatun türbəsinin Ön Asiya memarlığında tay-bərabəri yoxdur. Bu abidədə mühüm qovşaqlardan başqa türbə gövdəsinin günc dayaqlarının səthləri də kitabələrlə örtülmüşdür. Ornamental elementlərlə qaynayıb qarışan bu kitabə yelənlər daha mürəkkəb və incə quruluşludur. Kufi xətti kitabələrin dik elementlərinin yuxarı naxış quruluşlarına qarışmasının gözəl örnəkləri Marağanın Dairəvi günbəd türbəsində də (1167) var.

Qeyd edildiyi kimi kufi kitabələr başlıca olaraq düzxətli və bucaqlı elementlərdən ibarətdir. Bununla yanaşı relyefli kufi tikinti yazılarında dairəvi və əyri xətti elementlər də az deyil və onlar kufi xəttinin ümumi ciddi və sərt üslubuna tabe edilmişdir. Ona görə də burada ustalar adi xətti kərpic elementlərlə yanaşı mürəkkəb biçimli kərpiciklər hazırlamalı olurdular. Görünür kufi kitabələrin ayrıntıları öncə xüsusi şablonlar əsasında düzəldilir və divar səthində onun üçün ayrılmış xüsusi yerlərdə quraşdırılırdı.

Kərpic üzlüklə bəzəmə texnikasının Azərbaycan memarlığında iki növü olmuşdur: hamar bəzəkli hörgü, relyefli hörgü. İkinci üzləmə texnikası Azərbaycanda daha güclü inkişaf etmişdir. Bəzəkdə işlənilən kərpicin üz səthi çox vaxt diqqətlə cilalanıb hamarladılırdı.

important role in cutting and idea theme of architecture art image of buildings.

Brick Kufic scripts in Kaharragan Tombs are in the shape of narrow girdle and are relatively simply cut. Basic group of theirs is between the tombs' frame an external cupolas and creates a kind of 'passage linw'. Besides, the same-structure inscription frieze is preserved in the bottom part of external cupola of the 2nd Kharragan Tomb. Further evolution stage of brick Kufic inscriptions in Azerbaijani architecture is reflected in Red Cupola Tomb. Inscription friezes over head-arch of this Maraga Monument, are more plastic and more complete line.

Architect Ajemi Nakhchivani raised Kufic inscriptions to new high level as geometric ornament (giriş) art. The inscriptions have art-aesthetical value in a height not seen till that time in Ajemi's work. Kufic inscriptions in his first known work are placed like frieze in upper part of surface niches of the tombs. Momine khatun Tomb is unparalleled in the architecture of Front Asia in the terms of abundance of Kufic inscriptions, their complicacy and mixture with geometric ornaments. Besides important junctions of this monument, the surfaces of corner standards of the tomb frame are covered with inscriptions. This inscription mixed up with ornamental elements is more compound and fine structure. Lovely models of mixture of their elements of Kufic script inscriptions with upper pattern structures exist in circular Cupol Tomb in Maraga (1167).

As it was mentioned, Kufic inscriptions basically consist of rectilinear and angle elements. Moreover, there are many circular and curvilinear elements in relief Kufic construction scripts and subject to general serious and severe method of Kufic script. Therefore the masters had to work up complex bricks along with simple script brick elements. Apparently details of Kufic inscriptions are the first made on special standards and installed in special seats allocated for it on the wall surface.

The technique of decoration with brick cover has two types in Azerbaijani architecture. Flat decor laying, relief laying. The second coverlet technique developed more intensely in Azerbaijan. Surface of brick used in decor was polished accurately and smoothed.

High position and identity of brick decor technique in Seljuk architecture is proved by wide application of coverlet block. These standard blocks were created by lining up of glossy or glazed bricks over known patterns in special rectangle molds and fastening their spaces with solution. By fastening ready blocks onto decorated wall surface, single and complete pattern compositions were created. Such standardization gave opportunity to implement decor work faster and qualitatively. Pattern blocks in Maraga, Nakhchievan, Gazvin and Hamadan monuments of Seljuk time rather facilitated the decor work.

Generally one-color brick decor is fit for monumental figure of Azerbaijani monuments and a little firm architectural image of 11-13th centuries. Brick decor coverlet reflected the spirit of the time heroism had associated with knight armour.

MİRAS GƏNCLƏR GÜNÜNÜ QEYD ETDİ

> MIRAS MARKED DAY OF YOUTH

Cəmiyyətin hər bir üzvünün baş verən proseslərdə yaxından iştirak iştirak etmək, əlamətdar və tarixi günləri qeyd etmək haqqı var. MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi məhz bu düşüncəyə əsaslanaraq 2 Fevral Gənclər günü münasibətilə Respublika Gözdən Əlillər Kitabxanasında oxucularla görüş keçirdi.

Görüşdə kitabxana direktorunun müavini Tofiq Balayev çıxış edərək 2012-ci ilin mayından başlayaraq MİRAS İB ilə əməkdaşlıqda həyata keçirilən "Xeyirxah oxucu" layihəsinin gedişi haqqında məlumat verdi. Məlumat üçün deyək ki, layihə çərçivəsində MİRAS İctimai Birliyinin üzvləri könüllü olaraq görmə qabiliyyəti məhdud olan insanlar üçün kitabların səsləndirilməsində iştirak edir. Eləcə də layihədə iştirak edənlərə audiokitablarnın hazırlanması, montaj və s. proseslər öyrədilir.

Tofiq Balayev hazırda kitabxananın 5000-ə yaxın oxucusunun, 10000-ə yaxın kitab fondunun olduğunu qeyd etdi. Oxucular kitabxanalara ən müxtəlif ədəbiyyat üçün müraciət edirlər, burada evlərə xidmət də təşkil olunub. Kitabxanadakı kitabların müəyyən hissəsi sovet dövründən qalma, kiril əlifbası ilə olan kitablardır. Bundan başqa, Brayl əlifbası (görmə məhdudluğu olan insanlar üçün xüsusi əlifba) ilə olan kitablarn zaman keçdikcə sıradan çıxır və oxunmaz hala gəlir. Kitabxananın Braylt çap maşınına ehtiyacı olduğunu dedi.

Direktor müavininin sözlərinə görə, müasir texnologiyaların yaratdığı imkanlar sayəsində indi kitabxanalarnın oxucuları üçün audiokitablarnı dinləmək daha rahatdır. Tofiq Balayev bu yaxınlarda Türkiyədə səfərdə olduğunu, orada da gözdən əlillər üçün audiokitablarnın hazırlanması təcrübəsini öyrəndiyini bildirdi. Türkiyədə bu prosesdə könüllülərin geniş iştirak etdiyini dedi.

Kitabxana direktorunun müavini MİRAS İctimai Birliyinin könüllülərinin ötən müddət ərzində artıq bir neçə kitab səsləndirdiyini və montaj işində yaxından iştirak etdiyini yüksək qiymətləndirdi və birliyin uşaq və gənclərlə iş şöbəsinin rəhbəri Nicat Nuriyev, şöbənin üzvləri, könüllülər Elmar İsrəfilov və Fatimə

Every member of society has the right to participate closely at processes occurred and to mark portentous and historical events. Referring to this thought, MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage held a meeting at Republican Library for Blind on occasion of 2nd February, Youth Day.

The deputy library director, Tofiq Balayev spoke at the event and gave information on "Kind reader" project held since 2012 May in cooperation with MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage. It is notable that, within the framework of the project, members of MIRAS Social Organization take part in the reading of books for blind people. They are taught to prepare audio-books to those participated at the project, mounting and other processes.

Tofiq Balayev said the library has 5000 readers and 10000 book funds. The readers address to libraries for various literatures and services to houses also provided. Certain part of books in the libraries is the books remained from the Soviet time and with Cyrillic alphabet. Furthermore, Braille alphabet (special alphabet for blind people) is gradually spoilt. The library needs Braille printing machine.

The deputy director said that now it is more comfortable for the library readers to listen to audio-books through the opportunities created via modern technologies. Tofiq Balayev said he was on trip to Turkey recently and learnt the experience of preparing audio-books for blind people. The volunteers took part actively in this work.

Deputy library director appreciated highly reading of some books by MIRAS volunteers for last period and taking part actively in mounting work. The deputy also expressed gratitude to Nijat Nuriyev, the head of Children and Youth Department of MIRAS, the members, Elmar İsrəfilov and Fatima Yusifova. It was noted that there is special need for reading resources for students and some work has already done in this line.

Tofiq Balayev underscored involvement of students of actor and journalism faculties of high schools will be good practice for themselves.

Deputy Chairman of MIRAS Organization, Arzu Soltan said this meeting aims at familiarizing with the project, needs of young readers

Yusifovaya təşəkkürünü bildirdi. O, xüsusilə görmə qabiliyyəti məhdu olan abituriyentlər üçün vəsaitlərin səsləndirilməsinə ehtiyac olduğunu vurğuladı. Bu sahədə müəyyən işlərin artıq görüldüyünü də dedi.

Tofiq Balayev ali məktəblərin aktyorluq və jurnalistika fakültələrinin tələbələrinin bu işə cəlb olunmasının onların özü üçün də yaxşı təcrübə olacağını vurğuladı.

MİRAS İB sədrinin müavini Arzu Soltan bu günkü görüşün layihənin gedişi ilə tanış olmaq, gənc oxucuların ehtiyaclarını öyrənmək, layihəyə yeni üzvlərinin cəlb olunması məqsədi daşdığını vurğuladı.

Kitabxananın görüşdə iştirak edən oxucularından Fərid Fərmanov, Qocabəy Aslanov və başqaları onları narahat edən məsələlərə toxundular. Fərid Fərmanov qeyd etdi ki, gözdən əlil olan insanın oxumaqdan, savadlı olmaqdan başqa yolu yoxdur. Təəssüf ki, bölgələrdə olan əlil insanların belə imkanları məhduddur.

T.Balayev isə, hazırlanan audikitablarn Əlillər Cəmiyyətinin bölgələrdəki şöbələrinə də göndərildiyini, gələcəkdə kitabxananın saytına da yerləşdiriləcəyini bildirdi. Odur ki, səsləndirilmiş kitablar nə qədər çox olsa, o qədər yaxşıdır.

Kitabxanaçı Nazlı Əliyeva da kitabxananın ehtiyaclarından danışdı. Gözdən əlil insanların KIV-in diqqətinə ehtiyac duyduğunu bildirdi. Onun sözlərinə görə, görmə qabiliyyəti zəif olanlar arasında kifayət qədər bacarıqlı, istedadlı, müxtəlif yaradıcılıq növləri ilə məşğul olan insanlar var. Onlarla maraqlanmaq, onları tanımaq, onları həyata bağlamaq lazımdır.

Audiokitablarn oxunmasında yaxından iştirak edən könüllü Fatimə Yusifova da gözdən əlil insanların ehtiyaclarına yaxşı bələd olduğunu dedi. Qeyd olundu ki, hazırda bu cür insanlar üçün məktəbəqədər təlim müəssisələrinin olmaması da bir problemdir.

Sonda çıxış edən MİRAS İB-nin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli "Xeyirxah oxucu" layihəsinin artıq yeni mərhələyə keçdiyini qeyd etdi. Gözdən Əlillər Kitabxanası ilə əməkdaşlığın bundan sonra daha da genişləndiriləcəyini, bu günkü görüşdə səsləndirilən fikirlərin nəzərə alınacağını və bu istiqamətdə MİRAS İB-nin imkanları çərçivəsində olan işlər görülməcəyini, birgə layihələrin hazırlanacağını vurğuladı.

Kitabxanaya MİRAS İB-nin istehsalı olan nəşrlər və filmlər hədiyyə olundu.

and involvement of young members to the project.

The readers of the library participated at the meeting Farid Farmanov, Gojabey Aslanov and others touched upon urgent issues. Farid Farmanov noted that a blind person has no other way except reading and educated. Regretfully, such opportunities of disabled in the regions are restricted.

T.Balayev stated the audio-books will be sent to branches of Blinds Society and will be placed on the library's web-site in the future. Thus, the sounded books would be good if there were many.

Librarian Nazli Aliyeva spoke about the library needs noting that visually-impaired people with eye problems want media's attention. Because there are sufficiently capable, talented and able to engage in different creation types people amongst them. They must be taken interest, recognized and bound to life.

Volunteer Fatima Yusifova who participated closely in the reading of audio-books said she is well aware of needs of visually-impaired people. It was stated that currently it is a problem that there is no pre-school institutions for such people.

Chairman of MIRAS Organization, PhD Fariz Khalilli said that "Kind reader" project passed a new stage. The chairman noted that collaboration of MIRAS with Republican Library for Blind will be strengthened further; the thoughts expressed during this meeting will be taken into consideration and the work will be implemented within MIRAS Organization's opportunities in this line and joint projects will be elaborated.

The library was given as a gift books and films produced by MIRAS.

Çağdaş ərəb teatrının Misirdəki təzahürləri

> DISPLAYS OF MODERN ARABIC THEATRE IN EGYPT

Pərviz Ağayev

AMEA akad. Z.M.Bünyadov adına Şərqsunaslıq İnstitutu

Parviz Aghayev

NASA Z. Bunyadov Oriental Studies Institute

Çağdaş ərəb ədəbiyyatı tarixçiləri Napaleon Bonapartın Misiri istila etdiyi 1798 ci ili Modern ərəb ədəbiyyatının başlanğıcı olaraq qəbul edirlər. Ümumilikdə Napaleon qafiləsinin Misirdə keçirdiyi bir neçə illər görülcək olan ədəbi yeniliklərin bir müjdəçisiydi. Misirlilərin Avropa ədəbiyyatı ilə tanışlığının Məhəmməd Əli Paşanın zamanında genişlənməsinə baxmayaraq, mədəni və ədəbi əlaqələrin ilkin təməli məhz Napaleon dönməindən başlamışdır. Belə ki, o vaxtadək əsasən xalq tərəfindən Qaragöz, kölgə oyunları, təqlidçilik kimi bəsit tamaşalar oynanılır və sevilirdi. Misirdəki müasir teatr Napa-

Historians of modern Arabic literature accept 1798 year, when Napoleon Bonaparte conquered Egypt as beginning of modern Arabic literature. Generally some years spent by Napoleon army were herald of literary novelties to be seen. Though Egyptian people acquainted with European literature widened in the time of Muhammad Ali Pasha, primary foundation of cultural and literary relations started with Napoleon period. Thus, till then ordinary performances like Garagoz, shadow games, imitations were played and loved by people. A modern theatre in Egypt is connected with Napoleon and the name of commanders of the troop related to him. Because spec-

leon və ona bağlı olan ordu zabitlərinin komandanlarının adı ilə bağlıdır. Çünki istirahət günlərində kafe və restoranlarda özlərinin fransız romanları əsasında təşkil etdikləri tamaşalar Misir teatrşunaslığına öz töfhələrini verməkdə idi.

Müasir Misir tarixçisi Cəbərti öz təsuratlarında Qahirənin Özbəkiyyə deyilən yerində inşa olunmuş və “komedi” deyən adlanan yerdə Avropa sayğı tamaşaların izləndiyini və oraya fransız əsilli insanların, habelə misirlilərin ali zümərəsinin gəldiyini qeyd etmişdir.

Təbii ki Məhəmməd Əli Paşanın Avropanın bir çox yerlərindən gətirdiyi teatr aktyorlarının əvəzsiz rolu olmuşdur. O zamanlar dünya səyahətinə çıxmış Səyyah Gerard de Nerval demişdi : “ Məşhur Türk prospektində yürüyərkən afişada gecə

tacles organized by them on the basis of French novels at cafes and restaurants during day-offs contributed to Egypt theatre.

Modern Egyptian historian Jabarti noted in his impressions that it spectacles of European style were shown in the site called “comedy” and built in the part of Cairo called “Uzbekiya” and people of France origin and high-group Egypt people used to come.

Surely, the theatre actors brought from many parts of Europe by Muhammad Ali Pasha had peerless role. Traveler Gérard de Nerval who was on world tour then, said: “I saw the announcement of spectacle to be played at night while walking along in well-known Turkish avenue and was admired by news on distribution of incomes received from spectacle among the poor and orphans”. Outstanding orientalist William Lane noted expressing his impressions that a group of people by showing little spectacles entertained gathered people during festivals, weddings and ritual circumcision of little boys.

oyunanılacaq tamaşanın elanını gördüm və oynanılan tamaşadan gələn gəlirlərin kasıblara və kimsəsizlərə paylanılacağı məni çox heyrləndirdi". Məşhur şərqşunas Viliam Lane öz təssuratlarını bölüşərkən şənlik məclislərində, toylarda, kiçik oğlan uşaqlarının sünnet məclislərində bir qrupun, ora toplaşan insanları kiçik tamaşalar göstərərək əyləndirdiklərini qeyd etmişdir.

Buna misal olaraq da Məhəmməd Əli Paşanın oqlunun kiçik toy məclisini xatırlamışdır.

Misir teatrının dinamik inkişafına əsas öncə adını çəkdiyim Özbəkyyə adlanan yerdə yerləşən köhnə klublardan birinin İsmayıl Hidiv tərəfindən əsaslı surətdə təmir olunaraq 1869 cu ildə teatr aktyorlarının ixtiyarına verilməsi oldu. Artıq buraya Avropadan bir çox teatr truppalarının dəvət olunması xüsusən də Suriya və Livan aktyorlarından ibarət qrupların dəvət olunması yerli camaatın da teatr sənətinə rəğbətini və məhəbbətini artırdı. Misir teatrşünaslığından danışarkən Yaqub Şanunu yada salmaq doğru olmazdı, çünki onun yüksək intellektə və çox dil bilmə qabiliyyətinə malik olması, xüsusən də teatr və incəsənətə bağlı olması Misir teatrına böyük töhfələr vermişdir. Təbii ki, bir çox şərq ölkələrində olduğu kimi, Misirdə də teatr sahəsində qız oyunçu böhranı yaşanırdı. Yaqub Şanunu bu cəhətdən bir çox çətinliklərlə üzləşməsinə baxmayaraq, nəhayət, istədiyinə nail oldu. Yaqub Şanunu iki qız oyunçu tapmış, onlara teatr sənətini aşılamış və fransız dilindən tərcümə etdiyi əsərləri kiçik şəkildə birgə tamaşaya qoymuşlar. Zaman keçdikcə Yaqub Şanunu öz tamaşalarında dövrün aktual problemlərinə toxunur, tamaşaları vasitəsi ilə öz sözünü lazımı dairələrə və insanlara çatdırırdı. Livan ərəb dilli ölkələr sırasında ərəb teatrına səhnə olan ilk ölkədir.

Məşhur Livan teatr aktyoru Ən Nəqqaşının İtaliya təcrübəsi və onun Misirdə təbii müxtəlif yeniliklərin teatr səhnəsinə gətirilməsiydi.

Ən Nəqqaşın yazdığı "Əl bəxil" adlı əsəri teatr üçün yazılmış ilk ərəb dilli əsər idi. İllər öncəsi Ən Nəqqaş bu əsəri öz evində Beyrutun zadəgan ailələrinin və ali zümrəsinin iştirakı ilə tamaşaya qoymuş və böyük şöhrət qazanmışdır.

Misirdə teatra olan sevgi getdikcə Qahirə şəhəri ilə kifayətlənmiş, İskəndəriyyə şəhərində yaradılmış Zizinya teatrına da intiqal edirdi. Qahirəyə qastrol səfərlərinə gələn digər ölkələrin teatrları İskəndəriyyəyə də yola düşür və İskəndəriyyə tamaşaçılarının da zövqünü oxşayırdılar.

Teatra olan sevgi tədricən Qahirə və İskəndəriyyə hüduqlarını da aşaraq Tanta, Portsaid və digər şəhərlərdə də yeni-yeni teatr truppalarının yaranmasına gətirib çıxardı. Bu həm də Misirdəki ədəbi mühitə də təsir edirdi. Beləliklə, Tofiq El Hekim, Ahmed Şövqi kimi yazarların teatr üçün nəzərdə tutulmuş əsərlər yazması ilə Misirdə teatr ədəbiyyatının əsası qoyulmuş oldu.

As an example, he recalled ritual circumcision of Muhammad Ali Pasha's son.

Dynamic development of Egypt theatre was first of all motivated by capital repair of an old club situated at Uzbekiya which I mentioned before by Ismayil Hidiv and giving at disposal of theatre actors in 1869. Invitation of a lot of theatre groups from Europe, especially, Syrian and Lebanese actors increased sympathy and love of local population to this art. While speaking about Egyptian theatre science we should remember Yagub Shanunu. Because he possesses high intellect and multi-language skills and his close connection to theatre and art made great contribution to Egyptian theatre. There was crisis of female actors in Egyptian theatre like in many Eastern countries. Though Yagub Shanunu faced with many quandaries, he finally achieved his goal. Yagub Shanunu found two actresses, encouraged them with art and they staged the works he translated from French language as a small performance. As time passed Yagub Shanunu approached actual problems of time in his spectacles and said his words to due authorities and people via spectacles. Lebanon is the first country amongst Arab-speaking countries which has Arabic theatre.

Italian practice of known Lebanese actor An Nakkashi and application of this in Egypt brought various novelties to theatre. "Al bakhil"

work by An Nakkashi was the first Arabic language work written for theatre. Some years ago An Nakkash staged this work in his house attended by watched by royal family of Beirut and high-rank people and gained fame.

Love to the theatre in Egypt did not cover only City of Cairo, but also it transferred to Zizinya theatre created in Alexandria City. Theatres of other countries coming to have tour in Cairo went to Alexandria and made good impressions on audience there.

Love to theatre overpassed gradually Cairo and Alexandria borders and led to creation of new theatre troupes in cities like Tanta, Port Said and others. This also influenced literary environment in Egypt. So, with writing by Tofiq El Hekim, Ahmed Showgi works for theatre, theatre literature was founded in Egypt.

MİRAS TÜRKİYƏDƏ TURİZM SƏRGİSİNDƏ İŞTİRAK EDİB

> MIRAS AT TOURISM FAIR IN TURKEY

Fevralın 14-də Türkiyənin Ordu şəhərində Qaradəniz Turizm Sərgisinin açılışı olub. Bu şəhərdə birinci dəfə təşkil olunan sərgiyə Azərbaycan, Gürcüstan, Qırğızıstanla bərabər Qaradəniz bölgəsinin 11 şəhərindən 55 qurum qatılıb. Azərbaycanı sərgidə MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi və Heritage Travel Turizm şirkəti təmsil edir.

Ordu Mədəniyyət və Turizm Mərkəzində baş tutan açılış mərasimində Ordu valisi Orhan Düzgün, Samsun valisi Hüseyin Aksoy, Sinop valisi Ahmet Cengiz, Amasiya valisi Abdil Cəlil Öz, Giresun valisi Dursun Əli Şahin, Ordu şəhər qarnizon komandiri polis polkovniki Şəraf Çakmak və tanınmış iş adamları iştirak edib. Ordu valisi Orhan Düzgün çıxışında Qaradəniz bölgəsində son illərdə qonaq qəbul etmək imkanlarının ciddi şəkildə artdığını, bölgənin yay və qış turizmi baxımından bütövlükdə Türkiyədə bu sahədə önəmli paya sahib olduğunu vurğulayıb. Vali sərginin bu bölgənin tanınmasında çox önəmli rol oynayacağına inandığını deyib.

Açılış mərasiminin bədii hissəsində Qaradəniz bölgəsindən olan müxtəlif sənətçilərlə yanaşı, Miras musiqi qrupu da Azərbaycan muğamlarını təqdim edib.

On 14th February 2013 Black Sea Tourism Fair was opened in Ordu town of Turkey. 55 organizations from 11 cities of Black Sea region along with Azerbaijan, Georgia, and Kyrgyzstan joined the fair which is for the first time organized in this town.

Azerbaijan is represented there by MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage and Heritage Travel Tour Comp.

Ordu town governor Orhan Duzgun, Samsun city governor Hussein Aksoy, Sinop governor Ahmet Chengiz, Amasia governor Abdul Jalil Oz, Giresun City governor Dursun Ali Shahin, Ordu town garrison commander police colonel Sharaf Chakmak and known businessmen participated at the opening ceremony held in Ordu Culture and Tourism Center. Ordu town governor Orhan Duzgun underscored the opportunities of visitor acceptance grown last years in Black Sea region, this region possessed significant share in his field entirely in Turkey in the terms of summer and winter tourism. The governor said the exhibition will play important role in recognition of this region.

Along with musicians from Black Sea regions, MIRAS music group performed Mughams at the art part of opening ceremony.

MIRAS delegation, i.e. chairman of MIRAS Social Organization, Fariz Khalilli, deputy chairman Arzu Soltan, chief departments Albina Rzayeva, Nijat Nuriyev and employees of Heritage Travel, Valeh Jafarov and Zaka Babazadeh took active part in showing tourism opportunities of Azerbaijan to visitors. Various books, journals, CDs published by Ministry of Culture and Tourism of Republic of Azerbaijan and Haydar Aliyev Foundation were distributed among the participants. Journals, books, brochures, CDs and other resources of MIRAS ad Heritage Travel are spread at the fair. At the same time, collaboration agreements were gained with different tourism companies, travel agencies, hotels and others.

On 15th February, 2013 MIRAS Social Organization arranged a seminar on "Archaeological and ecological heritage" in Ordu University of Ordu town, Turkey.

The participants were firstly shown "Azerbaijan Land of Monuments" documentary produced by MIRAS with support of the Council of State Support to NGOs under the President of the Republic of Azerbaijan.

Qeyd edək ki, MİRAS İctimai Birliyinin sədri Fariz Xəlilli, sədr müavini Arzu Soltan, şöbə müdirləri Albina Rzayeva, Nicat Nuriyev, Heritage Travel şirkətinin əməkdaşları Valeh Cəfərov və Zəka Babazadə ilə sərgidə təmsil olunan nümayəndə heyətimiz də Azərbaycanın turizm imkanlarını sərgi ziyarətçilərinə nümayiş etdiriblər. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin və Heydər Əliyev Fondunun istehsalı olan müxtəlif kitablar, jurnallar, CD-lər sərgiyə gələnlərə paylanır. Eləcə də, sərgidə MİRAS İB-nin və Heritage Travelin nəşrləri-jurnallar, kitablar, flayerlər, CD-lə və başqa tanıtma materialları yayılıb. Eyni zamanda sərgiyə qatılan müxtəlif turizm şirkətləri, səyahət agentlikləri, otellər və s. ilə əməkdaşlıq qurulur, razılaşmalar əldə olunub.

Fevralın 15-də MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi Türkiyənin Ordu şəhərindəki Ordu Universitetində "Arxeoloji və ekoloji miras" mövzusunda seminar keçirdi.

Seminar iştirakçılarına əvvəlcə MİRAS İctimai Birliyinin Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının dəstəyilə istehsal etdiyi "Azərbaycan abidələr diyarıdır" sənədli filmi nümayiş olundu.

Daha sonra birliyin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli "Azərbaycanda ekoarxeoloji araşdırmalar" mövzusunda çıxış etdi. Fariz Xəlilli çıxışında Azərbaycanda tarixən istifadə olunan təbii boyaq və ənənəvi tikinti materiallarından bəhs edərək, tədqiqatlar zamanı onların daha dərinədən öyrənilməsinin və yenidən həyata qaytarılmasının əhəmiyyətindən danışdı.

MİRAS İctimai Birliyinin sədr müavini Arzu Soltan "Ağsuda arxeoloji qazıntılar və MİRAS İctimai Birliyi" başlıqlı çıxışında birliyin fəaliyyətindən və mədəni irsimizi dünyada tanıtmaya istiqamətində gördüyü işlərdən bəhs etdi.

Ordu Universiteti rektoru, professor Tarık Yarılqaçın, professor və müəllim heyətinin iştirakı ilə keçirilən seminar sual və müzakirələrlə davam etdirildi. Professor Tarık Yarılqaç seminar üçün MİRAS İctimai Birliyinin nümayəndə heyətinə təşəkkürünü bildirdi, Fariz Xəlilli və Arzu Soltana plaketlər təqdim etdi. MİRAS İctimai Birliyinin sədri Fariz Xəlilli yaradılmış şəraitə görə, Ordu Universitetinə minnətdarlığını bildirdi, Universitetin rektoru, professor Tarık Yarılqaça plaket təqdim etdi.

MİRAS İctimai Birliyinin nümayəndə heyəti sərgi ilə yanaşı, Ordu və Giresunda müxtəlif mədəni tədbirlərdə iştirak etmişlər. Fevralın 16-da nümayəndə heyəti Giresun vilayətinin Bulançak qəsəbəsinin bələdiyyə sədri Kadir Aydın tərəfindən qəbul edilib. Görüş zamanı qarşılıqlı əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub. Qəsəbədə yaradılması nəzərdə tutulan etnoqrafiya muzeyinin qurulması layihəsi üzərində birlikdə çalışma haqqında ilkin razılıq əldə olunub.

Elə həmin gün Giresun Univeristetinin azərbaycanlı rek-

Chairman of MIRAS Organization, PhD Fariz Khalilli made a speech on "Eco-archaeological research in Azerbaijan". In his speech the chairman talked about natural dye and traditional construction materials used in Azerbaijan historically and importance of their deep study and re-usage.

Deputy Chairman of MIRAS Organization, Arzu Soltan in her speech on "Archaeological excavations in Agsu and MIRAS Social Organization" dealt with the activity of the organization and the work done in the line of promoting our cultural heritage in the world. There were questions and discussions at the seminar attended by

rector of Ordu University, Prof. Tarık Yarılgach, other professors and teachers. The rector Tarık Yarılgach expressed gratitude to the delegation of MIRAS Organization and presented Fariz Khalilli and Arzu Soltan plaquettes. The chairman of MIRAS, Fariz Khalilli thanked to Ordu University for the created circumstance and presented in turn a plaquette of honour to the rector, Professor Tarık Yarılgach.

The delegation of MIRAS and Heritage Travel participated at various cultural events in Ordu and Giresun cities. The delegation was accepted by Kadir Aydın, chief of municipality of Bulançak settlement of Giresun province. The perspectives of mutual collaboration were discussed during the meeting. Primary agreement was achieved on joint work on project of ethnographic museum to be created in the settlement.

That day rector of Giresun University, professor from Azerbaijan Aygun Attar accepted MIRAS staff and said she is ready to assist in the work in the line of promotion of cultural heritage and tourism potential of Azerbaijan. She invited MIRAS Music Group to perform at concert of Giresun University State Conservatory.

MIRAS delegation went to Ineje Village of Bulançak settlement, visited ethnographic tourism center. Acquaintance with traditional

toru, professor Aygün Attar MİRAS heyətini qəbul edib, onlara Azərbaycanın mədəni irsi və turizm potensialının təbliği istiqamətində gördükləri işlərdə istənilən köməyi etməyə hazır olduğunu bildirib. MİRAS Musiqi qrupunu Giresun Universiteti Dövlət Konservatoriyasının konsertində iştirak etməyə dəvət edib.

Bulancak qəsəbəsinin İnece kəndinə gedən MİRAS heyəti etnoqrafik turizm mərkəzinə baş çəkib. Yerli sakinlərin Baba ocağı adlandırdığı mərkəzdə adət-ənənələrlə bağlı mərasim, canlı musiqi, milli mətbəxlə tanışlıq baş tutub. Miras Musiqi qrupu da tədbirdə fəal iştirak edib.

Fevralın 17-də MİRAS heyəti Ordunun Bayadı kəndindəki Kurul qaya arxeoloji abidəsinə baş çəkiblər. Burada 2010-cu ildən aparılan arxeoloji qazıntılar nəticəsində açıq hava altında məbəd və yeraltı qala aşkar olunub. Türkiyə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən qorunan abidədə bizim eradan əvvəl birinci əsrə aid tapıntılar var.

Giresunda Qara dəniz yolu üzərində tikilmiş möhtəşəm Sarayburnu məscidini ziyarət edən MİRAS heyəti, burada Səlcuq və Osmanlı memarlığının vəhdətini yaratmış Ərənlər Sarayburnu Camisi Xeyri Xidmətlər Kültür və Həmrəylik Fondunun sədri Yusif Ziya Sipahi ilə görüşüblər.

Səfərin son günü Giresun Universitetinin rektoru, professor Aygün Attarın dəvətilə nümayəndə heyətimiz universitetin təşkil etdiyi Giresunspor idman klubuna dəstək konsertində iştirak edib. 6000-dən çox tamaşaçının toplandığı salonda MİRAS Musiqi Qrupunun üzvləri, tarzən Mehman Mikayılov, kamança ustası Cahandar Mikayılov, muğam ifaçıları Ruslan Adgözəlov və Türkcay Məlikovanın çıxışı böyük həsrətlə qarşılanıb.

Səfər çərçivəsində kollektiv Azərbaycan turizmini tanıtmqla yanaşı, Türkiyənin turizm potensialı ilə də yaxından tanış olmağa çalışıb.

ceremony, live music, and national cuisine took place at the center called by settlers "Baba ojağı". Miras music group participated actively.

On 17 February, 2013 MIRAS staff visited archaeological monument Kurul rock in Bayadi Village of Ordu. Open air temple and underground tower were revealed as a result of 2010 archaeological excavations. 1st century B.C. finds exist in the monument protected by Ministry and Tourism of Turkey.

MIRAS members went to magnificent Sarayburnu Mosque built on Black Sea road in Giresun. They met Yusif Ziya Sipahi, chairman of Sarayburnu Sage Mosque Charity Service Culture and Solidarity Fund made integrity of Seljuk and Ottoman architecture.

On the last visit day delegation participated at the Giresunspor concert of sport club support organized by Giresun University. Music performed by members of MIRAS music group, tar performer Mehman Mikayılov, performer of kamancha (an oriental bow instrument), Jahandar Mikayılov, mugham performers Ruslan Adgözəlov and Türkcay Melikova were welcomed heartily.

Along with promoting Azerbaijani tourism, the delegation tried to have a close acquaintance with Turkey's tourism opportunities.

XOCALI VAXTI

> TIME OF KHOJALY

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi Xocalı faciəsində yaşananları unutmamaq, gənc nəsilə tanıtmaq üçün respublika üzrə gənclər, tələbə və məktəblilər arasında rəsm müsabiqəsi elan etmişdi. Fevralın 25-də Nizami rayonundakı 129 saylı məktəbdə müsabiqəyə təqdim olunan işlərdən ibarət “Xocalı yaddaşlarda və əl işlərində” sərgisi təşkil olundu. Xocalı faciəsini, onun yaratdığı pisləkləri, doğurduğu rezonansı əks etdirən əl işlərindən ibarət sərgidə Rəssamlıq Akademiyası, Qafqaz Universiteti, Uşaq dünyası rəsm qalereyası da daxil olmaqla Bakının və Azərbaycanın rayonlarının müxtəlif təhsil ocaqlarından təqdim olunmuş işlər nümayiş etdirildi.

129 saylı məktəbin direktoru Samir Mehdizadə açılış nitqində hər bir məktəbli tariximizdə yaşananları diqqətlə öyrənməyə və onlardan dərs çıxarmağa çağırırdı.

MİRAS İB-nin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli isə, tədbir iştirakçılarında Xocalının tarixindən bəhs etdi və qeyd etdi ki, bu torpaqlara düşmənlərin marağı məhz bu yerlərin tarixi ilə bağlıdır.

Müsabiqəyə təqdim olunan işlər arasında məktəblilər və tələbələr üçün hər biri 4 nominasiyada seçilmiş işlərin müəlliflərinə diplom və hədiyyələr təqdim olundu. Qeyd edildi ki, “Xocalı yaddaşlarda və əl işlərində” sərgisində nümayiş olunan əsərlər mütəmadi olaraq Miras jurnalında dərc ediləcək.

Eləcə də, sərginin bütün iştirakçılara təşəkkürnamə verildi. Tədbir iştirakçıları MİRAS İB-nin istehsalı olan və tarixi əks etdirən “Xocalı vaxtı” sənədli filmi də seyr etdilər.

MİRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage announced art competition among youth, students and schoolchildren over the republic in order to immortalize Khojaly tragedy and bring to notice of young generation. On 25th February, 2013 “Khojaly via memories and works of art” exhibition was arranged at school No. 129 consisted of works of art submitted. The works of art from Azerbaijan State Academy of Fine Art, Qafqaz University, Child World painting gallery, as well as various educational institutions of Azerbaijan’s regions and Baku were shown at the exhibition of works of art on Khojaly tragedy, its bitter results and resonance.

Principal of school No. 129, Samir Mehdizade called on the schoolchildren to learn attentively the history in opening speech.

Chairman of MIRAS Organization, PhD Fariz Khalilli spoke about history of Khojaly and noted the interest of enemies in these lands is connected with history.

The authors of work of art, amongst schoolchildren and students were given diplomas and gifts in four nominations. It was noted that the work of art demonstrated in “Khojaly via memories and work of art” exhibition will be published regularly in MIRAS Magazine. Messages of thanks were granted to all participants of the exhibition.

The participants watched “Khojaly Time” documentary produced by MIRAS Organization which reflects the history of our country.

BAYBURT

> BAYBURT

Adnan Okumuş

Bayburt İl Kültür və Turizm müdiri

Adnan Okumush

Head of Bayburt Province Culture and Tourism

BAYBURTUN TARİXİ VƏ TURİZM DƏYƏRLƏRİ

Bayburt şəhərinin quruluş tarixi və burada məskunlaşmanın nə şəkildə olduğuna dair hər hansı bir qeyd və sənəd yoxdur. Bununla bərabər su ehtiyatlarının bolluğu, dağlarla əhatəli bir şəkildə qorunmuş olması, meşəlik sahələrinin çoxluğu və ov heyvanlarının bolluğu qədim çağlardan etibarən insanların diqqətini buraya cəlb etmişdir.

Bu bölgə miladdan öncə 40-cı ildən Roma imperatorluğuna birləşdirilmişdir. Roma imperatorluğunun parçalanması ilə Bizansa keçən bölgə hərbi əyalət mənasını verən Kaldiya temasıyla əlaqələnmişdir.

1015-ci ildən etibarən Anadoluya Səlcuq axınları başlamışdır. Bayburda da ilk Türk axınları 1054-cü ildə Tuğrul bəy zamanında həyata keçirilmişdir. Bölgəmiz bu axınlardan sonra

HISTORICAL AND TOURISM VALUES OF BAYBURT

There are no records and documents available on the date of establishment of Bayburt City and the mode of residence there. However, the abundance of water resources, surrounding by mountains, multiplicity of forests, plenty of hunting animals were attractive for people to settle there since ancient times.

This region linked to the Roman Empire in the 40s B.C. The disintegration of the Roman Empire the region transferred to Byzantium connected to the theme of Kaldiya which means military state.

Seljuk raids started to Anatolia from 1015 A.D. The first Turkish flows took place first to Bayburt in 1054 in the time of Tugrul bey. Our region was converted into Turk from these flows and being conquered since 1074 become Turkic hamlet. From this date Seljuks dominated Bayburt for 130 years.

Türkləşməyə başlamış və 1074-cü ildən etibarən fəth edilərək Türk yurdu halına gətirilmişdir. Bu tarixdən etibarən 130 il Saltuklular Bayburta hakim olmuşdur. Anadolu Səlcuqluları Bayburta 1202-ci ildə II Süleyman şah zamanında fəth ediblər. Osmanlılar Yavuz Sultan Səlim Xan zamanında yəni, 1514-ci ildə Bayburta qəti olaraq fəth ediblər. Bayburt Osmanlının süqutuna qədər iki Rus işğalı istisna olmaqla, Osmanlı hakimiyyətində qalmışdır. Osmanlı dövründə Bayburt əhəmiyyətli bir nisbətdə Türk köçünə məruz qalaraq əbədi Türk vətəni halına gəlmişdir.

Bayburt 21 Fevral 1918-ci ildə düşmən işğalından xilas olmuşdur. İnzibati baxımdan Bayburtun tarixinə baxsaq, uzun illər Bayraq Mərkəzi olan Bayburt 5 dekabr 1887-ci ildə xüsusi Məclisin qərarıyla Ərzuruma bağlı bir qəza halına çevrilmişdir. Bayburt 1927-ci ildə Gümüşxanaya birləşdirilmiş və nəhayət, 15 iyun 1989-cu il tarixli, 3578 sayılı qanuna əsasən rayon statusu almışdır.

BAYBURTUN ƏHƏMİYYƏTLİ TARİXİ ABİDƏLƏRİ

Bayburt qalası:

Bayburtun şəhər mərkəzində görülməyə dəyər və şəhərin adı ilə eyniyyət təşkil etmiş ən əhəmiyyətli abidəsi Bayburt qalasıdır. Qala şəhərin şimal qisminə, sərt bir qayalıq təpə üzərində inşa edilmişdir. Qayalıq sahəsinin yüksəkliyi 1610-1665 m. arasında dəyişir.

Qalanın kim tərəfindən və nə vaxt qurulduğu bilinməməklə yanaşı, Urartu Krallığı (e.ə. 900-600-cü illər) dövründə məskunlaşmaya başladığı qətidir.

Bayburt qalası daxili və xarici qala divarlarından ibarət olub, 5 - 6 yönlü inşa edilmiş və ətrafı 2 km.-ə yaxındır.

Dədə Qorqud dastanında Bəy Beyrək hekayəsinin mövzusunun da Bayburt qalası təşkil etməkdədir. Bəy Beyrək Bayburt qalasını fəth edib şöhrət qazanmaq istəyərkən əsir düşür. Dastana görə, Bəy Beyrək Bayburt qalasında illərcə əsir qalmışdır.

Dədə Qorqudun diyarı Bayburtdur və Bayburt qalası hal-hazırda da bu tarixi və mədəni dəyərini qorumaqdadır.

Son illərdə qalanın orijinal quruluşu qorunaraq bərpa edilmişdir.

Saat qülləsi

1923-cü ildə şəhər meydanında 21 metr yüksəklikdə zərif, sənət dəyəri üstün bir saat qülləsi qurulmuşdur.

Saat qülləsi Cümhuriyyətin quruluşunun 1-ci il dönümü olan 29 oktyabr 1924-cü ildə xidmətə açılmışdır.

Korqan körpüsü:

Tarixi İpək Yolu üzərindəki Akşar bölgəsində olan Korqan körpüsü, xalq arasında "Məliyin Körpüsü" olaraq da adlandırılmaqdadır. XIII – XIV əsr Səlcuqlu dövrünə aid olan körpünün uzunluğu 43,2, eni isə 4 metrdir.

Anatolian Seljuks invaded Bayburt in 1202 during the time of Süleyman II. Ottomans have definitively conquered Bayburt in 1514 during the time of Yavuz Sultan Selim Khan. Bayburt remained under Ottoman rule till the collapse of the Ottoman Empire excluding two Russian occupations. Bayburt exposed to Turkish migration considerably, has become the eternal homeland of Turks.

Bayburt was freed from enemy occupation on 21 February 1918. If we look at the history of Bayburt, which is the administrative point of Bayburt, Center of Flag for many years has been transformed into the region adjacent to Erzurum connected to the Law of Special Assembly on 5 December 1887. Bayburt was linked to Gumushane in 1927, and finally it gained the status of the province due to law No. 3578, dated 15 June 1989.

IMPORTANT HISTORICAL MONUMENTS OF BAYBURT

Bayburt Castle:

Bayburt Castle is the most important monument notable in the city center and having the same name with the city. Castle was built on a hard rocky hill in the northern part of the city. Height of the rocky area is 1610-1665 m.

The castle's inhabitance during the Kingdom of Urartu (900 -600 years B.C.) is exact by not knowing whom and when it was established.

Bayburt Castle consists of inner and outer walls of 5-6 facing and around two kilometer.

Bayburt Castle is the theme of the story of Bey Beyrek story in Dede Korkut epos.

Bey Beyrek is captured while trying to gain reputation by conquering Bayburt Castle. Bey Beyrek was kept captive in the Castle for many years in the epos.

Land of Dede Korkut is Bayburt and Bayburt Castle preserves its historical and cultural value today.

In recent years, the castle has been restored to its original structure.

Bayburtda Əxilik və Əxi Əhməd Zəncani Türbəsi:

Əxilik təşkilatı Anadoluda urbanizasiya və məskunlaşma ərazilərinin qurulub gənişləməsinin lokomotivi olan əhəmiyyətli bir təşkilatdır. Bayburtun əhəmiyyətli ticarət yollarının üzərində yerləşməsi Əxiliyin burada kök salmasını və yayılmasını təmin etmişdir.

Bayburtun Əxilik və tüccar tarixində ən əhəmiyyətli şəxsiyyəti Əxi Əmir Əhməd Bayburdidir. Bu şəxs Əxi Əhməd Zəncani ismi ilə tanınmışdır. Əxi Əhməd Zəncani türbəsi XII əsr əvvəlində ucaldılmış bir qübbədir.

Şəhid Osman təpəsində aşkar edilən türbələr

Şəhərin qərbində olduqca yüksək bir səddən ibarət olan və adını üzərindəki Şəhid Osman türbəsindən alan Şəhid Osman təpəsi parklı, bağçalı yolu olan, buz kimi suları axan bir ziyarət və dincəlmə yeridir.

Şəhid Osman təpəsindəki hər iki türbənin Saltukoğullarına aid olduqlarına dair görüşlər mövcuddur. Bu görüşlərə görə türbələr Saltuklu komandirlərindən Mengüç Qazinin qardaşı Osman və bacısına məxsusdur. Kitabəsi təxribata məruz qaldığı üçün oxunmur və bu səbəbdən mövzuyla bağlı qəti bir məlumat mövcud deyildir.

Bayburt Ulu məscidi

Bayburt Ulu məscidinin hansı tarixdə və kimin tərəfindən inşa edildiyi qəti olaraq bilinməməkdədir. Lakin qəbul görülməli fərziyyə XIII əsrə aid bir Səlcuqlu tikilisi olmasıdır. Məscid qiblə divarına şaquli uzanan və qalın sütunlara oturan, dörd tərəfli iki sıra şəklində səkkiz geniş kəmərlə bölünmüş, üç sıralararası keçid bir planın xüsusiyyətini ifadə edir.

Tikili 1970-ci ildə tamamilə sökülmüş, sütunların içi dəmir və sementdən ibarət qarışıqla möhkəmləndirilərək əslinə uyğun şəkildə yenidən inşa edilmişdir.

Pulur (Gökçədərə) məscidi və mədrəsəsi:

Bir həyat içində olan bu məscid giriş qapısı üzərindəki kitabəyə görə, Ağqoyunlu Fərahşad bəy tərəfindən ucaldılmışdır. Şah İsmayıl ilə Yavuz Sultan Səlimin Çaldıran döyüşü əsnasında Osmanlı dövlətinə böyük yardımları olan Fərahşad bəyə böyük torpaqlar bağışlanmış və bunu sonradan Qanuni Süleyman da təsdiq etmişdir.

Mədrəsə isə Pulur məscidinin həyatında yerləşir. Bununla yanaşı, XVII əsr səyyahı Övliyyə Çələbinin "Səyahətnaməsində" bu mədrəsədən bəhs etməsi diqqət çəkir. Ağqoyunlu Fərahşad bəyin bu mədrəsəni XVII əsrdə tikdirdiyi fərz edilir.

Aydıntəpə (Hart) Yeraltı Şəhəri

Bu yaxınlarda təsadüfən ortaya çıxarılmışdır. Romalıların dövründə yer altında qayalar oyularaq inşa edilən çox böyük

CLOCK TOWER

In 1923 a valuable and delicate clock tower was established on the city square of 21 meters high.

The tower was opened on October 29, 1924-1st anniversary of the establishment of the Republic.

Korgan Bridge:

Korgan Bridge located on Akshar district over the historical Silk Way, is also called as "Melig Bridge" by popularity. The length of the bridge of 13-14th century the Seljuk period is 43.20 meters long and 4 meters width.

Akhism Ahi Ahmadi Zenjani Tomb in Bayburt:

Akhism agency is an important organization to the expansion of the settlements and urbanization in Anatolia. Location of Bayburt on the major trade roads caused spread of Akhism there.

An important figure in the history of Bayburt of Akhism and tujjar is artisan Ahi Emir Ahmet Bayburdi. This person is known as Ahi Ahmet Zenjani.

Ahi Ahmet Zenjani Tomb is a dome erected in early 13 century.

Tombs Found in Martyr Osman Hill

Martyr Osman Hill is barrier set of fairly high on the west of the city and the name which took from the martyr Osman Mausoleum over that; with parks and gardens, corner of the ice-cold waters and the place for rest and visiting.

Two tombs on martyr Osman hill are thought to be belonged to Saltukoğullari. According to the opinions, the tombs are of Saltuklu commander Mengüç Gazi's Brother Osman and sister. Due to the destruction, inscription is not readable, precise information is not available in this regard.

Bayburt Grand Mosque:

The date and owner of Bayburt Grand Mosque is not known with certainty. But it was generally accepted that the structure is of the Seljuk time of 13th century. The Mosque lying perpendicular to the towards Mecca, sitting in thick piers, divided by eight lines as two rows of four large arches and shows three-transept plan feature.

The building was completely dismantled in 1970, columns fortified with original iron and cement mortar and rebuilt according to their original.

Pulur (Gökçedere) Mosque and Madrasa:

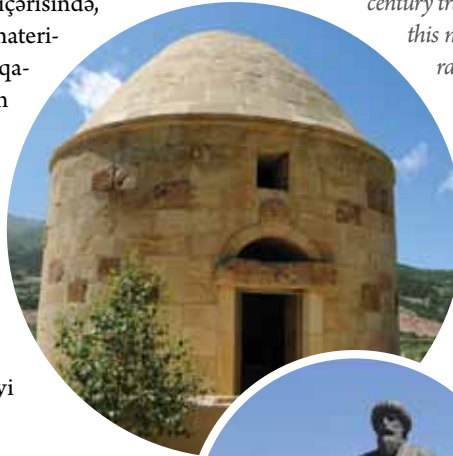
Located in the courtyard, this mosque was built by Aqqoyunlu Fərahşad according to the inscription on the entrance door. Fərahşad bəy who had great assistance to the Ottoman Empire during

əhəmiyyət daşıyan bu tikilinin qazıntılarının əhəmiyyətli bir qismi günümüzdə tamamlanmışdır.

Bayburtun şimal-qərbində dağlıq bölgədəki bucaq mərkəzi Aydıntəpədə mövcud olan bu şəhər, tuf içərisində, səthdən 2-2.5 m dərinlikdə başqa tikinti material istifadə etmədən əsas qayaya oyulmuş qalereyalar, tonozlu otaqlar və bu otaqların açıldığı daha geniş məkanlardan ibarətdir. Təxminən 2 ilə 2.5 m yüksəkliyində tonoz örtülü qalereyalar yer hər iki tərəfə açılmaqdadır. Kvadrata yaxın planlı otaqlar bu məkana açılır, həmçinin müşahidə məkanlarının təşkil ventilyasiya məqsədli konik formadakı dəliklərin, qalereya otaqlarını işıqlandırmaq üçün də istifadə edildiyi müşahidə edilməkdədir.

BAYBURTUN ƏHƏMİYYƏTLİ MƏDƏNİ DƏYƏRLƏRİ

Dədə Qorqud mədəniyyət və sənət mərasimi:

Dədə Qorqud Dastanının şifahi rəvayətlərində ən çox bəhs edilən yerlərdən biri də Bayburtdur. Bamsı Beyrək hekayəsində sıx-sıx Bayburtdan bəhs edilir. Bu səbəbdən Bayburtda 1995-ci ildən etibarən Bayburt Valiliyi təşkilatıyla "Bayburt Dədə Qorqud Mədəniyyət-Sənət Təntənəsi" təşkil edilmişdir. Hər il iyul ayının üçüncü həftəsində reallaşan mərasim boyunca anma proqramı, sərgilər, xalq konsertləri, panellər, simpoziumlar, şeirlər, xalq oyunları nümayişləri, konsertlər və s. tədbirlər həyata keçirilir. Mərasimlər Masat kəndindəki Dədə Qorqud Türbəsini ziyarətlə başlayır və Soğanlı Yaylağında reallaşdırılan "Yaylaq Günü" ilə sona yetir. Bölgənin beynəlxalq xüsusiyyətə malik nadir tədbirlərindən biri olan bu mərasim başda Türk Respublikaları olmaq üzrə bütün dünyanın rənglərini bir araya gətirir.

BAYBURTDA ƏNƏNƏVİ ƏL SƏNƏTLƏRİ

Bayburt xüsusilə ənənəvi əl sənətləri baxımından əhəmiyyətli bir zənginliyə malikdir. Bölgədə ehram, xalça, kilim, parça

War Chaldiran of Yavuz Sultan Selim and Shah Ismail was donated large amounts of land and later Suleyman Ganuni legalized this. The madrasa is located in the courtyard of the Mosque Pulur. Also XVII century traveller Evliya Çelebi's travelogue, which is referred to this madrasah is striking. It is supposed Aqqoyunlu Ferahshad built this madrasa in 17th century.

Aydıntepe (Hart) Underground City

The city has been recently uncovered by chance. An important part of the excavations of this very important structure built in Roman times, carved in the rocks below was completed up to day.

This city located in the northwest mountainous part of the city of Bayburt, in Aydıntepe consists of bedrock galleries, vaulted rooms inside tuff, without using any other building material within 2-2.5 m depth from the surface and larger venues, these room open up. Approximately 2 to 2.5 m in height vaulted galleries expanding both sides. Plan rooms close to the square are open to this space. It is observed that conical-shaped holes used for ventilation of spaces of surveillance and also to illuminate gallery rooms.

IMPORTANT CULTURAL VALUES OF BAYBURT

Dede Korkut Culture and Arts Festival:

Bayburt is one of the places described in the oral legends of Dede Korkut epos. Bayburt is often mentioned in Bamsi Beyrek story. For this reason, since 1995, "Bayburt Dede Korkut Culture and Art Festival" have been organized in Bayburt by Bayburt Governorship. In the third week of July every year during the feast, memorial

işləmələri, hörgü işləri, misgərlik və daş oymacılığı kimi bir çox sahədə miqdarı azalsa da, istehsal davam etməkdədir. Ancaq bir çox ənənəvi əl sənətində olduğu kimi, bu əl sənətlərində də müşahidə edilməkdədir.

Bayburt mətbəxi və yeməkləri

Ənənəvi Bayburt mətbəxi məkan olaraq evin içərisində ayrıca "ev" deyilən hissənin içərisində müxtəlif qisimlərdən ibarətdir. Ev məskənin adından başqa məkanın ən böyük, ən yüksək və ən çox istifadə edilən hissənin adıdır. İki girişi var: biri birbaşa çölə açılan giriş, digəri də otaqlara keçişi təmin edən və ev iki mərtəbəli isə nərdivanla çıxılan bir sahanlıqdan təmin edilən girişdir. Ənənəvi Bayburt mətbəxini qurudulmuş yeməklər, çəşür, paxla yarpağı kimi salamurlar, qovurma, qurudulmuş ət, təbii yetişən çəşür, çiriş, əvəlik kimi bitkilər, kələm, lobya, kartof kimi tarla bitkiləri, qovut, yarma kimi taxıllar, tərşun, annuler, aşotu, keçi qulağı, kəklükotu kimi dağlarda təbii olaraq yetişən ədviyyat bitkiləri, qurudulmuş və ya mürəbbə olaraq hazırlanmış ərik, itburnu kimi meyvələr, civil pendir, qurut kimi süd məhsulları, payız mövsümündə hazırlanan əriştə, yuxa, ziron kimi un məmulatları, yemlik, zoğal, əbəm çörəyi, gəlin barmağı, gicitkən kimi mövsümlük təbii çayır bitkiləri və qovut kimi müxtəlif yeyintilərdən meydana gəlir.

Ənənəvi Bayburt yeməklərinin bişirilmə və təqdim üsulları bəzən bir birindən çox fərqlidir, bəzən isə bir birinə bənzərdir. Kəfənli kabab, su bərəyi, tel halvası, hers, sıvıxlı və xəşil kimi yeməklərin bişirilməsi özünə məxsusdur.

program, exhibitions, public concerts, panels, symposiums, poetry readings, folk dance performances, concerts and other activities are performed. The events start with visiting Tomb of Dede Korkut in Masat Village and end with the "Plateau Day" realized in Soganli pasture.

This ceremony which is one of the characteristic feast of international events brings together colors of the whole world, especially Turkic Republics.

TRADITIONAL HANDICRAFTS IN BAYBURT:

Bayburt is significantly rich in terms of traditional handicrafts. Though robe, carpets, rugs, fabric embroidery, knitting works, copper and stone processing production have declined in many areas, it is still continued. However, it can be observed in these arts like many traditional handicrafts.

BAYBURT CUISINE AND DISHES:

Traditional Bayburt cuisine consists of several sections in a traditional space, also in the house called "home". Home is the name of the space used largely, highly and most widely except being name of the place. There are two entrances, one entrance opening directly to the outside, and the other providing access to the other rooms in the house, stairs leading up to the introduction of a landing with two floors.

Traditional cuisine in Bayburt includes dried foods, chasure, brines like leaves of beans, cured meats, roasted meat, dried meat, naturally grown chash, plants like dope, field crops like cabbage, beans and potatoes; toasted barley, grains, such as splitting, tarragon, annular,

BAYBURTUN ƏHƏMİYYƏTLİ ALTERNATİV TURİZM DƏYƏRLƏRİ

Çımağıl Mağarası

Şəhər mərkəzindən 35 km uzaqdadır. Bayburt-Ərzurum əsas tur marşrutununun 20 km. Mədən mövqesindən Masat dərəsinə qədər uzanaraq Aşağıçımağıl kəndinə, oradan sabit yolla mağaraya doğru uzanır. Mağara ətrafında Malm-alt kraterə yastlı əhəng daşlarından ibarətdir. Mağaranın meydana gəlməsində əhəng daşlarının əhəmiyyəti böyükdür. Mağara əsasən cənub-şimal istiqamətlidir. Əsas istiqamətdən yan qollar var. Mağaranın ağız genişliyi 20 metrdir. İçərisinə 60 sm. x 150 sm. genişliyində bir koridordan girilir. Buradan ilk böyük salona daxil olunur. Bu salonun tavan yüksəkliyi 15 metrdir. Girişdə bu salon üç qola ayrılır. Orada otaqlar yerləşir. Onlardan bəziləri Kremli otaq, Kiçik otaq, Qarabasma otağı, Vali Köşkü, Kainat süfrəsi, Mavi otaq kimi bir-birindən fərqli xüsusiyyətlərə sahib əyri dikitler rəng harmoniyası etməkdədir. Mağara içərisində kiçik göllərin olması ayrı bir gözəllikdir.

KOP DAĞI QIŞ İDMANLARI VƏ XİZƏK MƏRKƏZİ

Şəhərimiz mərkəzinə 39 km, Ərzurum şəhərinə 90 km məsafədə olub, Bayburt-Ərzurum quru yolu əsas tur yolu üzərindədir. Nəqliyyat quru yolu ilə təmin edilməklə yanaşı, mərkəz Ərzurum Hava Limanına 80 km., Aşkale Qatar Stansiya mərkəzinə 20 km., Trabzon Hava Limanına 215 km., Erzincan Hava Limanına isə 240 km. məsafədə olub tarixi İpək Yolu marşrutu üzərində olan Qara dəniz bölgəsində Şərqi

thyme that grows naturally in the mountains; dried and / or made jam, apricot, fruits such as rose hips, civil cheese, dairy products such as drying, prepared in autumn noodles bakery products, such as pastry, thin and caraway, seasonal natural meadow plants like fodder, cornel, nettle, the manger, reddish, nettles and kavut.

Cooking and serving meals of traditional Bayburt meals are different from one another and sometimes similar to each other.

Cooking dishes like kefen kebab, halva, herse, soft meal and khashil are specific.

IMPORTANT ALTERNATIVE TOURISM VALUES OF BAYBURT

Çımağıl Cave:

It is 35 km away from the city center. It lies 20 km from the Bayburt-Erzurum main tour route, following Mineral creek and Masat Valley till Aşağıçımağıl Village and then a gravel road leads to the cave. Malm-bottom crater is composed of limestone around the cave. Limestone are of great importance in the formation of caves. Cave is in general of north-south direction. The cave mouth is of 20-meter width. Entrance is inside 60 cm. x 150 cm. wide corridor. Here the first great hall is entered. Height of the ceiling of the hall is 15 meters. This entrance hall is divided into three branches. Rooms exist there.

Some of them, Creamy room, small room, ghosts room, Governor Mansion, the Universe's Supper, Blue room are the color harmony of stalactites stalagmites with different characteristics. Small ponds in the cave have a different beauty.

KOP MOUNTAIN WINTER SPORTS AND SKI CENTER:

Bayburt-Erzurum highway is on the main tour route located in 39 km to our city center and 90 km from the province of Erzurum. at a distance. Along with providing transportation highway the center was located at 80 km from Erzurum airport, 20 km from Aşkale train station, 215 km- Trabzon Airport, Erzincan Airport is 240 km. It is a major center connecting the Black Sea Region over historical Silk Way with Eastern Anatolia. It consists of 70 telex strap 1,240 meters long in the center. The Centre's 2950-meter ski square meets international standards, provides services to amateur and professional athletes. 2-star ski house with a capacity of 110 beds serves in the center.

BAKSI MUSEUM FOLK ART RESEARCH AND APPLICATION CENTER:

It is built on a hill overlooking the valley of Çoruh, in Eastern Black Sea, 45 km outside of Bayburt. Formerly Baksi, today known as the Bayraktar, Baksi Museum has an area of about 30 thousand square

Anadolu bölgəsinə bağlı əhəmiyyətli bir mərkəzdir. Mərkəzdə 1240 metr uzunluğunda 70 ədəd teleks asqısız olan təsisdən ibarətdir. Mərkəzin 2950 metrlik zirvələrdən başlayan xizək meydançası beynəlxalq standartlara uyğun, həvəskar və professional idmançılara xidmət təqdim edir. Mərkəzdə 110 yataq tutumlu 2 ulduzlu xizək evi xidmət göstərir.

BAKSI MUZEYİ XALQ SƏNƏTLƏRİ ARAŞDIRMA VƏ TƏTBİQ ETMƏ MƏRKƏZİ

Şərqi Qaradənizdə, Bayburtun 45 km xaricində, Çoruh vadisinə baxan bir təpənin üzərində inşa edilmişdir. Köhnə adıyla Baksı, bu günkü adıyla Bayraktar kəndində olan Baksı muzeyi, təqribən 30 min kvadrat metr bir sahəyə malikdir. Müasir sənətlə ənənəvi əl sənətlərinin eyni dam altında olduğu qeyri-adi bir xüsusiyyətə malikdir. Baksı muzeyi Bayburtda doğulan sənətçi və pedaqoq Prof. Dr. Hüsəməddin Koçanın fərdi olaraq 2000-ci ildə çıxarkəndi. Başda sənətçilər olmaq üzrə çox sayda könüllünün yardımı ilə illər içində gerçək bir ictimai layihəyə çevrilən Baksı muzeyi 10 illik çətin bir macərə sonunda tamamlandı. Baksı muzeyi 2010-cu il iyulda böyük bir şənliklə qapılarını sənətə və həyata açdı. Baksı muzeyində zəngin xalq rəsmləri kolleksiyası, yerli əl sənətlərini əks etdirən xüsusi nümunələr və xüsusiyyətli müasir sənət kolleksiyası bir yerdə göstərilir. Muzey sənətçilər və tədqiqatçılar üçün ənənəvi sənətlərlə müasir sənəti görüşdürən yeni bir mədəni qarşılıqlı təsir mərkəzi yaratmağı, sıx köç səbəbindən parçalanmış mədəni mühitə yenidən həyat verən və mədəni yaddaşın davam etdirilməsini özünə məqsəd qoyur.

ÇORUH VƏ RAFTINQ

Bayburtdan başlayıb İspir və Yusufeliyə qədər uzanaraq Artvinə qədər təxminən 260 km. uzunluğundakı Çoruh çayında 4 fərqli etapda rafting etmək mümkündür. Çoruh dünyanın ən sürətli axan çaylarından biri olmasına görə, hər il raftinqə maraqlı duyan yüzlərlə yerli və xarici turisti cəlb edir.

It has an unusual feature like keeping contemporary art and traditional handicrafts under the same roof.

Baksi Museum flourished in 2000 as an individual dream of Prof. artist and educator. Dr. Husain Koçan who was born in Bayburt. Baksi Museum was completed in a challenging adventure of 10 years which turned into a real social project by a large number of volunteers included artists. In July 2010, Baksi Museum opened to art and life with great festival.

In Baksi Museum there are shown the richest collection of folk pictures, specific samples that reflect local handicrafts and contemporary art collection. The museums aims at creating a new center of cultural interaction which will combine the traditional arts and contemporary art for artists and researchers, giving a new life to the cultural environment fragmented due to the migration and contributing to the sustainability of cultural memory.

ÇORUH AND RAFTING:

Rafting is possible to make at four different stages in Çoruh River of approximately 260 km starting from Bayburt up to Artvin following Ispir and Yusufeli. Because, Çoruh is one of the world's fastest flowing rivers, hundreds of domestic and foreign tourists who are interested in rafting are attracted by that every year.

ZİYALILAR BEYLƏQANDA ARXEOLOJİ TƏDQIQATLARIN APARILMASINI İSTƏYİRLƏR

> INTELLECTUALS WANT CONDUCT OF ARCHAEOLOGICAL EXPLORATIONS IN BEYLAGAN

Orta əsr Beyləqan şəhərində bir zamanlar aparılmış arxeoloji tədqiqatların davam etdirilməsi və konservasiya işlərinin görülməsi tariximizin öyrənilməsi və təbliği, bu bölgədə mədəni turizmin inkişafı istiqamətində çox mühüm addım olardı. Bu fikir 2013-cü il martın 28-də MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi və Beyləqan Gənclərinin Maarifləndirilməsi və Sosial İnkişafı İctimai Birliyinin keçirdiyi “Orta əsr şəhər mədəniyyəti və Beyləqan” mövzusunda seminarla səslənib.

Beyləqan rayonu İcra Hakimiyyəti və Beyləqan rayonu Mədəniyyət və Turizm şöbəsinin də dəstəyi ilə keçirilən tədbirin məqsədi son zamanlar Azərbaycanın orta əsr şəhərlərində, eləcə də Beyləqanda əvvəllər aparılan tədqiqatların tariximizi öyrənmək baxımından əhəmiyyətini seminar iştirakçıları ilə, xüsusilə də gənclərlə bölüşmək olub.

Seminarı Beyləqan Gənclərinin Maarifləndirilməsi və Sosial İnkişafı İctimai Birliyinin sədri Zaur Quliyev açıb. Daha sonra MİRAS İB-nin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli “Azərbaycanda arxeoloji turizmin inkişafında Orta əsr Ağsu şəhəri təcrübəsi”, MİRAS İB-nin sədr müavini Arzu Soltan “MİRAS İctimai Birliyinin mədəni irsin təbliğində əsas fəaliyyətləri”, AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin elmi işçisi Aidə İsmaylova “Azərbaycanda orta əsr şəhər mədəniyyətinin öyrənilməsində Beyləqan şəhərinin rolu”, AMEA-nın dissertantı, Beyləqan rayonu 1 saylı orta məktəbinin direktoru Vüqar Abbasov “Orta əsr Beyləqan şəhəri tarixinin orta məktəblərdə tədrisi”, tarixçi Asif Cəfərli “Beyləqan rayonunun tarixi bölgə tarixçilərinin gözü ilə”, folklorşünas Səmədxan Beyləqanlı “Beyləqan folkloru” mövzusunda çıxış ediblər.

Beyləqan şəhərində Heydər Əliyev mərkəzində keçirilən tədbir MİRAS Musiqi qrupunun çıxışı ilə yekunlaşıb.

Seminar iştirakçıları Beyləqan Tarix Diyarşünaslıq Muzeyini, Öranqala Dövlət Qoruğunu ziyarət ediblər.

Continuance of archaeological explorations conducted one time in medieval Agsu town and implementation of conservation work would be very important step in the line of study and promotion of our history, development of cultural tourism in this region. This thought was sounded at the seminar “on medieval urban culture and Beylagan” co-arranged by MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage and Beylagan Youth Enlightenment and Social Development Public Union held on 28th March 2013.

The purpose of the event held with support of Beylagan regional Executive Power and Beylagan region culture and tourism department was to share the significance of investigations conducted in medieval towns of Azerbaijan, as well as Beylagan from standpoint of study of our history with the seminar participants, particularly, youth.

The seminar was opened by Zaur Guliyev, the chairman of Beylagan Youth Enlightenment and Social Development Public Union. Later chairman of MIRAS Organization, PhD Fariz Khalilli spoke about “medieval Agsu town practice in the development of archaeological tourism in Azerbaijan”, deputy chairman of MIRAS, Arzu Soltan on “main activities of MIRAS Social Organization in promotion of cultural heritage”, scientific worker of NASA National Museum of History of Azerbaijan, Aida Ismayilova made a report on “the role of Beylagan town in the study of medieval urban culture in Azerbaijan”, NASA candidate for a degree, principal of Beylagan region secondary school No.1, Vugar Abbasov “edutiation of medieval Beylagan town history in secondary schools”, historian Asif Jafarly about “history of Beylagan region in the eyes of regional historians”, specialist in folklore Samadkhan Beylaganly “Folklore of Beylagan”.

The event, which was held in Haydar Aliyev Center, was summarized with performance of MIRAS music group.

The participants visited Beylagan History and Local-Lore Museum and Orangala State Preserve.

MİRAS SOYQIRIM QURBANLARINI QUBADA ANDI

› GENOCIDE VICTIMS COMMEMORATED BY MIRAS IN GUBA

MİRAS Mədəni İrsin Öyrülməsinə Kömək İctimai Birliyi 2013-cü il martın 29-da Quba Özəl Türk Liseyində “Tarixin bir günü” mövzusunda seminar keçirib. Seminarın keçirilməsində məqsəd 1918-ci ilin 31 martında baş verən soyqırım hadisələri haqqında iştirakçılara, xüsusilə də liseyin şagirdlərinə, yeniyetmə və gənclərə məlumat vermək olub.

Seminarı Çağ Öyrətım İşlətmələri Şirkəti Quba Özəl Türk Liseyinin müdiri Mustafa Alagözoglu açıb, qonaqlara rəhbərlik etdiyi tədris ocağı və gördüyü işlər barədə qısa məlumat verib.

MİRAS İB-nin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli çıxış edərək seminar iştirakçılarına 1918-ci ildə Azərbaycan türklərinə qarşı törədilmiş hadisələrin tarixçəsindən danışdı. Bakı, Quba, Şamaxı, Lənkəran, Qarabağ, Naxçıvan, İrəvan, Cənubi Azərbaycan və azərbaycanlıların məskunlaşdıqları digər bölgələrdə kütləvi qırğınların törədilməsindən, Cümhuriyyət dövründə soyqırımı təsdiq sənədləri üzə çıxaran Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının işindən, Qafqaz İslam Ordusuna dair sənədlərdə soyqırım faktlarının qeyd edilməsindən, 1998-ci ildə 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı günü elan edilməsi haqqında sərəncamdan, son zamanlar Qubada üzə çıxan kütləvi məzarlıqda soyqırım izlərindən bəhs edilib.

Daha sonra MİRAS İB sədrinin müavini Arzu Soltan çıxış edərək MİRAS İB-nin tariximizin öyrənilməsi və gələcək nəsillərə ötürülməsi istiqamətində həyata keçirdiyi fəaliyyət və gerçəkləşdirdiyi layihələr haqqında məlumat verib.

Seminarın sonunda iştirakçıların sualları cavablandırılıb.

Daha sonra seminar iştirakçıları Quba soyqırım məzarlığına ziyarət ediblər.

MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage held a seminar entitled “One day of history” in Guba branch of Baku Private Turkish Lyceum on 29 March 2013. The seminar aimed at delivering information to the participants, particularly, lyceum pupils, adults and youth about genocide committed on 31st March 1918.

The seminar was opened by the head of Guba branch of Baku Private Turkish Lyceum run by Çağ Öğretim İşletmeleri, Mustafa Alagozoghlu and informed the guests on the education institution and the done work.

The chairman of MIRAS, PhD Fariz Khalilli spoke about the history of events committed against Azerbaijani Turks in 1918. There dealt with mass massacre in Baku, Guba, Shamakhi, Lankaran, Garabagh, Nakhchievan, Yerevan, South Azerbaijan and in other places where Azerbaijani people are resided; the work of Extraordinary Investigation Commission according to which documents confirming genocide during the year of Azerbaijan Democratic Republic, displayed, notice of genocide facts in the document on Caucasus Islam Army, Order on declaration of 31st March 1918 as Genocide of the Azerbaijani people and genocide traces displayed lately in Guba Genocide Cemetery.

Afterwards deputy chairman of MIRAS, Arzu Soltan gave information about the activities of the Organization in the line of study of our history and deliver to next generation and the projects realized by the Organization.

At the end of the seminar the questions of the participants were responded.

Later the participants visited Guba Genocide Cemetery.

MİRAS bölgələrdə monitorinqə başlayıb

> MİRAS IMPLEMENTS MONITORING OVER REGIONS

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi (www.miras.az) "Azərbaycanda tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi və təbliği: mövcud vəziyyətin monitorinqi və qarşıda duran vəzifələr" layihəsinin həyata keçirilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının dəstəyini alıb.

Birlük may ayının 1-dən etibarən layihənin icrasına başlayıb. Belə ki, layihə çərçivəsində Şirvan və Gəncə-Qazax bölgəsində tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi və təbliği ilə bağlı mövcud vəziyyətin monitorinqi və araşdırılması nəzərdə tutulub. İlk mərhələdə MİRAS İctimai Birliyinin layihəyə məsul əməkdaşları mayın 3-7-də Gəncə-Qazax bölgəsində səfərdə olublar. Şəmkir rayonu Muxtariyyə kəndində orta əsr Şəmkir şəhəri, Qazax şəhərində son tunc və ilk dəmir dövrünə aid Sarıtəpə yaşayış yeri və Gəncə şəhərində orta əsr Gəncə şəhəri ilə bağlı monitorinq və araşdırma aparılıb. Səfər çərçivəsində adı çəkilən abidələr ziyarət olunub, müvafiq söhbətlər və çəkilişlər aparılıb. Həmin abidələrə münasibətini dəyərləndirmək üçün ictimaiyyətin müxtəlif təbəqələrinin təmsilçiləri arasında yazılı sorğu keçirilib. Sorğuda yerli mədəniyyət və turizm şöbələrinin əməkdaşları, bələdiyyə sədrləri, muzey işçiləri, müəllimlər, məktəblilər, taksi sürücüləri, abidə ətrafında yaşayan yerli sakinlər iştirak ediblər.

Layihənin sonunda keçirilən sorğular əsasında ekspertlərin iştirakı ilə abidələrin bərpası, onların qorunması və təbliği ilə bağlı memarlıq, hüquqi və maarifləndirici aspektləri özündə əks etdirən tövsiyələr hazırlanacaq.

Şirvan bölgəsində də müvafiq monitorinq keçirilib. Daha sonra hər iki bölgədə maarifləndirici seminarların keçirilməsi, tövsiyələrin kitabça şəklində nəşri və videorolik hazırlanması nəzərdə tutulur.

As we informed you, MİRAS Social Organization gained support of State Support to NGOs under the President of the Republic of Azerbaijan to implement its project "Protection and promotion of historical and cultural monuments in Azerbaijan: monitoring of current situation and obligations".

The Organization has started the project since 1 May 2013. Within the project, the monitoring of current situation and study of protection and promotion of historical and cultural monuments in Shirvan and Ganja-Gazakh regions, is intended. On the first stage the project accounts of the Organization visited Ganja-Gazakh region on 3-7 May 2013. They conducted monitoring and research of medieval Shamkir town in Mukhtariyya Village of Shamkir, Saritepe settlement in Gazakh city which belongs to last Bronze and First Iron Age, medieval Ganja town in Ganja. The mentioned monuments were visited within the visit, talks and shootings were made. Written query was held among the various layer members of the community to estimate their attitudes towards those monuments. Employees of local culture and tourism departments, municipality chiefs, museum workers, schoolchildren, taxi drivers, teachers, local settlers living around the monument were involved to the query.

At the end of the project, recommendations reflected restoration of monuments, architectural, legal and enlightenment aspects on their protection and promotion will be elaborated with experts' participation based on the held surveys.

Appropriate monitoring was held in Shirvan region. To note, it is intended to arrange educational seminars in two regions and publication of the recommendations as a brochure and also the videos.

I MİRAS Rəssamlıq Simpoziumu

› I MIRAS ART SYMPOSIUM

Miras Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi 2013-cü il mayın 15-22-də Ağsu və İsmayilli rayonlarında I MİRAS Rəssamlıq Simpoziumu keçirib. İB sədri Fariz Xəlillinin sözlərinə görə, tədbirdə məqsəd regionlarda rəssamlığın inkişafına dəstək vermək, bu sahəyə paytaxtdan kənar da diqqət və marağı artırmaq, ümumiyyətlə, ölkədə rəssamlıq simpoziumları ənənəsi yaratmaqdır.

Bu məqsədlə Bakıdan Orta əsr Ağsu şəhəri qazıntı sahəsi ilə tanış olmaqdan ötrü bir qrup gənc rəssam gəlib. Bugün onlar Ağsu şəhər məktəblərinin 20-ə yaxın şagirdi ilə ustad dərsləri keçiblər. Yeniyetmə oğlan və qızlar hamilərindən rəssamlığın bəzi sirləri ilə tanış olublar və yeni qazandıqları biliklərdən faydalanaraq, rəsmlər çəkiblər.

Simpozium zamanı 2 gün ərzində iştirakçılar Orta əsr Ağsu şəhəri qazıntı sahəsi ilə tanış olubları və orda gördüklərini kətan üzərinə köçürüblər. Daha sonra simpozium İsmayillıda Qaya oteldə davam etdirilib.

Simpoziumda Azərbaycanın gənc rəssamları Anar Hüseynzadə, Anar Qəmbərli, Aydın Əsgərov, Məmməd Rəşidov, Vüqar Qurbanov, Fərid Mirzəyev, Fəxrə Abbasov və Bəxtiyar Yusubov iştirak ediblər.

F.Xəlilli onu da bildirib ki, həm şagirdlərin, həm də paytaxt rəssamlarının simpozium müddətində hazırladığı əsərlər İB-in kolleksiyasında saxlanılacaq və gələcək layihələrdə Azərbaycanda və ölkənin hüdudlarından kənar da nümayiş olunacaq.

MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage held I MIRAS Art Symposium at Agsu and Ismayilli regions on 15-22 May 2013. According to the chairman of the MIRAS, Fariz Khalilli, the event aims at supporting development of painting in the regions, increasing attention and interest in this field aside the capital, generally, creating the tradition of art symposium in Azerbaijan.

To this end, a group of young artists arrived from Baku to make acquaintance of Medieval Agsu town. They today had classes with 20 schoolchildren from Agsu city schools. Adults knew some secrets of art and benefited from new knowledge they gained and drew pictures.

The participants acquainted with medieval Agsu excavation site for 2 days within the symposium and inscribed what they observed over the linen. Later the symposium continued in Gaya Hotel at Ismayilly region.

Young artists of Azerbaijan- Anar Husseinzade, Anar Gambarli, Aydin Asgarov, Mammad Rashidov, Vugar Gurbanov, Farid Mirzayev, Fakhri Abbasov and Bakhtiyar Yusubov participated at the symposium.

Fariz Khalilli also said that the works drawn by the pupils and artists from Baku upon the symposium will be kept at the Organization collection and will be shown in Azerbaijan and outside the country during the future projects.

MİRAS beynəlxalq seminarda təmsil olunur

> MIRAS AT INTERNATIONAL WORKSHOP PROGRAM

Miras” Mədəni İrsin öyrənilməsinə kömək İctimai Birliyinin Bərpa və Konservasiya şöbəsinin rəhbəri Uğur Qiyasi Monitoring və İnstitusional İnkişaf Ofisi (RMCBU) Şərq Tərəfdarlığı “Mədəniyyət” proqramı çərçivəsində seminarlarda iştirak etmək üçün dəvət alıb. Seminarlar regional islahatları təşviq etmək, mədəni siyasətlər və strategiyaların hazırlanması və qiymətləndirilməsini müzakirə etmək və mədəni siyasət sahəsində təcrübə mübadiləsi məqsədi ilə 2013-2014-cü illər ərzində müxtəlif şəhərlərdə keçirilir. Bu seminarların hədəf qrupları dövlət orqanları, dövlət və özəl mədəniyyət müəssisləri və Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində vətəndaş cəmiyyətinin təmsilçiləridir. Bu əməkdaşlıq çərçivəsində 2013-cü ildə 3 seminar keçirilməsi nəzərdə tutulur. Onlardan birincisi artıq aprelin 17-21-də Kişinyov şəhərində (Moldova) keçirilib. Növbəti seminarların Gürcüstan və Ukraynada keçirilməsi planlaşdırılır. Seminarlarda iştirak edən “Azərbayca” Elmi-Tədqiqat Layihə İnstitutunun aparıcı memarı və “Miras” İB-nin Bərpa və Konservasiya şöbəsinin rəhbəri Uğur Qiyasinin qazandığı təcrübəni bölüşmək üçün birlik yerli seminarlar təşkil etməyi planlaşdırır.

Head of Restoration and Conservation Department of MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage Ughur Qiyasi was invited for participation at the seminar held within EaP Culture Programme Policy Exchange Workshop Cycle 2013 of Regional Monitoring and Capacity Building Unit (RMCBU). The seminars are arranged in various cities for 2013-2014 years with the purpose to promote regional reforms; to discuss preparation and estimation of cultural policies and strategies; to make exchange of experience in the field of cultural policy. Target groups of these seminars are government bodies, state and private cultural institutions and representatives of civil society of EaP countries. Three seminars are planned for 2013 in the scope of this collaboration. The first of them was held at Chişinău city of Moldova on 17-21 April 2013. Next seminars are to be held in Georgia and Ukraine. Ughur Qiyasi, a leading architect of “Azerberpa” Scientific Research and Project Institute and head of Restoration and Conservation Department of MIRAS Social Organization plans to organize local seminars in order to share the experience he achieved.

BOSNIYA VƏ HERSOQOVİNADA I BEYNƏLXALQ TÜRK DİLİ VƏ ƏDƏBİYYATI KONFRANSI KEÇİRİLMİŞDİR

> I INTERNATIONAL CONGRESS ON TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE HELD IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

17-19 may 2013-cü il tarixində Bosniya və Herseqovina Federasiyasının Sarayevoda şəhərində Beynəlxalq Burch Universitetinin təşkilatçılığı ilə I Beynəlxalq Türk dili və Ədəbiyyatı konfransı keçirilmişdir. Konfransın məqsədi türk dili, ədəbiyyatı, tarixi və mədəniyyəti ilə bağlı aparılan araşdırma və tədqiqatlara yardım etmək olub, bu mənada türk mədəniyyətinin izlərini daşıyan Sarayevoda şəhərində konfransın keçirilməsi xüsusi önəm daşıyır. Belə ki, Sarayevoda şəhəri Avropa və Asiya arasında körpü olmaqla yanaşı, Şərq və Qərb dillərinin, ədəbiyyatının və mədəniyyətinin ən əsas təmas nöqtəsidir.

Konfransa 14 ölkədən - Bosniya və Herseqovina, Azərbaycan, Albaniya, Ukrayna, Qazaxıstan, Gürcüstan, Qırğızıstan, Əfqanıstan, Makedoniya, Sloveniya, Serbiya, Türkiyə, Şimali Kipr və İraqdan 351 iştirakçı qatılmış, 309 elmi iş və tədqiqat haqqında məruzələr edilmişdir.

Azərbaycandan çox sayda tezis göndərilərsə də iştirak etmək istəyən alimlər Bosniya və Herseqovina Federasiyasının Azərbaycanda konsulluğu olmadığı üçün çətinliklə qarşılaşmışlar. Konfransda Azərbaycandan AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun elmi işçisi Kübra Quliyevanın "Azərbaycan dili və çağdaş tatar dilində istifadə olunan bəzi qədim türk köklü sözlərin dilçilik və etnogenез baxımından açılması", Naxçıvan Dövlət Universitetinin professoru Nəzakət İsmayilovanın "Türk tarixində Qazi Bürhanəddin yaradıcılığında araşdırmalar", AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun elmi işçisi Şəhla Xəlillinin "Bosnalı Əlaəddin Sabit" və digər iştirakçıların məruzələri dinlənilmişdir. Konfransın yekun iclasında Azərbaycan nümayəndə heyəti adından MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin sədri Fariz Xəlilli çıxış etmiş, konfransın türkdilli ölkələrin dil, ədəbiyyat və mədəniyyət məsələlərini araşdıran alimləri daha da yaxınlaşdırdığını, gələcəkdə yeni araşdırmaların aparılmasına əsas verdiyini diqqətə çatdırmışdır.

Bosniya və Herseqovinanın tanınmış musiqi qruplarından olan Fateh Sultan Mehmet xoru ansamblının konserti ilə konfrans yekunlaşmışdır. İştirakçılar Sarayevoda, Konjic və Mostar şəhərlərində tarixi memarlıq abidələri ilə tanış olmuşlar.

I International Congress on Turkish Language and Literature was held on 17-19 May 2013 in Sarajevo City of Bosnia and Herzegovina Federation co-organized by International Burch University. The purpose of the conference was to assist in researches and explorations on Turkic language, literature, history and culture and thereby assuming great significance by holding in Sarajevo city possessing traces of Turkic culture. Thus, Sarajevo being a bridge between Asia and Europe, is the point of contact of East and West languages, literature and culture.

351 participants of 14 countries including Bosnia and Herzegovina, Azerbaijan, Albania, Ukraine, Kazakhstan, Georgia, Kyrgyzstan, Afghanistan, Macedonia, Slovenia, Serbia, Turkey, North Cyprus and Iraq participated at the conference and 309 scientific reports and proposals were heard.

Though many theses were sent to the conference by the scientists from Azerbaijan, they met difficulties since Bosnia and Herzegovina Federation had no consulate in Azerbaijan. Scientific worker of Linguistics Institute named after Nasimi of National Academy of Sciences of Azerbaijan (NASA), Kubra Guliyeva made a report on "display of some of Turkic root words from linguistics and ethnogenesis scope used in Azerbaijani and modern Tatar languages", "Researches from Gaiz Burhanaddin creation in Turkic history" by Professor of Nakhchivan State University, Nazakat Ismayilova and scientific worker of Institute of Manuscripts named after Fuzuli of NASA, Shehla Khakilli on "Bosnian Aladdin Sabit".

At final session of the conference chairman of MIRAS Social Organization Fariz Khalilli speaking on behalf of Azerbaijani delegation noted the conference make closer the scientists researching literature, language and cultural issues of Turkic countries and gives ground for new investigations in the future.

The conference was finished with the concert of chorus ensemble of Fateh Sultan Mehmet, well-known music group of Bosnia and Herzegovina.

The participants familiarized with historical and architectural monuments in Sarajevo, Konjic and Mostar cities

Ebrü Kursları

Miras Mədəni İrsin Öyrənilməsinə
Kömək İctimai Birliyi nəzdində

EBRU su üzərində
rəsm çəkmə
sənəti

və Rəssamlıq
kurslarımız açılır

Arzu edən hər kəs
bu kurslarda iştirak edə bilər

Kurslara qəbul imtahansız aparılır
Tələb olunan sənədlər aşağıdakılardır:

Bir ədəd 3x4 ölçüdə rəngli fotosəkil
Şəxsiyyəti təsdiq edən sənəd

Yaş məhdudiyyəti yoxdur.

Ünvan: Əhməd Cavad 15.City Centre 3 cü mərtəbə.
Telefon: 012-408-92-25 / 051-361-29-16
e-mail: mirascourse@gmail.com / web: miras.az

I MƏDƏNİ İRS OLİMPIADASININ QALİBLƏRİ MÜKAFATLANDIRILIB

> I CULTURAL HERITAGE OLYMPIAD WINNERS REWARDED

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi və AMEA Mərkəzi Elmi Kİtabxanasının birgə təşkilatçılığı ilə gənclər arasında keçirilən I Mədən İrs Olimpiadasının yekun tədbiri və mükafatlandırma mərasimi Mərkəzi Elmi Kitabxanada baş tutmuşdur.

AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru, professor Aybəniz Əliyeva-Kəngərli tədbiri giriş sözü ilə açmış, gəncləri olimpiadanın yekunlaşması münasibətilə təbrik etmişdir. MİRAS İctimai Birliyinin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli olimpiada haqqında qısa məlumat verərək qeyd etdi ki, olimpiadanın mərhələləri tarixi günlərə (18 aprel - Tarixi yerlər və abidələr günü, 18 may – Bəlxalq Muzeylər günü) həsr edilmişdi. Bu gün isə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 95 ilini qeyd edirik, bu da tarixi irsimizin bir parçasıdır.

AMEA-nın müxbir üzvü Vəli Əliyev, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, professor Teymur Kərimli, AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, professor Fəxrəddin Veysəlli mədəni irsimizin öyrənilməsi, qorunması və təbliği sahəsində dövlət siyasəti və görülən işlər haqqında məlumat verdilər. Natiqlər Azərbaycan xalqının mədəni irsinin

Final event and reward ceremony of the 1st cultural heritage Olympiad amongst the youth co-organized by MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage and Central Scientific Library of National Academy of Sciences of Azerbaijan (NASA) took place in the latter's building.

Director of NASA Central Scientific Library, Professor Aybaniz Aliyeva-Kangarly opened the event with introductory remark, congratulated the youth on occasion of Olympiad ending. Chairman of MIRAS Social Organization, PhD Fariz Khalilli gave short information on the Olympiad and the contest stages' dedication to the historical days (18 April-International day of Monuments and Historical Sites; 18 May-International Day of Museums). Today we mark 95-year anniversary of Azerbaijan People's Republic that is a part of our historical heritage.

Associate member of NASA, Vali Aliyev; director of Institute of Literature named after Nizami, professor Teymur Karimli; director of NASA Institute of Linguistics named after Nasimi, Professor Fakhraddin Veysally shared information on state policy and the done work in the line of study, protection and promotion of our cultural heritage. The speakers underscored cultural heritage of Azer-

nəinki ölkə daxilində, ölkədən xaricdə də diqqət mərkəzində olduğunu vurğuladılar.

Daha sonra ilk dörd yeri tutmuş gənclərə diplomlar və digər iştirakçılara sertifikatlar təqdim edilmişdir. Fariz Xəlilli bildirdi ki, gənclər arasında mədəni irsə münasibət baxımından aktivliyi artırmağa xidmət edən olimpiadaya Azərbaycanın müxtəlif universitet və elmi müəssisələrindən 50-dən çox iştirakçı qatılmış, III mərhələyə 15 nəfər keçmişdir. İlk dörd yeri tutan gənclər aşağıdakılardır:

1. Aida Bayramova – Azərbaycan Turizm İnstitutu;
2. Aidə İsmayilova – AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi;
3. Məhbarə Abbasova – Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası;
4. Şəfa Mövsümov – AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu.

Yekunda Aybəniz Əliyeva-Kəngərli olimpiadanın davamlı olacağına, gələnlə II Mədəni İrs Olimpiadasında gənclərin daha aktiv iştirak edəcəyinə inandığını vurğulamışdır.

baijan is on the world focus not only inside the country and abroad. Afterwards, the first 4 winners were granted diplomas and certificates were given to the other participants. Fariz Khalilli noted that more than 50 participants from different universities and scientific institutions of Azerbaijan joined the Olympiad which contributed to increase of youth's activeness of cultural heritage promotion. 15 persons passed to the third stage. The 4 place-winners are as follows:

1. Aida Bayramova – Azerbaijan Tourism Institute;
2. Aida Ismayilova – National Museum of History of Azerbaijan of NASA
3. Mehbara Abbasova – Azerbaijan State Academy of Fine Arts;
4. Shafa Movsumov – NASA Institute of History named after A.A.Bakikhanov

In the end Aybeniz Aliyeva-Kangarli stated she hopes for continuance of the Olympiad and more active participation of youth at the 2nd cultural heritage Olympiad next year.

DİPLOMATİK KORPUS NÜMAYƏNDƏLƏRİ ÜÇÜN MƏDƏNİ İRS TURU DAVAM EDİR

> CULTURAL HERITAGE TOUR FOR DIPLOMATIC MISSION REPRESENTATIVES ONGOING

Məlum olduğu kimi, Azərbaycanın bölgələrinin qorunub saxlanmış tarixi və mədəni dəyərlərini, abidələrinin zənginliklərini və mədəni irsimizi təqdim etmək məqsədilə, MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi 2013-cü ilin may ayından ölkəmizdə fəaliyyət göstərən diplomatik korpus nümayəndələrinin Ağsu şəhərinə, Ağsudakı arxeoloji turizm kompleksinə mədəni irs turu layihəsinə başlamışdır. Tur çərçivəsində səfirlik nümayəndələri Qobustanda Diri Baba türbəsi, Şamaxıda Tarix Diyarşünaslıq Muzeyi, Ağsuda Orta əsr Ağsu şəhəri arxeoloji turizm kompleksi, o cümlədən Azərbaycan etnoqrafiyasının zənginlik meyarlarından olan mətbəximizlə tanış olurlar. İlk mədəni irs turuna Özbəkistan səfiri Şirzod Fayziyev və Tacikistan səfiri Zohir Saidov səfirlik nümayəndələri və ailə üzvləri ilə qoşulmuşdu.

Mayın 26-da Hindistan Respublikasının Bakıdakı səfiri cənab Vinod Kumar ailəsi ilə mədəni irs turunda iştirak etmişdir. İlk öncə qonaqlar Qobustan rayonundakı Diri Baba türbəsi ilə tanış oldu, türbənin tarixçəsi və onunla bağlı rəvayətlər haqqında məlumat verildi. Söhbət əsnasında eyni zamanda Hindistanda mövcud təsəvvüf məktəbləri və ələlxusus Delhi şəhərindəki Nizaməddin türbəsi barədə ətraflı bəhs olundu.

Səfir Vinod Kumar və ailəsi Orta əsr Ağsu şəhəri arxeoloji turizm kompleksində Hindistan tarixi ilə bilavasitə bağlı olan Nədir şah Əfşarın inşa etdiyi şəhər haqqında maraqlı məlumat

As it is known, in order to introduce history and preserved cultural values of Azerbaijani regions, monuments' richness and cultural heritage, the Organization started cultural heritage tour of representatives of diplomatic missions functioned in our country since 2013 May to Agsu City and Agsu archaeological tourism complex. Within the tour the ambassadors familiarize with Diri Baba Tomb in Gobustan, History and Local Lore Museum in Shamakhi, medieval Agsu town archaeological tourism complex in Agsu, as well as cuisine, which is the measure of richness of Azerbaijani ethnography. The first cultural heritage tour was attended by Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Uzbekistan to Azerbaijan, Mr. Sherzod Fayziyev and Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Tajikistan to Azerbaijan, Mr. Zohir Saidov with families.

On 26th May 2013 ambassador of India to Azerbaijan, Mr. Vinod Kumar participated at cultural heritage tour with family. First they the guests familiarized with Diri Baba Tomb in Gobustan district and they were given information on the tomb's history and the rumors about that. During the talk existent Sufism schools and in particular Nizaməddin Tomb in Delhi City in India were dealt detailed. Mr. Vinod Kumar and family got interesting information on the town constructed by Nader shah Afshar, which is directly connected with India's history, at medieval Agsu town archaeological tourism complex. Chairman of MIRAS Social Organization, Fariz Khalili informed the Ambassador about archaeological excavations, the

əldə etdilər. MİRAS İctimai Birliyinin sədri Fariz Xəlilli orta əsr Ağsu şəhərində aparılmış arxeoloji qazıntılar, əldə olunan nəticələr və aşkarlanmış tapıntılar haqqında səfirə məlumat verdi. Turda eyni zamanda MİRAS İctimai Birliyi və Ağsu arxeoloji ekspedisiyanın üzvləri iştirak edirdi. Sonda səfir Vinod Kumar xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı. Səfirə MİRAS İctimai Birliyinin nəşrləri hədiyyə olundu.

Orta əsr Ağsu şəhərindən sonra qonaqlar Şamaxı Tarix-diyarşünaslıq muzeyi ilə tanış olmuşlar. Səfir Vinod Kumar Orta əsr Ağsu şəhərinə edilmiş səfərdən məmnunluq hissini bildirmiş və bir daha geri dönmək, əməkdaşlıq etmək istəyini bildirmişdir.

Qeyd etmək məqsəduyğun olardı ki, Hindistan respublikası ilə Azərbaycan Respublikasını olduqca dərin tarixi-mədəni, iqtisadi münasibətlər birləşdirir. Hindistan özü qədim tarixi keçmişə mədəniyyətə malik olmaqla hər zaman dövrün iri dövlətləri ilə əlaqələr qurmuş, qarşılıqlı mədəni mənimsəmələr yaşanılmışdır. Bu ilk bağlar Səfəvi dövləti zamanında daha da inkişaf etdirilmiş və Səfəvi sarayından olan ustaların Hindistanda türk-islam mədəniyyətinin və miniatür məktəbin yaradılmasında əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. Son orta əsrlərdə bu mədəni bağlar iqtisadi münasibətlərlə dərinləşmiş və Azərbaycan ərazisi daim hind tacirlərinin gəlişləri üçün diqqət mərkəzində olan yerlərdən olmuşdur. Bu gün də əhəmiyyətini itirmədən minlərlə turistin, xüsusilə hind turistlərin diqqətində olan Atəşgah həmin dövrün ən bariz nümunələrindən biridir. Hindistan Respublikası və Azərbaycan Respublikası siyasi cəhətdən də bənzər dövrlər yaşamış, hər iki dövlət müstəmləkə əsarətinin təsirini öz üzərində hiss etmiş və dözümlü mübarizə nəticəsində müstəqillik əldə etmişlər. Hindistan Respublikasının ölkəmizdəki səfirinin də məhz 28 may, Respublika günü ərəfəsində Orta əsr Ağsu şəhərinə ziyarəti bu baxımdan xüsusi önəm kəsb edir.

Bu gün də hər iki dövlət arasında mədəni, iqtisadi əlaqələr inkişaf etməkdədir və biz bu baxımdan arxeoloji tədqiqatlar sahəsində qarşılıqlı təcrübələrin tətbiq edilməsinə ümid edirik.

gained results and revealed finds on medieval Aghsu town. Members of MIRAS and Aghsu archaeological expedition participated at the tour as well. In the end Mr. Kumar wrote his words into the memory book. The ambassador was given editions of the Organization.

Following medieval Aghsu town the guests made acquaintance of Shamakhi History and Local Lore Museum. The ambassador noted his satisfaction on the visit to medieval Aghsu town and stated his will to come back again and to collaborate. It should be noted that Republic of India and Republic of Azerbaijan have mutual deep historical, cultural and economic relations. India possessing old historical past and culture, made cooperation with large states of the time for years and cultural assumptions were done. These first ties developed during Sefevyds time and the Sefevyds palace masters had great services in creation of Turkic-Islamic culture and miniature school in India. In last medieval age these cultural ties deepened with economic relations and Azerbaijani area was on the focus of Indian merchants. Ateshgah which is attractive today for thousands of tourists, especially Indian tourists is one of the obvious cases of that time. Indian and Azerbaijan Republic undergone the same period from political scope and both countries felt the impact of colonial oppression and gained independence as a result of intolerable struggle. Visit of the ambassador of India to Azerbaijan to medieval Aghsu town on the eve of 28 May, republican day assumes special importance from this viewpoint.

Nowadays cultural, economic relations develop between two states and we hope for application of mutual experiences in the field of archaeological researches in this respect.

SƏNƏTKAR OLMAQ DÜŞÜNDÜYÜNÜZDƏN DƏ ÇƏTİN VƏ MƏSULİYYƏTLİDİR

BEING ARTIST IS MORE MUCH
DIFFICULT AND RESPONSIBLE
THAN YOU THINK

Hazırlayandan bir neçə söz :

Sənətkar olmaq mümkündür, amma müdrik sənətkar olmaq hər insanın, hər sənətkarın işi deyil və düşündüyünüzdən də çətin və məsuliyyətlidir. Uşaqlıqda böyüklerimizdən ara-sıra belə bir söhbət eşidərdik : sənətkar kimi çox böyük zirvələrdədi amma heyif insan olaraq natamamdır. Sahib Quliyev həm sənətkar olaraq, həm də bir insan olaraq çox böyük zirvələrdədir. Onun kimi dəyərli bir insanı tanıdığımız, həmsöhbət olduğumuz görə çox şad olduq. Dəyərli heykəltarasımız, böyük sənətkarımız o qədər dəyərli fikirlər səsləndirdi ki, bu fikirlərin sehrinə düşməmək mümkün deyil.

Sahib Quliyev öz emalatxanasında yaratdığı sənət nümunələri ilə milliliyimizi qoruyub saxlamaq çabası içindədir. Onun sənət nümunələrindəki cizgilərdə milli-mənəvi dəyərlərimiz öz əksini taparaq insanı öz gözəllikləri ilə heyran etməkdədir. Sahib Quliyevin əsərləri dünyanın bir çox ölkələrində şəxsi kolleksiyalarda, yerli və xarici muzeylərdə öz yerini tutmasına baxmayaraq kataloq şəklində hələ də çap edilməmişdir. İnanırıq ki, yaxın gələcəkdə biz böyük sənətkarın əsərlərinin kataloqunu da görəəcəyik.

Some words about the interviewer

It is possible to be a skillful master. But not every person can become a wise master. It is much more difficult and responsible than we think. We used to hear such talks from our parents in our childhood: he is the most skilful craftsman, but as human he is incomplete. But Sahib Guliyev is a skilful master and also a valuable person. We are very glad to know such a valuable person and to interview him. Our valuable sculptor, a great master expresses such valuable thoughts that it is impossible not to fall into their magic.

Sahib Guliyev tries to protect our national identity with his art work he creates in his studio. Our national and moral values are embodied in his art works and we are admired by their beauties.

Sahib Guliyev's works are inside many collections in local and foreign museums in most countries of the world. However, they are not published as a catalogue. We hope that we will see the catalogue of his works in near future.

Müsahibə :

Niyə məhz heykəltaraşlıq? Qohumlar, ailə, məktəb? Haradan başladı marağ?

- Mən heykəltaraşlığa marağ kimi başlamamışam. Çox kiçik yaşlarımdan xatırlayıram ki, hətta yaxşı danışa bilməyəndə də həyatımda nələr baş verirdisə mən onu gil vasitəsi ilə canlandırırdım. Bu o zamanlar idi ki, mənim doğma kəndim Ağsunun Bico kəndində Şirvan məktəbinin bir qolu olan Bico xalçaları bizim evdə də toxunurdu . Görünür bu da mənim sənət seçimimdə müəyyən təkan olmuşdur. Kiçik yaşlarında dəmirçilik, misgərlik və başqa sənətkarların çalışmasına saatlarla tamaşa edirdim. Bunlar mənim heykəltaraşlıqdakı yaradıcılığım üçün vacib bir iş idi. İndi də misgərlərin və dəmirçilərin bəzi texnoloji ustalıqlarından istifadə edirəm. Hətta nənəmin xalçasındaki naxışların bəzilərini Atilla Atlı heykəlimdə əks etdirmişəm. Deyir, aşıq gördüyün çağırar, mən də öz heykəllərimdə gördüyümü çağırıram. Bico romantika ilə dolu bir kənddir. Ona görə də mənim əsərlərimdə romantizm var. Qohumlardan babam Abdulla Qurbanoglu şair olub. Onun çox şirin dodaqdəyməz və dodaqtutmazları var. Kəndimizin ən keyfiyyətli xalça toxuyanlarından biri də mənim nənəm idi. Bunların hamısı mənim formalaşmağımda müəyyən rol oynamışdır. Təhsil məsələsində mən Əzim Əzimzadə adına rəssamlıq məktəbini, daha sonra da Mirzəağa Əliyev adına Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunun heykəltaraşlıq şöbəsini bitirmişəm.

Mövzuları necə seçirsiniz?

- Cəfər Cabbarlı demişkən, mövzular özü mənə tapır. Sadəcə mən mövzuları milli macaralara yönəldirəm və orada milli duyğuları xüsusi bir bayraq kimi tuturam. Umumiyyətlə, yaradıcılığım milli duyğuları xüsusi vurğu ilə göstərirəm. Çünki sənətimdə millilik, Azərbaycanım görünürsə, deməli, o mənəim əsərim deyil.

Tarixi şəxsiyyətlərlə bağlı heykəlləriniz çoxdur, bu nə ilə bağlıdır?

- İlk tarixi mübaliğəsiz və mübahisəsiz heykəltaraşlar yazmış.

Interview:

Why mainly sculptor? What is the source of this interest? Relatives, family, or school?

- Vocation of sculpture did not start with interest. I remember from my childhood that when I could not speak well, I enlivened the occurrences in my life via clay. It happened when the carpets of Bijo, which is the branch of Shirvan School at Bijo Village of Aghsu, my native village, were knitted in our home as well. Apparently, this stimulated my choice of art. I watched for hours the working procedure of blacksmith, brazier and other skillful masters. This was an important step for my creative activity of sculpture. I use currently some technological proficiency of braziers and blacksmiths. I reflected even some patterns over my grandmother's carpet in my "Attila the Hun" work. They say ashug calls what he sees, I thereby call with my statues what I see. Bijo is the village full of romance. I have romance in my works. My grandfather Abdulla Gurbanoglu was a poet. My grandmother was one of the best carpet-makers of our village. All of these have a great role in my vocation forming. I graduated State Art School named after Azim Azimzade, later, sculpture department of State University of Art and Culture named after Mirzaga Aliyev.

How do you choose the topics?

- As Jafar Jabbarly says, the topics find me. I simply turn the topics to national direction and keep national senses specially. Generally, I show national senses in my creativity. If there is no nationality and my Azerbaijan in my art, then it is not my art.

You have many statues of historical persons. What is it connected with?

- Sculptors indisputably elaborated history. I think nobody will mind that. I tried from that point of view to etch historical persons of ours. Our youth do not know Tomris well. I showed her not as the person committed bloodshed, but a peace-loving woman ruler. Regarding "Attila the Hun", he was my dream that is now to be realized. Furthermore, I elaborated Dede Qorqud Monument. I wish it to be erected in the park of our city in a large capacity.

Mən elə gəlir ki, buna heç kəs etiraz etməyəcək. O nöqteyi nəzərdən çalışmışam ki, tarixi şəxsiyyətlərimizi tarixə həkk eləyim. Bizim gənclik Tomrisi o qədər də dərinədən tanımır. Mən öz əsərimdə Tomrisi qan tökən yox, sülhsevər bir qadın hökmdar kimi vermişəm. O ki qaldı Atilla Athi, o mənim çoxdankı arzum idi. Artıq o da reallaşır. Bundan başqa, Dədə Qorqudun abidəsini də hazırlamışam, şəhərlərimizdən birinin parkında böyük ölçüdə ucaldılmasını arzulayıram.

Heç öz heykəlinizi yaratmağı düşünmüşsünüz, əgər yaratsanız özünüzdü necə təsvir edərdiz ?

- Əslində öz heykəlimi, yəni portretimi müəyyən əsərlərimdə işləmişəm. Xüsusi olaraq bunu idman mövzusunda qalib bokşunun portretində əks etdirmişəm. Umumiyyətlə, portret mövzusunda az işlədiyimə görə kompozisiyalarımın bəzilərinə portretlər özümdən asılı olmayaraq özümə oxşayır.

Yaratdığınız heykəllərlə danışmağa cəhd edirsinizmi?

- Heykəl üzərində çalışmağa başlayanda əlimin nəvazişi, ürəyim istiliyi və ünsiyyətim heykəlin yaranmasına səbəb olur. Umumiyyətlə, heykəlin içindəki bir emosiya hansı ki, məndən sonra tamaşaçı baxacaq, o tamaşaçıya nəsə deməyə çalışır. Çox vaxt olur ki, insanlar heykəllərimlə öz dili ilə danışır. Çünki hər insanın öz içində, öz qəlbində hamıdan fərqli olaraq öz dili var. Mən əsərlərimi yetişdirəndən sonra ümumiyyətlə müəyyən müddət imkan daxilində əlimlə heykəlin üzərində gəzirəm və müəyyən ünsiyyət qururam. Onunla iç söhbəti edirəm. Bəziləri ilə qəzəblə, bəziləri ilə məhəbbətlə, bəziləri ilə uşağ kimi, bəziləri ilə böyük kimi rəftar edirəm

Gənclərin bu sənətə münasibəti ?

- Gənclik ümummilli dayaqdır. Bütün dövrlərdə gəncliyə güvənilib. İstedadlı gənclərimiz heykəltaraşlığın sirlərini, gizliliklərini və milli duyğuları öz əsərlərində göstərirlər. Bu o deməkdir ki, gənclərin bu sənətə olan münasibəti yüksəkdir. Onlar sərgilərdə iştirak edir, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanı təmsil edirlər. Onların işləri xarici və yerli kolleksionerlər tərəfindən həvəslə alınır. Gənclərin yaratdıqları heykəltaraşlıq nümunələri dünya rəsm qalereyalarında və şəxsi kolleksiyalarında saxlanılır. Bu, gənclərin sənətə münasibətindən xəbər verir.

Cəmiyyətin heykəltaraşlığa münasibətini necə qiymətləndirirsiniz?

- Azərbaycan cəmiyyətində heykəltaraşlıq nümunələri hər zaman sevilə- sevilə hazırlanıb. Buna əyani sübut dünya muzeylərində saxlanılan, Azərbaycan heykəltaraşığı nümunələridir. XI-XIII ərlərdə Səlcuklar dövründə Əli Məhəmməd oğlu Şirvani tərəfindən hazırlanmış Bürünc lüləyin hal hazırda "Ermitaj" muzeyində saxlanılır. Müasir cəmiyyətin heykəltaraşlığa yanaşması sərgilərin açılmasında özünü göstərir. Onların xüsusi ilə sərgilərə tez-tez gəlməsi ümumiyyətlə əsərlər haqqında mübahisələri, rəy kitablarındakı yazıları buna nümunədir.

Have you ever thought of creating your own statue? How would you describe yourself in that case?

- In fact I worked up my statue and portrait in certain works. I reflected this particularly in winning boxer's portrait on the sports topic. In general, as I work up a portrait less, in some of my compositions some portraits look like me.

Did you try to speak with the statues you created?

- When I start to work up the statue, kindness of my hands, my heart heat and my sociability cause my creating the statue. The emotion inside the statue tries to say something to the visitor after he/she watches it after me. Many times people speak with our statues in their own language. Because every person has own language inside the soul. I touch my hands onto my statue for certain time after they are ready and make intercourse with them. I talk from heart with them. I behave with some of them indignantly, heartily with some, like a child with others and like grown-ups with some others.

How is youth's approach to this art?

- Youth is national support. Youth was relied in all periods. Talented youth of ours show in their work the secrecy of sculpture and national senses. It means that youth's attitudes towards this art are very high. They take part at the exhibitions, represent Azerbaijan at international community. Their work is bought willingly by local and foreign collectors. Sculpture samples created by youth are kept in the world art galleries and private collections, that notify youth's approach to art.

How do you estimate the society's attitude towards the sculpture?

- The models of sculpture were prepared with pleasure in Azerbaijani society. Obvious case of this is the models of Azerbaijani sculpture which kept in the world museums. Bronze tube worked up by Ali Muhammad oghlu Shirvan during Seljuks time in 11-13th centuries is kept in the State Hermitage Museum. Approach of modern society to the sculpture is displayed in opening of the exhibitions. Particularly, frequent visit of theirs to exhibitions, arguments on the works in general and writings at comment books are sample to that.

ARZULAR ARAZDA QALDI...

Təbrizli babanın xatirəsinə...

> DREAMS REMAINED IN ARAZ ...

In the memory of Tabrizli grandfather...

Elçin Suleymanov

Azərbaycan Tələbə Cəmiyyətinin (EMU Azerbaijan Society) Prezidenti

Bir kitabın ilhamıyla yola çıxarkən

Uşaqlığımy xatırlayıram. Evimizdə olan bir “Yalan Dünya” kitabını! O kitabı ki, orda Azərbaycan mədəniyyətinin və ədəbiyyatının salnaməsi uyuyur. Bu Şəhriyar yaradıcılığıdır. Bəs kimdir, Şəhriyar və o Azərbaycan türkçülüüyü üçün nələr edib??? O şəxs ki, ölməz əsərləriylə, düşüncələriylə 50 milyonluq xalqın qəlbində taxt quran, Vətən səadətilə çırpanın ürək, Bakı həsrətilə yaşayan və qovrulan, Təbrizə getmək həsrətilə yaşayan Şərqi olməz ədəbiyyat lideri..! Bu ilhamverici kitabın həsrətilə yola çıxıb Təbrizə yollandım. Ölməz şairin məzarını ziyarətə gəldim.

Xoşgınbada doğulan Dülha

1906-cı ildə qədim Təbrizin Qaraçəmən oylağının Xoşgınbad kəndində bir Azərbaycan türkü dünyaya göz açdı. Uşaqlığı ruhu və cismi qədər, sevdiyi Xoşgınbada keçdi. O Xoşgınbada ki, orda kənd həyatı, təbii mühit vardı və şübhəsiz ki, bu təbiət onun uşaqlıq illərində böyük izlər buraxdı. Kənd həyatının enişli-yoxuşlu yolları, Heydərbaba dağı gənc Məhəmmədhüseynin həyatında ədəbi çalarlar yaratdı, onu Vətən və torpaq sevgisinə bağladı! Ölkədə şah üsul-idarəsinin və hərəc-mərcliyin tüğyan etdiyi bir dönmədə Məhəmmədhüseynin ərəb dili və ədəbiyyatıyla maraqlanır, “Ədəb” jurnalında şeirlərini dərc etdirirdi. Şəhriyar təxəllüsü ilə yaradıcılığını davam etdirən bu şəxs 1924-cü ildə Tehran Tibb İnstitutunun tələbəsi olur! O, ədəbi fəaliyyətləri ilə digərlərindən tamamilə fərqlənirdi. Çünki, o dahi idi. Dahilərsə, olsa-olsa hər 100 ildə bir doğulur və şübhəsiz ki, fərqli düşüncəyə sahib olurlar.

Unudulmaz və Ağrılı sevgi

Bəzən yazar dostlarımla söhbət düşəndə bu sözləri çox eşidirəm; Şair, yazıçı, sənətçi sevgisi heç vaxt unudulmur, onların həyatında Məcnun-Leyli rolunu oynayır. Bunu ulu Şəhriyarın timsalında da aydın şəkildə görürük. Şairin unudulmaz sevgisi

Elchin Suleymanov

President of Azerbaijan Student Society (EMU Azerbaijan Society)

Start on a journey with inspiration of book

I remember my childhood. “False World” book in our house! In this book there is the culture and literature chronicle of Azerbaijan. This is Shahriyar’s creative work. But who is Shahriyar and what he did for Azerbaijan Turkism? The person who has build throne on the heart of 50 million nation with his immortal works and thoughts, the heart beating with motherland fortune, eternal literature leader of East living with wistfulness of Baku and yearning to see Tabriz. I went to Tabriz with longing for this inspiring book. I came to visit the grave of immortal poet.

ağrılı-acılı və bəzənsə hekayələrdə, nağıllarda danışılan şəkildə əfsanəvi, drammatik keçib. Bəlkə də buna görə şair vətəninə, millətinə bağlı olub təmiz adıyla Şərqdə düha hesab edilir. O, sevdi, könül verdi Sürəyya adlı bir qıza, amma Şah hökumətinin barmağı burda da göründü.

Ata Ocağı - Təbrizdən sürgün və ya bir sevginin qurbanı

Məhəmmədhüseyn Şəhriyar yoxsul, gücsüz Məcnun oldu həyatında... Sevgisinə əl uzadan şah hökumətinin məmuru onun bu sevgisinə əngəl oldu çünki Sürəyya onun da qəlbini almışdı. Məmur Şəhriyarı doğulub boya-başa çatdığı doğma ocağı - bir zamanlar Azərbaycan Səfəvilərinin paytaxtı olmuş qədim Təbrizdən sürgün etdi. Beləliklə də şairin həyatı payız yarpaqları tək soldu. Çünki, sevgisindən və ata ocağından, ailəsindən ayrılmaq yolu onu daha da həsrət şairi, vətən şairi adlandırmağa imkan verir... Bir yanda Şah üsul-idarəsinin amansız təhdidi, bir yanda da Şimal həsrəti onu həyatın amansız yollarında çətin sınağa çəkdi. O isə bu sınaqdan adını tarixə və milli məntəqəmizin epistomelyar irsi kimi yazmaqqla, dahi kimi əfsanəvi qəhrəmana çevirdi. Məhz elə onun şeirlərindəki nisgil ölməz yazarlardan - mühacir Əli Tudəylə, Suleyman Rüstəmlə və Bəxtiyar Vahabzadə ilə yazdığı şeirlərində görünür. Nədənsə, uşaqlığına həsrətlə bu dahi şəxsiyyətin həyatını oxumağımı və oxuduqdan sonraya Ordubadda həyətdə samovar çayını içə-içə, həsrətlə Araza baxıb, Savalanı seyr edə-edə qədim Oğuz diyarına olan məhəbbətimi Şəhriyarın düşüncə və şeirlərlə həsrətimi boğurdum. Eynilə bu həsrət Əli Tudənin şairin ölümü ilə əlaqədar yazdığı şeiri də məni çox təsirləndirmişdi:

Əyər o yerlərdə görsən Səhəndi
Soruş Ərdəbili, Xoyu, Mərəndi,
De ki, söz süfrəmiz güldü, çəməndi
Nə yanan, nədəki solandı şair...

Arazın həsrəti xəyalımdan çəkinmirdi və ondasa xəyalımın simasında tarixçilərin bəzən gündəmə gətirdiyi "Vətən haradan başlanır?" sualına cavab tapırdım ki, Vətən nəsilədən, kökdən və ən önəmlisi millətinin soykökünün yaşadığı və o torpaqda əziyyətə qatlaşıb zamanının dühasına çevrilən Azərbaycan dahişinin yaşadığı torpaqdan başlanır...

Təbrizdən uzaqlarda - Həsrət illəri

Şairin ən böyük drammatik həyatı isə Təbrizdən uzaqlarda keçməyə məcbur olur. O, doğma vətənidən uzaqlarda ailə həyatı qurur və yaşayır. Tehranda fəaliyyətini davam etdirir. Şah hökumətinin amansız və SSRİ-nin soyuq siyasəti sonucunda Şəhriyar varlığı qədər sevdidi Quzey Azərbaycanına gələ bilmir və eləcə də doğma Təbrizə... Bunu biz Şəhriyarın

The genius was born in Khoshginab

In 1906, Azerbaijan Turk was born in ancient Tabriz's Khoshginab Village of Garachemen grassland. He spent his childhood in Khoshginab which he loved with his spirit and physically. In Khoshginab, there was the rural life and natural environment and surely this nature left great trails in his childhood. The rolling roads of rural life, Haydarbaba Mountain created the literary shades in young Mahammadhuseyn's life and made him love of Motherland and land. In the period of Shah rules and chaos raging in the country Mahammadhuseyn interested in Arabic language and literature, he published his poems in „Edeb“ Magazine. This person continued to work under the pseudonym of Shahriyar in Tehran in 1924, and he became the student of Tehran Medical Institute! He completely differed from others for his literary activities. Because he was a genius. But genius is born in every 100 years and undoubtedly, they have different thoughts.

Unforgettable and painful love

Sometimes I hear these words when talking with my friends: poet, writer, artist love never forgotten, Majnun-Leyli plays a role in their lives. This is clearly seen in the example of the great Shahriyar. The poet's painful and unforgettable love sometimes in stories, such spoken in the tales passed legendary and dramatically. Perhaps, therefore, the poet belongs to his land, nation and considered with his pure title a genius in the East. He loved, was in love with a girl named Surayya, but the Shah's power interfered there as well.

Land of Father – Exiled from Tabriz or the victim of love

Mahammadhuseyn Shahriyar was poor, weak Majnun in his life The Shah's government official impedes his love, because he also loved Surayya. The official exiled Shahriyar from ancient Tabriz, native land where he lived and once was the capital of Azerbaijan Sefevyds. Thus, the poet's life become fade like autumn leaves. Because, leaving from his love, native land and family it allows to call him starved poet, land poet... On the one hand threat of brutal rule of Shah, on the other hand North longing tested him on hard ways of the life. He is tested the name of the history and heritage of the national mentality epistomelyar as a writing, as well as the legendary hero turned his genius. Exactly the languor in his poems seems in the poems written together with immigrant immortal author- Ali Tuda, Suleyman Rustam and Bakhtiyar Vahabzade. I calmed my longing for childhood by reading about life of this genius person, after that drinking samovar tea in the courtyard in Ordubad, watching Araz and Savalan feeling love for old Oghuz land with Shahriyar's views and poems. Similarly, this longing, the poem related to the death of the poet by Ali Tuda made me sad:

*If you saw Sahand in those places
Ask Ardabil, Khoy, Marand*

Azərbaycanın dahi şairlərindən Bəxtiyar Vahabzadəyə və müha-cir dostlarından Əli Tudəyə yazdığı şeirlərində də görürük. Bəlkə də Təbriz və Azərbaycan həsrəti onu “həqiqətin carçısı” olmağa vadar etdi. O, Azərbaycançılıq ideologiyasında, milli şüur və mentalitet irsini həsrətində olduğu Təbrizindən-“Heydər Baba”sından, nisgilində olduğu Bakısından ilham aldı, yazdı, yaratdı və yaşatdı... Digər bir yandan televiziyaya müsahibəsi zamanı “tələbəliyimdə aldığım pencəyi 21 ildir ki geyirəm” söyləməsi onun bir məhsuldar şair və dahi kimi qiymət verilməməsinin göstəricisi idi...

“Heydərbabaya Salam” və Vətənə mənən bağlılıq

Azərbaycan tarixi mühitinin formalaşmasında, mədəni dəyərlərin qorunub saxlanılmasında Məhəmməd Hüseyn Şəhriyarın zamanın ağırlı və acılı sınaqlarından çıxmış milli mühitimizi, adət və ənənələrimizi özündə cəmləşdirən “Heydərbabaya Salam” əsərinin böyük tərbiyəvi əhəmiyyəti var. Əsər Şəhriyarı nəinki şimalı, cənublu Azərbaycanda və eyni zamanda bütün dünyada tanıtdırdı. Ömrünün son çağlarında şah hökumətinin devrilməsi zamanında Şəhriyar doğma diyarı Təbriziin Qaraçəmən kəndini ziyarət etmiş, doğma adət-ənənələrimizin “Heydərbaba” dağının ətəyinin timsalında şeir formasına çəkmişdir. Pisixoloji düşüncəmə dayanaraq söyləyə bilərəm ki, Şəhriyar Təbrizdə varlığını qoyub getmişdi və qohum el-elat sevgisini olduğu kimi hər zaman

*Say that our word table flower, meadow
The poet does not burn and fade....*

Longing for Araz did not leave my dream, and I found answer to the question “Where the Motherland Begins” sometimes raised by historians that the motherland comes from generation, root and more important the land where most Azerbaijani genius and families lived and where Azerbaijani intellectual suffered a lot of quandaries....

Far from Tabriz – longing years

The poet had to spend great dramatic life far from Tabriz. He married and lived far away from his homeland. He continued his creativity in Tehran. As a result of shah power’s cruel and USSR cold policy, Shahriyar couldn’t come to his native Tabriz and North Azerbaijan.

We see this in the poems which Shahriyar wrote to the great genius poets of Azerbaijan Bakhtiyar Vahabzade and immigrant friend Ali Tuda.

Probably Tabriz and Azerbaijan longing induced him to be a “herald of truth”.

He got inspired of national consciousness and longing of mentality heritage in Azerbaijan ideology from Tabriz, “Haydar Baba” and Baku which he missed, wrote, created and lived. On the other hand, during the interview to TV he said that “I wear the suit for 21 years which I bought in my student life” and it was the indicator that he was a productive poet and genius but, nobody didn’t value him.

“Haydarbabaya Salam”

and Spiritual attachment to Motherland

The work “Haydarbabaya Salam” (Regards for Haydar Baba) by Mahammadhuseyn Shahriyar which is focused on our national environment tested hard and painful trails, our traditions, has educational importance in formation of historical environment of Azerbaijan and preservation of cultural values. The work introduced Shahriyar not only in north and south Azerbaijan, but also in the whole world. Shahriyar visited Garajaman Village of Tabriz, his motherland during deposition of shah power in last years of his life, applied our native traditions to the poem as example of the bottom of “Haydarbaba” Mountain. I can say referring to psychological thought that Shahriyar left his being in Tabriz and enlivened kinship and land love in his memories forever. But when he got back to Garachemen he could not see these senses and complained of the time. Because time had done its work. The places he left once in his dreams and traditions are changed; close Turkic relatives he left one day passed away and that caused total disappointment in Shahriyar’s thoughts. He incited to revolt against the time then. We can see that distinctly in his “Haydarbaba”:

*Haydarbaba, let me to watch you,
Embrace you and fall asleep,*

xatirələrində canlandırmışdır. Amma Qaraçəmənə döndükdə o bu hissi nədənsə görmür və zamanədən şikayətlənirdi. Çünki, zaman artıq öz işini görmüşdü. Bir vaxt xəyalında qoyub getdiyi yerlər dəyişilmiş, adət-ənənə kəsmi qismi olaraq dəyişilmiş, qoyub getdiyi o yaxın türk qohumları artıq dünyadan köçmüş və Şəhriyarın düşüncəsində tamam məyusluq yaratmış və bu məyusluqsa, onu zamana qarşı üsyan etməyə təhrik etmişdir. Biz bunu Şəhriyarın “Heydərbabasında” aydın şəkildə görürük;

Heydərbaba, gəldim səni yoxlayam,
Bir də yatam, qucağında yuxlayam,
Ömrü qovam, bəlkə burda haxlıyam,
Uşaqlığa deyəm: bizə gəlsən bir,
Aydın günlər, ağlar üzə gülsən bir!

Zaman keçir, üfüqlərə yol salır,
Karvan kimi uzaqlarda toz qalır,
Duman gəlir, ürəkləri çulqayır,
Ürək deyir: “Zaman, keçmə, aman dur,
Keçənlərdə gözüüm var, bir dayan dur ”

“Heydərbabaya Salam” eyni zamanda Azərbaycan və Şərqi mədəniyyətinin təzahürüdür. Çünki, əsər o zamankı Azərbaycan yörəsəl adət-ənənələrini cənubda və şimalda yaşayan xalqı qəflət yuxusundan ayılmağa, milli adət-ənənələrimizi yaşatmağa

*Drive out life, I am right here,
Tell childhood: come sooner,
Clear days, smile to crying face!*

*Time passes, horizons are open,
Dust is far away like caravan,
Mist spreads, cover hearts,
Heart says: “Time, stop, don’t go,
I have something to say ”.*

“Haydarbabaya Salam” is at the same time display of Azerbaijan and East culture. Because the work immortalizing local traditions of Azerbaijan of that time in south, makes north people to awaken, to make our national traditions long lasting and at the same time performing nationwide song of our people ‘Sari gelin’ encouraged dignity of honest Azerbaijani beautiful girl and longing of Azerbaijani youth:

*Haydar Baba, mountain and stone bottom,
Partridge sings and behind the pullet,
Lambs white, gray and black,
Would walk along mountains and valleys,
I would sing: “Shepherd give back the lamb”.*

və eyni zamanda isə xalqımızın ümummilli türküsü olan Sarı gəlini ifadə etməklə ismətli Azərbaycan gözəlinin namusunu və Azərbaycan gəncininsə həsrət sevgisini aşılayırdı:

Heydər Baba, dağın daşın sərəsi,
Kəklük oxur, dalısında fərəsi,
Quzuların ağı, bozu, qərəsi,
Bir gedəydim dağ-dərələr uzununu,
Oxuyaydım: “Çoban, qaytar quzunu”.

Heydər Baba, Sulu yerin düzündə,
Bulaq qaynar çay-çəməninin gözündə,
Bulaqotu üzər suyun üzündə,
Gözəl quşlar ordan gəlib keçərlər,
Xəlvətləyib bulaqdan su içərlər.

Oğuz salnaməsinin mədəniyyət atributlarını özündə cəmləşdirən əsərdə şair Azərbaycan Novruz adət və ənənələrini Xoşginabin timsalında dünyaya tanıtdırırdı. Məsələn Ordubad rayonunun Dəstə kəndində Axır Çərşənbədə Şal sallayıb qapı-qapı gəzərlər. Amma maraqlısı budur ki onlar şala qursaq deyər və bir ucuna ip bağlayar və qapını açıb qəflətən şalı atarlar. Sonra ev sahibi içərisini doldurduğu şalı qəflətən ipi tərpedər və şalı bayıra atar. Şal sahibi iplə şalı dartar və sovqatını kisəsinə doldurub başqa qapıya yollanar. Bu adət-ənənənin o tayda yaşayan soydaşlarımızla eyniliyi bir daha göstərir ki onların bizlərdən heç bir fərqi olmamışdır. Eyni zamanda bayram qabağı evlərin təmizlənməsi və açar salıb qapıda püsma kimi adət-ənənələr də hələ də bir sıra bölgələrimizdə davam etməkdədir ki bu da Şəhriyar şeirinin xəlqiliyindən xəbər verir:

Bayram idi, gecəquşu oxurdu,
Adaxlı qız bəy corabın toxurdu,
Hər kəs şalın bir bacadan soxurdu,
Ay nə gözəl qaydadı şal sallamaq,
Bəy şalına bayramlığın bağlamaq.

Bayram olub, qızıl palçıq əzərlər,
Naqqış vurub, otaqları bəzərlər,
Taxçalara dizmələri dizərlər
Qız-gəlinin fındıqçası, hənəsi,
Həvəslənər anası, qaynanası

Bəzən siyasətdə saray şairliyini qəbul edənlər cəmiyyətin hər təbəqəsinə özlərini qəbul etdirə bilmədilər. Amma Şəhriyarsa hər bir şəxsin qəlbində taxt qurdu. Onun fəryadı xalqın səsində çevrilib dillər dastanı ola-ola İranın yüksək kürsülərinə də eşidildi. “Heydərbaba şairi” onların hüzuruna belə getmədi.

Haydar Baba, On Water Plain,
Spring tempered on the river and plain,
Madder seen on the water surface,
Marvellous birds pass across it,
Meet secretly and drink spring water.

The poet in the work concentrated cultural attributes of Oghuz chronicle and recognized to the world Novruz traditions of Azerbaijan in the example of Xoshginab. For instance, during last Tuesday in Dasta Village of Ordubad region they tie scarf and walk all doors. The most interesting thing is that they call scarf ‘a girdle’, bind a string to the corner and throw scarf immediately opening the door. Afterwards the owner moves immediately with full scarf from its string and throws the scarf outdoor. The owner of the scarf pulls it with string and takes the gift inside the sack and goes to another person’s door. Similarity of this tradition of our cognates living across our lands shows that they had no difference from us. The traditions like cleansing houses on the eve of holiday and watching door by the key continue in many regions of ours and that notifies national character of Shahriyar poems:

It was holiday, bat sang a song,
Betrothed weaved the boy’s stockings,
All staffed own scarf from smoke-duct,
How nice rule to staff scarf,
To tie holiday scarf to the bride-groom.

In holiday, golden mud pressed,
Rooms are ornamented,
Niche accumulate and lined
Hazel of brides
Mothers and mothers-in-low encouraged

Sometimes those in policy accepting to work for palace poetry could not be presented in every layer of the society. But Shahriyar could find his place in soul of each person. His scream turned to the people voice and heard in Iranian highest chairs being beloved saga of all. “Poet of Haydarbaba” did not go to them. They visited poet Haydarbaba, because the fame of his literary activity spread to the whole East ...

Most do not present him as nationalist writer. But he was patriotic nationalist poet who complained about his time. In order to perceive that we follow thought of literary and philosophical character in his poems and his complaints of Turkmenchay Treaty, longing for north land and discontent with his time quandaries and sometimes his suffer:

I wish I would fly by this blown wind,
Would bind with mountain torrent,

Onlar Heydərbaba şairinin məqamını ziyarət etdilər, çünki ədəbi fəaliyyətinin sədası bütün Şərqi səs salmışdı...

Çoxları onu milliyətçi yazar kimi qələmə vermir. Amma o dövründən şikayətlənən bir vətənpərvər milliyətçi həsrət şairidir. Bunu anlamaq üçünsə şeirlərində olan ədəbi-fəlsəfi düşüncələri izləmək və şairin Türkmənçay müqaviləsinə şimal həsrətinə zəmanəsindən şikayətlənən bəzən də əziyyət çəkən şəxsiyyət olmasını görürük:

Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Bağlaşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən,
Bir görəydim ayrılığı kim saldı?
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı?

Dəfn və anım günü

Şəhriyar 1988-ci ilin payızına təzəcə qədəm qoyacağı bir zamanda - 18 sentyabrda həyatdan köçür. Bu gün eyni zamanda milli şeir günü kimi elan edilib. Çünki, bu gün bütün Azərbaycan şairləri onun ölümü ilə bərişə bilməyib şeir yazırdılar. Qəlbi hər zaman Bakıya gəlmək həsrəti ilə yaşayıb qovrulmuş nisgilli şairin ölümünə mühacir cənub yazarı şairin dostu Əli Tudə də kədərlənərək şeir yazmışdı;

Nə etmək, hər zaman təmtəraq olmur,
Sən vüsal gəzirsən, bir soraq olmur...
Nisgilli ürəklə bacarmaq olmur,
Yol çəkən gözlərim sulandı, şair.

PS: Təbrizdə izi qalan - bizi özündən ayrı görməyən Şərqi sönməz günəşinin məzarını ziyarətə gettim. Təbriz insanı bizi orda isti qarşıladı. Təbriz bazarında bir yaşlı babayla söhbət etdim. Şəhriyardan danışdı, məndən arzuları olduğunu söyləmişdi. Bir məqalə yazıb Şəhriyarı gənc gözüylə araşdırmalıydım. Bu söhbətdən bəlkə də iki il keçir. Təbrizdə Şəhriyarın məzarını ziyarətdən sonra taksini mənə Arazın sahilinə aparırdı. Ayrılığın vaxtı idi...

Mənə Təbrizli babanın mənə dediklərini fikirləşirdim. Fikirləşirdim ki, bu babaya söz vermişəm və onu edəcəyəm. Araz üstə körpünü o sahildən bu sahilə keçərkən yenə də dönüb cənuba baxaraq öz-özümə: "Mütləq, baba arzuların gerçəkləşər" - deyib xəyallardan ayrıldım. Sonra nədənsə vaxt olmadı. Xəyallar və babanın ümidləri Arazda qaldı...

Təsadüfən adada kitablarıma baxdıqda, "Yalan Dünya"yı gördüm və baba ilə aramızda keçən o söhbəti xatırladım. Bu gün bəlkə də o insan həyatda yoxdur, amma mənim xəyallarım və borcum vardı. Hərçənd ki, mən xəyallarımı gerçəkləşdirərək borcumdan çıxdım. Mənəvi borclarını vətən və xalq qarşısında ödəmiş Şəhriyarları unutmamaq diləyilə...

*Would weep together with far land,
Would like to see who made the parting?
Who broke up and remained in country?*

Burial and remembrance day

*Shahriyar passed away on 18 September, 1988, in autumn. That day is declared at the same time national poem day. Because that day all Azerbaijani poets could not accept his death and wrote poems. Emigrant southern poet and the poet's close friend Ali Tuda became sad with the death of the languorous poet, whom had ever Baku longing in his heart and wrote a poem;
What to do, magnificence is not ever available,
You look for joining, but no response....
Languorous heart is hard to endure,
Dear poet, my eyes watered thereby.*

PS: I visited the grave of inextinguishable Sun of East looking at us very closely and which trace remained in Tabriz. Tabriz person greeted us frankly. I had a talk with a grown-up in Tabriz market. He talked about Shahriyar, he narrated he had some wishes. I should have written an article and investigated Shahriyar with eyes of youth. Probably two years pass from that talk. Taxi took me after Shahriyar's grave visiting in Tabriz, to the bank of Araz River. It was time for breaking up...

I was thinking about what Tabrizli Baba told me. I thought I gave a promise to him and I will fulfill that. While crossing the bridge on Araz River from that bank I turned and looking at south, said: "Grandfather, your dream will come true" and broke up with my dreams. But I had no time later. All my dreams and grandfather's hopes stayed in Araz....

While accidentally looking through my books, I saw "False world" and recalled the talk with our grandfather. That person is not perhaps in this world, but I had dreams and obligation. Nevertheless my dreams came true and I implemented this obligation of mine. Hope not to forget Shahriyar who implemented spiritual obligations before motherland and nation...

“FOLKLORUMUZ VƏ QOBUSTAN” SEMİNARI KEÇİRİLDİ

> SEMINAR “OUR FOLKLORE AND GOBUSTAN” HELD

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi 2013-cü il martın 13-də Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Qobustan Milli Tarix və Bədii Qoruğunda “Folklorumuz və Qobustan” mövzusunda mədəni irs seminarı keçirdi.

Azərbaycan folklorunda Axır çərşənbə və Novruz ənənələrinin araşdırılması və təbliğinə həsr olunmuş seminar Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin Mədəni İrs şöbəsinin Mədəni sərvətlər (qoruqlar) sektorunun müdiri Könül Cəfərovanın çıxışı ilə başladı. Könül Cəfərova həm Qobustan abidəsinin, həm də Novruz bayramının YUNESKO-nun mədəni irs siyahısına daxil edilmiş incilər olduğunu vurğulayaraq onlar arasındakı qarşılıqlı əlaqələrdən danışdı.

Daha sonra Qobustan Milli Tarix və Bədii Qoruğunun direktoru, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Mələhət Fərəcova qoruq haqqında ətraflı məlumat verdi. Azərbaycan ərazisində 4 yerdə - Qobustanda, Dübəndidə, Kəlbəcərdə və Naxçıvanda (Gəmiqaya) qay-aüstü təsvirlərə rast gəlindiyini vurğulayan Mələhət Fərəcova Qobustanın onlardan ən qədimi olduğunu bildirdi və bunu

On 13th March, 2013 cultural heritage seminar on subject “Our Folklore and Gobustan” was held by MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage at Gobustan State historical-artistic preserve under Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Azerbaijan.

The seminar dedicated to research and spread of Akhır çərşənbə (last Tuesday prior to Novruz holiday) and Novruz traditions in Azerbaijani folklore started with the speech of Konul Jafarova, chief of cultural treasure (preserves) sector of Cultural Heritage Department of Ministry of Culture and Tourism. Konul Jafarova stressed both Gobustan monuments and Novruz holiday are the pearls included into cultural heritage list of UNESCO and touched upon mutual relations among them.

Director of Gobustan Preserve, Doctor of Historical Sciences Malahat Farajova gave detailed information on the preserve. Malahat Farajova noted rock arts are encountered in four places in Azerbaijan - Gobustan, Dubendi, Kalbajar and Nakhchievan (Gemigaya) and said Gobustan is the most ancient of them and facts proving that. At the same time, she focused on the manifestation of national

sübut edən faktlardan danışdı. Eyni zamanda, Novruz bayramı ilə bağlı milli adət-ənənələrin burada rast gəlinən təzahürlərini diqqətə cəkdi.

AMEA Folklor İnstitutunun Müasir folklor şöbəsinin əməkdaşı, sənətsünaslıq doktoru Nailə Rəhimbəyli Novruz ənənələri, çərşənbələr haqqında ətraflı məlumat verdi.

MİRAS İctimai Birliyinin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli isə, birliyin fəaliyyəti, o cümlədən folklorumuzun araşdırılması və təbliği istiqamətində gördüyü haqqında geniş danışdı. O, birliyin "Tərəkəmə çərşənbəsi" festivalı layihəsi haqqında qısa məlumat verdi və Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin bu layihəni dəstəkləyəcəyinə ümid etdiklərini bildirdi. Seminarda MİRAS İctimai Birliyinin və Aktiv Medianın birgə istehsalı olan Azərbaycanın türk obalarının Axır çərşənbə ənənələrindən bəhs edən "Tərəkəmə çərşənbəsi" filmi nümayiş olundu.

Tədbirin sonunda MİRAS Musiqi qrupunun muğam ifaçıları (xanəndə Ruslan Adgözəlov, tarzən Ruslan Zərbəliyev və kamança ustası Cənəli Rəhimov, saz ifaçısı Rəna Quliyeva) Novruz ab-havasını canlandıran muğam parçaları ifa etdilər.

traditions concerning Novruz holiday.

Employee of modern folklore department of NASA Institute of Folklore, Doctor of study of art Naila Rahimbeyli gave comprehensive information on Novruz traditions and charshanbas (four Tuesdays prior to Novruz holiday).

Chairman of MIRAS Social Organization, PhD Fariz Khalilli spoke about the activity of the Organization, as well as research and promotion of our folklore. He shortly informed the participants on "Tarakama charshanba" festival project and stressed they think Ministry of Culture and Tourism of Azerbaijan will support them.

"Tarakama Charshanba" film reflected akhir charshanba traditions of Azerbaijan's Turkic hamlets produced by MIRAS and Aktiv Media was shown.

Mugham performers of MIRAS music group (songster Ruslan Adgozalov, performer on tar Ruslan Zarbaliyev, on kamancha (an oriental bow instrument - a kind of fiddle or violin) Janali Rahimov and performer of saz, Rena Guliyeva (an Azerbaijani folk musical instrument like guitar) have had Mugham concert of Novruz traditions at the end of the event.

ORTA ƏSR ŞƏHƏR MƏDƏNİYYƏTİ BEYLƏQQAN

> MEDIEVAL URBAN CULTURE: BEYLAGAN

Aidə İsmayılova

Milli Azərbaycan Tərxii Muzeyi

Azərbaycanda orta əsr şəhər mədəniyyətinin öyrənilməsində orta əsr Beyləqan şəhər yerindən aşkar olunmuş maddi mədəniyyət nümunələri xüsusi elmi əhəmiyyətə kəsb edir.

Mənbələrin verdiyi məlumata görə Beyləqan şəhərinin salınması tarixi V əsrə gedib çıxır. Şəhərin salınması tarixinin Govuraxın çəkilməsi ilə tarixi ilə bağlı olduğu fikri daha çox dəstəklənir. Govuraxın V əsrdə Sasani hökmdarı Qubad tərəfindən çəkdirildiyi qeyd edilir. Öranqala adı isə sonradan verildiyi bildirilir.

Orta əsr Beyləqan şəhər yerində 1926-cı ildən başlayaraq 1968-ci ilə qədər fasilələrlə Ə. Ələkbərov, İ.İ. Məşşaninov, İ. Cəfərzadə, A. İessen, Q. Əhmədov arxeoloji qazıntı işləri aparıblar. Ə. Ələkbərov 1936-cı ildə kəşfiyyat xarakterli qazıntı işləri aparmışdır. Orta əsr Beyləqan şəhər yerindən aşkar olunmuş bütün bu arxeoloji materiallar əsasında IX-XIII əsrin əvvəllərində Beyləqan şəhərinin ictimai-iqtisadi və siyasi tarixi, həmçinin mədəni-məişət həyatı, ticarət əlaqələri və mədəni əlaqələrini öyrənmək mümkün olmuşdur. Öranqala şəhərinin adına gəlincə Ə.Ələkbərov Paytakaran, Beyləqan və Bilaqamın eyni şəhərin adı olduğunu ehtimal etmişdir. O, qeyd etmişdir ki, fars müəlliflərinə görə Öranqala şəhər yerinin altında Bilaqan gizlənilir. Bunu vaxtilə Azərbaycan tarixçisi A.Bakıxanov da təsdiq etmişdi. Bundan başqa digər fars müəlliflərinin mülahizələrinə görə Teymur Mil düzündə Öranqala görünüşdə Bilaqan divarları hördürmüşdür.

Ə.Ələkbərov Öranqala adının etimologiyasının "Uran qalası" olduğunu ehtimal etmiş və göstərmişdir ki, bu qədim söz Aran adının transformasiya olunması nəticəsində yarana bilər. Paytakaran adı da, həmçinin, Aran sözünün transformasiyası nəticəsində yaranmışdır.

Q.M.Əhmədovun qənaətinə, Öranqalanın hansı şəhərin xarabalıqları olması məsələsi ancaq 1955-ci ildə həll edilmişdir. Belə ki, həmin ildə Öranqala şəhər yerinin

Aida İsmayılova

National Museum of History of Azerbaijan

Artifacts revealed from medieval Beylagan City assume specific importance in study of medieval urban culture in Azerbaijan.

According to the sources, the history of Beylagan city's establishment belongs to 5th century. It is mostly connected with history of Govurarch. It is fixed Govurarch is established in 5th century by Sasanyds ruler, Gubad. It was later given the name of "Orangala".

Since 1926 till 1968 A. Alakbarov, I.I. Mescaninov, I. Jafarzade, A. Iessen, G. Ahmadov conducted archaeological excavations at medieval Beylagan city with intervals. A. Alakbarov carried out archaeological explorations in 1936. It was possible to study social-economic and political historical, as well as cultural and home life, trade and cultural relations of Beylagan City in 9-13 th centuries on the basis of all archaeological materials displayed from medieval Beylagan town. Regarding the name of Orangala city, A. Alakbarov said the names "Paytakaran", "Beylagan" and "Bilagam" are the same city name. He noted that Persian authors wrote Bilagan is hid under Orangala city. This was verified one time by Azerbaijani historian A. Bakikhanov. Besides, as to the other Persian authors, Tamerlane built Bilagan walls at Mil Plain in the view of Orangala.

A. Alakbarov reckoned the ethymology of "Orangala" name is "Uran Castle" and showed this old word can be created as a result of "Aran" name transformation. Paytakaran also was formed as consequence of Aran word transformation.

According to G.M.Ahmadov, the issue of Orangala's being city's remnant was solved only in 1955. Thus, one full and four dish pieces which are production waste and of baloon-conical shape were found amongst materials achieved as a result of excavations at handicraft estate of Orangala city in that year. "Made in Fazlun Beylagan" script was written in Arabian amongst small seals over pieces of these dishes. These piece of dishes' being production waste (i.e. local production) confirmed the thought of historians firmly, who consider Orangala is the ruins of Beylagan city.

Analyses of written sources and the results of archaeological excavations show that Beylagan city was province centre with 40 hectare area and with stronghold. Numerous artifacts were revealed from

sənətkarlar məhəlləsində qazıntı zamanı əldə edilən materiallar içərisində bir ədəd bütöv və dörd ədəd istehsalat tullantısı olan şar-konusvari qab parçası tapılmışdır. Bu qab parçalarının üzərinə vurulmuş kiçik möhürlərin içərisində ərəbcə “Fəzlun Beyləqanda hazırlamışdır” sözləri yazılmışdır. Bu qab parçalarının istehsalat tullantısı olması (yəni yerli istehsalın məhsulu olması), Öranqalanı Beyləqan şəhərinin xərabələri hesab edən tarixçilərin fikrini qəti şəkildə təsdiq etmişdir.

Yazılı mənbələrin təhlili və arxeoloji qazıntıların nəticələri göstərir ki, Beyləqan şəhər istehkamlı sahəsi 40 hektara qədər olan, əsasən, vilayət mərkəzi olan bir şəhər olmuşdur. Arxeoloji qazıntılar zamanı orta əsr Beyləqan şəhər yerindən çoxlu sayda maddi mədəniyyət nümunələri aşkar olunmuşdur. Üzə çıxarılan bu maddi mədəniyyət nümunələrinin böyük qismi Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyində qorunur.

Orta əsr Beyləqan şəhər yerindən aşkar olunmuş arxeoloji materialları aşağıdakı kimi təsnif etmək olar:

- 1) Saxsı məmulatı
- 2) Metal məmlatı
- 3) Şüşə məmulatı
- 4) Sümük, daş və digər məmulatlar
- 5) Numizmatik materiallar

Orta əsr Beyləqan şəhər yerindən yaşayış yerləri, hamam otaqlarının qalıqları üzə çıxarılmışdır. Şəhər yerindən suların axıdılması üçün nəzərdə tutulmuş su tünqləri də üzə çıxarılmışdır.

Orta əsr Beyləqan şəhərini tədqiq edən professor Qara Əhmədov burada XI-XII əsrlərdə 30-dan artıq sənət sahəsinin olduğunu bildirir.

Orta əsr Beyləqan şəhər yerindən aşkar olunan arxeoloji materiallar içərisində saxsı məmulatı çoxluq təşkil edir. Saxsı məmulatını iki böyük qrupa ayırmaq olar : şirsiz və şirli. Beyləqan şəhərində həm şirsiz , həm də şirli saxsı məmulatı geniş şəkildə istehsal olunmuşdur.

Orta əsr Beyləqan şəhər yerindən saxsı məmulatının xüsusi qrupunu təşkil edən şar-konusvari qablar da aşkar olunmuşdur. Bu qablar Beyləqan şəhərində yerli istehsalın məhsuludur. Qeyd edim ki, Azərbaycanın digər orta əsr şəhərlərindən aşkar olun şar-konusvari qablarla Beyləqandan tapılmış qablar arasında oxşarlıq var.

Beyləqan şəhəri orta əsrlər şəhərlərinin bütün xarakterik xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir. Beyləqan şəhəri üç sosial-iqtisadi topoqrafik hissədən- Sənətkarlıq məhəlləsi, Böyük qala və Kiçik qala hissələrindən ibarət olmuşdur.

1955-ci ildə Beyləqan şəhər yerinin cənub-qərb qurtaracağında

medieval Beylagan city as a result of archaeological excavations. A large part of these artifacts revealed, is protected in National Museum of History of Azerbaijan.

Archaeological materials revealed from medieval Beylagan City can be classified as follows:

- 1) Pottery
- 2) Metalware
- 3) Glassware
- 4) Bone, stone and other materials
- 5) Numismatics material

Remnants of settlements and bath-complexes were revealed from medieval Beylagan city. Water pipes intended for flowing water from the city were revealed.

iki dulusçuluq kürəsi üzə çıxarılmışdır. Dulus kürələri nal şəkildə olub, çiy kərpicdən tikilmişdir. Hər iki kürədən xırda ölçülü şar-konusvari qablar tapılmışdır. 2 №-li kürədə zay olmuş belə qablarla yanaşı bir çox başqa saxsı qablar da aşkar edilmişdir. Dulus kürələrinin və zay olmuş saxsı qab qırıqlarının Beyləqan şəhəri Eldənizlər dövlətinin hakimiyyəti dövründə öz tərqqi dövrünü yaşamışdır. Bu zaman şəhərin əhalisi 40 min nəfərə çatmışdır. Eldənizlər dövlətinin zərxbanalarından biri burada yerləşmişdir.

Məlumdur ki, XIII əsrin əvvəllərində (1220-1222-ci illər) Azərbaycana monqolların yürüşü baş vermişdir. Bu yürüş nəticəsində Beyləqan şəhəri dağıdılmışdır. Bu dağıntıdan sonra şəhər bir daha inkişaf etmək imkanı tapmır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Əhmədov Q. M. Orta əsr Beyləqan şəhəri. Bakı, 1979.
2. Əhmədov Q. M. Öranqala (tarixi-arxeoloji очерk). Bakı, 1962.
3. Əhmədov Q. M. Azərbaycanın şirsiz saxsı məmulatı. Bakı, 1959.

Professor Gara Ahmadov who explored medieval Beylagan city says there existed over 30 fields of craftsmanship in 11-12 th centuries. Pottery ware prevails among archaeological materials revealed from medieval Beylagan City. The potteryware can be divided into two large groups: glazed and unglazed. Both glazed and unglazed potterware were widely produced in Beylagan city.

Baloon-conical dishes which are special part of pottery were revealed from medieval Beylagan city. They are of local production in Beylagan. To note, this shape dishes revealed from other medieval towns of Azerbaijan have the similarity with those found from Beylagan. Beylagan City reflects all characteristic peculiarities of medieval cities. Beylagan city consisted of three social economic topographic parts: craftsmanship estate, great castle and small fortress parts.

Two pottery furnaces were uncovered in south-west end of Beylagan city in 1955. The potter furnaces were in the shape of horseshoe and built of adobe. Tiny baloon-conical dishes were found from both furnaces. Along with such spoilt dishes, a number of other potterywares were found at the furnace No.2. Display of potter furnaces and pieces of spoilt potteryware substantiate existence of local production there. Beylagan city was in progress time during the power of Eldanyzds State. The city population was 40 thousand then. One mint-shop of Eldanyzds State situated there.

As is known, Mongolians attacked Azerbaijan early 13th century (1220-1222). Consequently, Beylagan City was destroyed. After that the city could not develop.

Used bibliography:

4. G. M. Ahmadov. Medieval Beylagan City. Bakı, 1979.
5. G. M. Ahmadov. Oranqala (historical-archaeological essay). Bakı, 1962.
6. G. M. Ahmadov. Unglazed potterware of Azerbaijan. Bakı, 1959.

MİRAS SEYİD YƏHYA ŞİRVANI İLƏ BAĞLI SEMİNARLAR KEÇİRİR

> SEMINARS ON SEYID YAHYA SHIRVANI

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi 2013-cü il aprelin 8-də Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində Seyid Yəhya Şirvani Bakuviyə həsr olunmuş mədəni irs seminarı keçirdi.

Məlum olduğu kimi, islamda xəlvətlik sufi məktəbinin qurucularından sayılan Seyid Yəhya Şirvaninin ölümündən 550 il keçir. Bununla bağlı olaraq, YUNESKO 2013-cü ili Seyid Yəhya ili elan edib.

MİRAS İctimai Birliyi də bu il çərçivəsində silsilə tədbirlər keçirməyi planlaşdırır. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İniversitetində keçirilən seminar da bu qəbildən olan ilk tədbir idi. Tədbiri universitetin elmi işlər üzrə prorektoru, professor Vilayət Əliyev açaraq MİRAS İctimai Birliyinin mədəni irsin öyrənilməsi və təbliği sahəsindəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdi.

MİRAS İB-nin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli Seyid Yəhya Şirvani haqqında tədbir iştirakçılarına məlumat verdi və seminarın məqsədindən danışdı.

Daha sonra Qafqaz Universiteti Qafqaz Araşdırmaları İnstitutunun direktoru, Seyid Yəhya irsinin tədqiqatçısı, dosent, Mehmet Rihtim "Seyid Yəhya Şirvani Bakuvi. Könül dünyamızı aydınladılar" mövzusunda geniş məruzə ilə çıxış etdi.

Tədbirdə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru, akademik Vəli Əliyev, Qafqaz Universitetinin professoru Mınəxanım Nuriyeva Təkləli, universitetin müəllimləri, tələbələr, MİRAS üzvləri, KİV təmsilçiləri və başqa qonaqlar iştirak edirdilər.

MİRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage held a cultural heritage seminar on Seyid Yahya Shirvani Bakuvi in Azerbaijan State Pedagogical University on 8th April 2013.

As is known, it is 550 years since the death of Seyid Yahya Shirvani who is considered a founder of Khalvatilik Sufi School in Islam. In connection with that, UNESCO declared 2013 year as Seyid Yahya year. Organization MIRAS plans to arrange range of events within this year. This seminar was the first seminar of that kind.

Professor Vilayat Aliyev, vice-rector of the University on science opening the event appreciated highly the activity of MIRAS in the field of research and promotion of cultural heritage.

Chairman of MIRAS, PhD Fariz Khalilli informed the participants about Seyid Yahya Shirvani and noted the seminar's aims.

Later on director of Qafqaz University Caucasus Research Institute, researcher of Seyid Yahya heritage, senior lecturer Mehmet Rihtim delivered wide a report "Seyid Yahya Shirvani Bakuvi. Lighting up our world of soul".

Professor of Azerbaijan State Pedagogical University, Acad. Veli Aliyev, Professor of Qafqaz University Minekhanum Nuriyeva Tekleli, the teachers, students of the University, as well as MIRAS members, mass media representatives and other participants participated there.

MİRAS DİPLOMATİK KORPUS NÜMAYƏNDƏLƏRİ ÜÇÜN MƏDƏNİ İRS TURLARINA BAŞLADI

> MIRAS STARTED CULTURAL HERITAGE TOUR FOR DIPLOMATIC MISSION

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi Orta əsr Ağsu şəhərində aparılan arxeoloji qazıntılar zamanı aşkar olunmuş nümunələri və qalıqları, onların fotolarını, surətlərini respublikada və respublikadan kənarında nümayiş etdirir, kitab və jurnallar nəşr edir, şəhər mədəniyyəti, Azərbaycanın mədəni irsi mövzusunda beynəlxalq və lokal əhəmiyyətli simpozium və konfranslar keçirir, qazıntı sahələrinə arxeoloji turlar, düşərgələr təşkil edir. Yerli və beynəlxalq elmi və ictimai müəssisələrlə birlikdə həyata keçirilən bu mədəni irs fəaliyyətləri geniş ictimaiyyət tərəfindən diqqət çəkir. Azərbaycanın bölgələrinin qorunub saxlanmış tarixi və mədəni dəyərlərini, abidələrinin zənginliklərini və mədəni irsimizi təqdim etmək məqsədilə, birlik 2013-cü ilin may ayından ölkəmizdə fəaliyyət göstərən diplomatik korpus nümayəndələrinin Ağsu şəhərinə, Ağsudakı arxeoloji turizm kompleksinə mədəni irs turu layihəsinə başlamışdır. Tur çərçivəsində səfirlik nümayəndələri Qobustanda Diri Baba türbəsi, Şamaxıda Tarix Diyarşünaslıq Muzeyi, Ağsuda Orta əsr Ağsu şəhəri arxeoloji turizm kompleksi, o cümlədən Azərbaycan etnoqrafiyasının zənginlik meyarlarından olan mətbəximizlə tanış olurlar.

Mədəni irs turları ölkələrimiz arasında mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi, xalqların bir-birinin tarixi, mədəniyyəti və incəsənəti ilə yerində tanış olması, onların mədəniyyətlərarası dialoqun meyarlarından biri kimi dəyərləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

İlk mədəni irs turuna Özbəkistan səfiri Şirzod Fayziyev və Tacikistan səfiri Zohir Saidov səfirlik nümayəndələri və ailə üzvləri ilə qoşulmuşlar. Tur zamanı Azərbaycan tarixi, tarixi Şirvan bölgəsinin qədim abidələri, turizm imkanları səfirlərin

MİRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage demonstrates the finds, their remnants, photos and copies revealed during archaeological excavations in medieval Aghsu town inside and outside the country; publishes books and journals; arranges international and local symposiums and conferences on the cultural heritage of Azerbaijan and urban civilization; organizes archaeological tours and camps to the excavation sites. These cultural activities implemented together with local and international scientific and public institutions attract attention of wide community. In order to introduce history and preserved cultural values of Azerbaijani regions, monuments' richness and cultural heritage, the Organization started cultural heritage tour of representatives of diplomatic mission functioned in our country since 2013 May to Aghsu City and Aghsu archaeological tourism complex. Within the tour the ambassadors and staff of the embassies familiarize with Diri Baba Tomb in Gobustan, History and Local Lore Museum in Shamakhi, medieval Aghsu town archaeological tourism complex in Aghsu, as well as cuisine, which is the measure of richness of Azerbaijani ethnography.

Cultural heritage tours assume great importance in the terms of wider development of collaboration between our countries in the field of culture, familiarization of people's history culture and art on the spot, evaluation of theirs as one of measures of intercultural dialogue.

The first cultural heritage tour was attended by Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Uzbekistan to Azerbaijan, Mr. Sherzod Fayziyev and Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Tajikistan to Azerbaijan, Mr. Zohir Saidov with families. History of Azerbaijan, old monuments

diqqətinə çatdırılmış, habelə Azərbaycan mədəniyyəti, incəsənəti ətrafında fikir mübadilələri aparılmış, gələcəkdə hər iki ölkənin mədəni təşkilatları ilə MİRAS İctimai Birliyinin əməkdaşlığı istiqamətində razılıqlar əldə olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun sədri Səlim Müslümov və Ağsu rayonu İcra Hakimiyyətinin başçısı Ənvər Seyidəliyev səfirlərlə Ağsu seyrangahında görüşmüş, son zamanlar rayonda görülən abadlıq və quruculuq işləri haqqında məlumat vermişlər. Daha sonra səfirlər Az-Granata Meyvə Şirəsi zavodunda istehsal prosesi və məhsullarla tanış olmuşlar.

Ağsu arxeoloji ekspedisiyasının rəisi, professor Qafar Cəbiyev Orta əsr Ağsu şəhəri arxeoloji turizm kompleksi haqqında geniş məlumat verdikdən sonra səfirlər qazıntı sahəsindəki sənətkarlıq məhəlləsi, hamam kompleksi, Cümə məscidi, buz-ana-anbara baxış keçirmişlər. MİRAS İctimai Birliyinin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli Ağsu Cümə məscidi ilə Özbəkistandakı İçan Qala məscidi arasında paralelliklərdən bəhs etmişdir. İtaliyalı professor Luigi Scrinzi Orta əsr Ağsu şəhəri ilə müasir Ağsunun dialoqunu yaradacaq "Ağsu – Yaşıl Şəhər" layihəsi haqqında qıscaca məlumat vermişdir. Tur zamanına təsadüf etmiş I MİRAS Rəssamlıq Simpoziumu qonaqlarda xoş təəssürat oyatmışdır.

Səfirlər tur zamanı Şamaxı Tarix Diyarşünaslıq Muzeyi və Diri Baba türbəsi ilə də yaxından tanış olmuşlar.

MİRAS İctimai Birliyi yay mövsümü boyunca müxtəlif ölkələrin diplomatik korpus nümayəndələrini mədəni irs turlarına dəvət etmişdir.

of historical Shirvan region and tourism opportunities were brought to the ambassadors within the tour, as well as exchanges of views on Azerbaijani culture, art were held, agreements were gained in the line of collaboration of cultural organizations of both countries with the MIRAS Organization in the near future.

Chairman of the State Social Protection Fund of Azerbaijan Republic, Salim Muslumov and chief of Agsu region Executive Power, Anvar Seyidaliyev met with the ambassador at Agsu Central Park and gave information on renovation and construction work done lately in the region. Later on the ambassadors familiarized with the process of the production ad products at Az-Granata Juice Plant.

The chief of Agsu archaeological expedition, Professor Gafar Jabiyev gave wide information on medieval Agsu town archaeological tourism complex and afterwards the handicraft estate, bath-complex. Juma Mosque, ice-store house were glazed at the excavation site. The chairman of the MIRAS, PhD Fariz Khalilli spoke about parallelism between Agsu Juma Mosque an Ichan Castle in Uzbekistan. Italian professor Luigi Scrinzi gave short information on "Agsu-Green city" project which will serve dialogue of medieval Agsu town and contemporary Agsu city. I MIRAS Art Symposium held at the same time on excavation site made nice impression on the guests.

The ambassadors acquainted closely with Shamakhi History and Local-Lore Museum and Diri Baba Tomb during the tour.

MIRAS Social Organization invited the representatives of diplomatic mission of various countries to cultural heritage tours over the course of summer season.

MİRASDAN TEATR LAYİHƏSİ

› THEATRE PROJECT BY MIRAS

Bu ildən başlayaraq 10 Mart Azərbaycanda rəsmi olaraq Milli Teatr Günü kimi qeyd olunur. MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi və Bakı Uşaq Teatrı da məhz həmin gündə, yəni 10 mart 2013-cü ildə birlikdə ərsəyə gətirdikləri teatr layihəsini tamaşaçılara təqdim etdilər.

Belə ki, hazırda Bakı Uşaq Teatrının yerləşdiyi H.Sarabski adına Mədəniyyət Evinə baş tutan tədbirdə Azərbaycanın ədəbi-ictimai fikir tarixində maarif və mədəniyyət xadimi, şair, nasir, dramaturq, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi kimi tanınan Abdulla Şaiq Talıbzadənin “Əşxas” pyesinin təqdimatı oldu.

Əvvəlcə, teatrın bədii rəhbəri və direktoru, tamaşanın rejissoru İntiqam Soltan “Mirasla əl-ələ” layihəsi haqqında tamaşaçılara məlumat verdi. Tamaşanın hazırlanmasında teatrın kollektivi ilə yanaşı, MİRAS üzvlərinin fəal iştirakını vurğuladı. Miras Musiqi qrupunun üzvü Nazir Əsədov, rəssam Vüsal Rahim, videoqrupun rəhbəri Teymur Nəcəfzadə ilə həqiqətən əl-ələ çalışdıqlarını bildirdi.

MİRAS İB sədrinin müavini Arzu Soltan çıxışında Abdulla Şaiqin “Əşxas” pyesinin ilk dəfə 1917-ci ildə Bakı Müsəlman Xeyriyyə Cəmiyyəti tərəfindən nəşr olunmuş «Qardaş Köməyi» məcmuəsində nəşr olunduğunu qeyd etdi. Bildirdi ki, bu yaxınlarda “Keçmişdən günümüzə Azərbaycan və Türkiyədə xeyriyyəçilik ənənəsi “Qardaş köməyi” layihəsi çərçivəsində adı çəkilən məcmuə transliterasiya edilərək, Türkiyə türkcəsinə

Since this year 10th March is marked officially as National Day of Theatre in Azerbaijan. MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage and Baku Children's Theatre presented theatre to audience which they jointly prepared on that day, i.e. 10th March.

Thus, presentation of “Ashkhas” play by Abdulla Shaig Talibzade known as known as an enlightener, a cultural figure, a poet, a prosaist, a playwright, a specialist in literature and a translator in the literary-social thought history of Azerbaijan took place currently at H. Sarabski Cultural house where Baku Children's Theatre is situated. Art director and the head of the theatre and the spectacle's producer Intigam Soltan gave information to the audience about project “Baku Children's Theatre hand in hand with MIRAS”. He noted particularly active participation of MIRAS members in elaboration of the spectacle along with company of actors.

He said they worked together with member of MIRAS music group, Nazir Asadov, artist Vusal Rahim and head of video-group Teymur Najafzade.

uyğunlaşdırılıb və daha sonra kitab şəklində nəşr olunub.

Onun sözlərinə görə, yüksək insani dəyərlərdən bəhs olunan, insanlığın öz idealına çatmaq üçün ədalətə, vicdana, mərhəmətə söykənib zülmə, fəlakətə, şeytana qalib gəlməli olduğunu bəyan edən “Əşxas” əsərini gündəmə gətirməklə Birlik bu həqiqəti gənclərə aşılmaq niyyətindədir. Arzu Soltan layihənin gerçəkləşməsində və tamaşanın ərsəyə gəlməsində zəhməti olan hər kəsə, xüsusilə tamaşanın quruluşçu rejissorları İntiqam Soltana və Hacıbaba Məmmədova, teatrın aktyorlarına və bütün yaradıcı heyətinə, eləcə də MİRAS İB-nin rəhbərliyinə və kollektivinə təşəkkürünü bildirdi.

MİRAS İB-nin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəlilli Azərbaycanın mədəni irsini öyrənən və təbliğ edən qurumun teatr sahəsinə də öz diqqətini yönəltməsinə qanunauyğun hesab etdiyini bildirdi və bu layihənin perspektivinə inandığını vurğuladı.

Sonra tamaşaçılar plastika və musiqi, işıq effektləri və videogörüntülər, eksperimental səhnə quruluşu və geyimlərlə tamaşaçıları heyrətə gətirən “Əşxas” tamaşasını seyr etdilər. Tamaşanın müxtəlif təhsil ocaqlarında və mədəniyyət mərkəzlərində, eləcə də Azərbaycandan kənar da nümayiş olunması nəzərdə tutulur.

Deputy Chairman of MIRAS Organization Arzu Soltan noted in her speech the “Ashkhas” play was first published in “Brother Help” collection by Baku Moslem Society in 1917. Recently the collection mentioned within the framework of “Charity traditions in Azerbaijan and Turkey from past to present” “Brother Help” project was transliterated, coincided with Turkish accent and published later as a book. According to her, the Organization by elucidating “Ashkhas” play covering humanity leant against justice, conscience and favour to reach its ideal and feeling with high humanistic values intends to deliver youth reality. Arzu Soltan expressed gratitude to everyone who helped with realization and elaboration of the project, particularly producers of the spectacle, Intiqam Soltan and Hajibaba Mammadov, the actors and the whole team, as well as MIRAS Board and staff.

Chairman of MIRAS Organization, PhD Fariz Khalilli stated he considers appropriate concentration of the organization studying and promoting cultural heritage of Azerbaijan, on the field of theatre underscoring that he hoped this project’s perspective. Afterwards the audience watched “Ashkhas” spectacle which was admired by everyone for plastic, music, light effects, video views, experiment scene structure and garment. The performance is intended to be staged in different education institutions and cultural centers, as well as outside Azerbaijan.

MİRAS-IN AÇIQ HAVADA QİRAƏT GÜNÜ MARAQLA QARŞILANDI

> MİRAS OUTDOOR READING MET WITH GREAT INTEREST

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi Beynəlxalq Uşaq Kitabı günü münasibətilə 2013-cü il aprelin 3-də açıq havada qıraət təşkil etdi.

Nizami rayon Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemi ilə əməkdaşlıqda təşkil olunan tədbirdə rayon ictimaiyyəti və məktəblilər iştirak etdilər.

MİRAS İB-nin çap məhsulları, üzvlərin əl işləri, eləcə də kitabxananın təqdim etdiyi müxtəlif uşaq kitabları, oxucuların yaradıcılığının məhsulu olan rəsmlər və s. Nizami rayonundakı Heydər Əliyev parkında sərgiləndi. Ziyarətçilər elə parkdaca kitab oxumaq, yeni nəşrlərlə tanış olmaq imkanı qazandılar.

Həmçinin, MİRAS İB-nin üzvü, ebru mütəxəssisi Vüsal Qaraqaşlının təqdimatında bu sənətin sirləri ilə tanış oldular.

MİRAS İB sədrinin maüvini Arzu Soltanın sözlərinə görə, tədbirin keçirilməsində məqsəd cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə və kitab mədəniyyətinə cəlb etmək idi. Bir neçə saatlıq tədbir zamanı insanların kitaba, rəsm sənətinə, dilləri öyrənməklə bağlı marağını nəzərə alıb demək olar ki, belə aksiyaların faydası danılmazdır.

Qeyd edək ki, 1967-ci ildən başlayaraq Uşaq Kitabları üzrə Beynəlxalq Şuranın təşəbbüsü və qərarıyla 2 aprel bütün dünyada Beynəlxalq Uşaq Günü kimi qeyd olunmağa başlayıb. Məsələ ondadır ki, aprelin 2-i məşhur nağıl yazarı Hans Xristian Anders-

MİRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage arranged open sky reading on 3rd April 2013 on the occasion of International Children's Book Day.

The community of Nizami district and schoolchildren participated at the event co-organized with Nizami district centralized library. Printings, handwork of MIRAS members, as well as various children books presented by the library, paintings which are reader's creation, etc. were show at Haydar Aliyev Park in Nizami district. The visitors were provided with opportunity to read a book at the park and get acquaintance with new books.

They were also familiarized with secrets of paper marble art (ebru) by Vusal Garagashly, member of MIRAS Organization and expert of ebru art.

According to deputy chief of MIRAS Organization, Arzu Soltan the event aimed at involving the attention of the society to child literature, its problems and reading civilization. During the event which was held for some hours it was seen such acts are useful taking into consideration people's interest in book, fine art and languages.

To note, since 1967, 2nd April International Children's Book Day is marked in the whole world in initiative and order of the Children's Book Council. Thus, 2 April is birthday of well-known tale writer

enin doğum günüdür. Beynəlxalq Uşaq Kitab Gününün məhz bu tarixdə qeyd olunmasını alman yazıçısı Yella Lepman istəyib. Ümumiyyətlə, uşaq kitablarının tarixi 1477-ci ildən, antik yunan müəllifi Ezopun mahnılarının yazılı kitab şəklində çap edilməsiylə başlayır. 1658-ci ildə çex maarifçisi və pedaqoqu Komenski uşaqlar üçün dünyanı anlatmaq məqsədiylə rəsmlərin yer aldığı kitab nəşr etdirib. XVIII əsrdə uşaqlara öz zövqlərinə görə kitab seçmək imkanı yaranmağa başlayır. D.Defo və C.Sviftin “böyüklər” üçün yazılmış “Robinzon Kruzo” (1719) və “Quilliverin səyahəti” romanları ideal formada uşaqların oxu dairəsinə adaptasiya olundu. Kitablara köçürülən xalq nağıllarına da maraq artıb. Şərqdə “Min bir gecə”, “Ələddin”, “Əli-Baba və qırx quldur”, “Sindibadın yeddi səyahəti” nağılları da qeyd olunmalıdır. Qrim qardaşlarının nağıllar kitabı bu baxımdan diqqət çəkir. 1846-cı ildən başlayaraq Andersonun qələmə aldıkları nağılları da uşaqlar günümüzdə də çox sevirilər. Müəlliflərin və kitabların adını saymaqla bitməz. XIX əsri uşaq ədəbiyyatının “qızıl əsri” sayılır da çoxdur. XIX-XX əsrlər Azərbaycanda da uşaq ədəbiyyatının inkişafı ilə xarakterizə olunur.

Hans Christian Andersen. German writer Jella Lepman wanted this day to be marked as International Children's Book Day. Generally, the history of children books started since 1477, publication of antique Greek author Aesop's songs as a book. In 1658 Czech enlightener and pedagogue Komensky published a book where paintings were placed in order to explain the world to children. In 18th century the children are created the opportunity to choose the book due to their taste. Novels Robinson Crusoe (1719) by D. Defoe and travel of Gulliver by J. Swift for adults were adapted to children's reading ideally. The interest in folk tales inscribed to books, has grown. Tales "1001 nights", "Aladdin", "Ali-Baba and forty thieves", "Sinbad the Sailor" should be also noted. Tale book of Grimm brothers is notable from this aspect. Anderson's tales are beloved of children since 1846. There were too many authors and books. 19th century is considered by many as "Golden Age". 19-20 centuries are characterized with the development of children literature in Azerbaijan.

MİRAS İLK BEYNƏLXALQ MƏDƏNİ İRS DÜŞƏRGƏSİ TƏŞKİL EDİB

> | MIRAS OUTDOOR READING MET WITH GREAT INTEREST

MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi bu ildən başlayaraq “Beynəlxalq Tarixi-mədəni Azərbaycan turu” layihəsi çərçivəsində Beynəlxalq Mədəni İrs Düşərgəsi təşkil edir. Abidələr və Tarixi Yerlər gününə həsr olunan ilk düşərgə 17-23 aprel tarixlərində baş tutub.

Gürcüstanın Tbilisi Dövlət Universitetində şərqşünaslıq (türkologiya, ərəbşünaslıq və iranşünaslıq) ixtisasından təhsil alan bir qrup tələbə aprelin 17-də Azərbaycana gəlib. Düşərgəyə qoşulan tələbələr MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin Ağsu şəhərindəki arxeoloji bazasında yerləşib və oradan Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə səfər ediblər.

Düşərgənin əsas məqsədi əcnəbi tələbələri Azərbaycanın mədəni irsi və tarixi ilə yaxından tanış etmək, ölkəmizin tarixini, mədəni irsini, mədəniyyətini təbliğ etməkdir. Belə ki, gənclər Azərbaycan haqqında dolğun məlumat əldə edəcək, biliklərini möhkəmləndirəcəklər. Bu cür tədbirlər iki ölkə arasında mədəniyyət əlaqələrinin genişlənməsinə, aparılmış elmi tədqiqat işlərinin nəticələrinin yayılmasına, milli və mənəvi dəyərlərimizin, adət və ənənələrimizin tanınmasına kömək edir. Düşərgə iştirakçıları Tovuz, Şəmkir, Ağsu, Şamaxı, Qobustan, Bakı, İsmayılı, Qəbələ və Şəki rayonlarının tarixi abidələri ilə tanış olur, Azərbaycanın tanınmış alimləri və tədqiqatçıların mühazirələrini dinləyiblər.

Layihə çərçivəsində gələcəkdə başqa ölkələrdən olan iştirakçıların da oxşar düşərgəyə cəlb olunması nəzərdə tutulur.

MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage has arranged international cultural heritage camp within the project “international historical-cultural Azerbaijan Tour” since this year. The first camp will take place on 17-13 April 2013 and dedicated to International Day on Monuments and Sites.

A group of students of Tbilisi State University, Georgia with oriental studies specialty (turkic studies, arab studies and Iranian studies) came to Azerbaijan on 17th April 2013. They are resided in archaeological base of MIRAS Organization in Agsu town and visited various regions of Azerbaijan.

The camp aims at familiarizing foreign students with cultural heritage and history of Azerbaijan, promote history, cultural heritage and culture of our country. Thus, the youth will gain rich information about Azerbaijan and develop their knowledge. Such events will assist in strengthening of cultural relations between two countries, spread of results of scientific research work and promotion of national and moral values and traditions.

The participants get acquainted with historical monuments of Tovuz, Shamkir, Agsu, Shamakhi, Gobustan, Baku, Ismayilly, Qebele and Shaki regions and listen to lectures of known scientists and resarches of Azerbaijan.

The students of other countries' universities will be involved to that camp in the future within this project.

MİRAS AĞSU MƏKTƏBLİLƏRİNİ TEATRLA GÖRÜŞDÜRDÜ

> MIRAS BROUGHT TOGETHER AGSU SCHOOLCHILDREN AND THEATRE

Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin Uşaq və Gənclərlə iş şöbəsi uşaqlar üçün növbəti maraqlı tədbirini Ağsu rayonunda gerçəkləşdirdi. Belə ki, "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin və Bakı Uşaq Teatrının əməkdaşlığı ilə 4 may 2013-cü ildə Ağsu şəhər Mədəniyyət Evində tamaşaçılar Bakı Uşaq Teatrının yaradıcı heyəti ilə görüşdülər.

Rayon İcra Hakimiyyətinin dəstəyi və Miras İctimai Birliyinin üzvü Aytən Məhərrəmovanın fəal iştirakı ilə təşkil olunan görüş rayonda böyük marağa səbəb olub. Uzun illərdən bəri teatr tamaşası izləmək imkanı olmayan ağsulu uşaqlar Ağsu mədəniyyət Evində anlaşıq yaradıblar.

Birliyin Uşaq və Gənclərlə İş Şöbəsinin müdiri Nicat Nuriyevin verdiyi məlumata görə, məktəblilərə teatrın aktyorlarının ifasında "Şrek və dostları" adlı nağıl-tamaşa nümayiş olunub. Hətta, tamaşaçıların marağı eyni gündə tamaşanın iki dəfə oynanılmasına səbəb olub.

Ağsu rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndəsi İzay İnayətov və Bakı Uşaq Teatrının bədii rəhbəri-direktoru İntiqam-Soltan görüşün təşkil olunmasına görə minnətdarlıqlarını bildiriblər və onu əhəmiyyətli hesab etdiklərini vurğulayıblar.

Children and Youth Department of MIRAS Social Organization in Support of Studying of Cultural Heritage held next interesting event for children in Agsu region. The spectators met with the creative group of Bakı Children's Theatre at Agsu region Culture house on 4th May 2013 co-organized by MIRAS Organization and Bakı Children's Theatre.

The meeting arranged with the support of regional Executive Power and active participation of member of MIRAS Social Organization, Aytən Maharramova grew great interest at the region. Children from Agsu who had no opportunity to watch theatre since long years created great event in Agsu cultural house.

According to head of Children and Youth Department of MIRAS Social Organization, Nijat Nuriyev, "Shrek and friends" tale-spectacle was performed for schoolchildren by the theatre actors. Even their interest caused the spectacle's twice performance on the same day.

Representative of Agsu region Executive Power, Izay Inayatov and art director of Bakı Children's Theatre, İntiqam-Soltan expressed gratitude for arrangement of this meeting and stressed their consideration of this event significant.

BULANCAQ SARAYBURNU MƏSCİDİ

› BULANJAK SARAYBURNU MOSQUE

1980-ci illərdə Hacı Mustafa Ərən əfəndi ilə il ərzində Sivasa ziyarətimiz olurdu. Dəfələrlə Tokatda Əli Paşa məscidində namaz qılıb çıxanda mənə tərəf çevrilib, məscidin son camaat yeri sütun və qübbələrini şahadət barmağı ilə göstərərək: “Yusif, belə bir məscid tikdirmədən ölsək bizə yazıqlar olsun” - deyərdi. 1983-1984-cü illərdə İstanbul Şahzadəbaşı məscidinə bənzər məscidin tikilməsi üçün ərazi axtarılmğa başlandı. Əvvəlcə Samsun vilayəti Kadifekale tərəfi düşünülsə də, hansı səbəblə bilmirəm, ora olmadı. Sonra da Bulancakda ərazi axtarıldı. Bulancak Orta məscidini söküb yerində bu məscidi tikmək kimi təkliflər oldu. Amma layihə Orta məscid ərazisinə sığmadı. Ətrafını sənədləşdirmək isə çox çətin bir iş idi. Nəhayət ixvanlardan olan Hacı Numan Yaman dayının sahildəki ərazisində məscid tikdirmək qərarı verildi.

Yer, Bulancak vilayətinin qərb girişində yol ilə dəniz arasında bir yarımada şəklində 20.000 m² -ə qədər sahəsi olan bir ərazi idi. Əvvəlcə otuz sot torpaq satın alındı. Torpaq sahibi Hacı Numan Yaman on sot da hədiyyə etdikdən sonra 4000 m² məscid ərazisinə sahib olundu. Daha əvvəl Eynesildə bulaq tikilərkən açılan, lakin istifadəsi dayandırılan daş karxanası yenidən işlədilməyə başladı. Sadə üsullarla daş çıxarıldı, bel və kürəklə çalışıldı, amma yenə iməclik üsulu, qarşılıq gözləmədən.

Bu qədər bir əraziyə 2588 m²-lik məscid sığmadı, yenidən 4000 m² yer alınaraq 1985-ci ildə məscid ərazisi 8.000 m²-lə tamamlandı.

Bitişik ərazi olan bölgənin abadlaşdırılması bir xəritə mühəndisinə çəkdirilib məscid yeri də müəyyən edildikdən sonra 1986-cı ildə bələdiyyədən inşaat icazəsi alındı və 1987-ci il iyunun 13-ü bir şənbə günü təməl atıldı. Təməlatma mərasimində Giresun valisi Behçet Güler, bölgənin müftisi Fahrettin Aşık, kaymakam Rıdvan Aydın, il müftisi Muharrem Çavuşoğlu, bələdiyyə başçısı Öner Eriş, yerli və qonşu vilayətlərdən gələn rəhbər işçilər və geniş xalq kütləsi iştirak etdi. Giresun müftisinin köməkçisi Mürsel Sıradag əfəndinin təqdimatı və rəhbərliyi ilə mərasim böyük bir coşqu ilə tamamlandı.

Məscidin tikintisində ehtiyac duyulan daşlar Piraziz bölgəsi Bülbüllü kəndindən öz işçilərimiz tərəfindən sadə üsullarla bloklar şəklində çıxarılıb məscidin yanındakı daşkəsmə və işləmə dəzgahlarının yanında yerləşdirildi. Daşın çıxarılması üçün lazım olan karxana icazəsi təmin edildi. Daş çıxarmada istifadə olunan daş, əldə edilən icazə ilə Makina Kimya İnstitutu Ankara Elmadağ barıt fabrikindən alınaraq, icazəli partladıcı işçi tərəfindən üsuluna uyğun olaraq çıxarıldı. Bülbüllü kəndi daş karxanasında ehtiyat qurtaranda daşlar Ünye Tekkiraz, Pangal (Piraziz), Bayburt və Kayseridən təmin edildi.

Məscidin memarlıq layihəsi İstanbulda mühəndis Necip Candan tərəfindən hazırlanmış, statik hesab isə Ali Bahat və Alparslan Unat həvalə edilərək layihələşdirilməsi istənilmişdir. Alparslan Unat və Ali Bahat qarşılıq gözləmədən lahiyəni hazırlamağı və sonuna qədər tətbiq etməyi izləyəcəklərinə söz vermişlər.

We had visits to Sivas over the year with Haji Mustafa Eren efendi in 1980. Haji Mustafa Eren efendi performed Namaz in Ali Pasha Mosque in Tokat repeatedly and turned to me and pointed to columns and domes which are the last public site of the mosque, said: “Yusif, it would be regretted if we die not building such a mosque”. The area was sought in 1983-84 years for building the mosque alike Istanbul Shahzadebashi Mosque. First, Kadifekale in Samsun Province was sought, but for uncertain reasons it was delayed. The area was later sought in Bulancak. There were proposals like knocking down Bulancak Orta Mosque and build this mosque. But the project was not enough for Orta Mosque area. Documentation of its was very difficult. It was decided to build a mosque in the area of Haji Numan Yaman on the shore.

The place was in the form of peninsula between the road and the sea in west entrance of Bulancak Province and with 20, 000 sq/ms capacity. First 30 lot plot was purchased. After the owner of the plot Haji Numan Yaman gave a gift of 10 lot plot, 4000 sq/m the mosque was handed to the owner. A quarry which was opened previously in Eynesil while building a spring in Eynesil, and the commissioning was stopped, started to function. Stone was laid out in simple ways: shovel was used, however again with subbotnik way and free of charge.

The mosque was not sufficient for 2588 sq/ms area. Again 4000 sq/m area was bought and the mosque territory was completed with 8000 sq/ms in 1985.

After renovation of the adjacent area was drawn by map engineer and the mosque site was defined, the permission of the construction was got from the municipality in 1986 and it was founded on one Saturday on 13 June 1987. In this ceremony Giresun governor Behçet Güler, muft of the region Fahrettin Aşık, prefect Rıdvan Aydın, the region muft Muharrem Çavuşoğlu, mayor Öner Eriş, people of leading positions coming from local and neighbour provinces and wide mass participated. The ceremony was completed with the great excitement with presentation and guidance of Mürsel Sıradag efendi, assistant of Giresun muft.

Stones required for the mosque construction were removed, as block in ordinary ways by our staff in Bulbullu Village in Piraziz region and placed near stone-dressing and processing machines nearby the mosque. The permission on quarry needed for removing stone was provided. The stone used in stone-removing was bought from Ankara Elmadağ powder factory of Makina Chemistry Institute due to the achieved permission and taken out by the employer in conformity with the rule permitted. When the reserve is finished in Bulbullu Village quarry, the stones were provided from Unya Tekkiraz, Pangal (Piraziz), Bayburt and Kayseri.

Architectural project of the mosque was elaborated by engineer Nejip Jandan in Istanbul. While, Ali Baha and Alparslan Unat were assigned with static estimation and required projection. And they in turn promised to prepare the project freely and to follow the application till the end. Ali Bahat managed the project within this project met with teacher of architecture faculty of Trabzon Karadeniz University,

Bu çərçivədə layihəni əlinə alan Ali Bahat Trabzon Karadeniz Texniki Universiteti Memarlıq Fakültəsi müəllimlərindən Səlahəddin bəy ilə görüşərək layihəni hazırlamışdır. Bölgəmizin mühəndisi Rasim Nurdemir qarşılıqsız inşaatın məsuliyyətini və texniki nəzarətçiliyini öz üzərinə götürərək, Abdurrahim Gündoğdu ilə inşaat başlamış və davam etmişdir.

Məscidin kürsüsü tamamlananda 1988-ci ilin sonları olmuş və bu vaxt torpaq altında qalan bu hissəyə 80 ton dəmir, 5000 m³ çınqıl və qum istifadə olunmuşdur. 1989-cu ildə məscidin daş divarları 130 sm qalınlığında iç və çöl səthlər tamamilə sarı əsl daşdan hörülməyə başlanmış, Abdurrahim Gündoğdu kəndə məscid üçün fındıq yığmağa gedərkən yol qazasında şəhid olmuşdur. Bundan sonra inşaat işləri İmdat Buz (Mustafa usta) tərəfindən davam etdirilmişdir.

İnşaat daş divar hörmə, daş karxanasından daş çıxarma, mərmər dəzgahlarında daş kəsmə olaraq sürətlə və həvəslə davam edərkən, 1990-cı ilin əvvəlində Mustafa Eren əfəndi xəstələnmiş, tez-tez oturduğu yerdən inşaatı izləmək məqsədilə inşaatın yanındakı Numan Yamanın evində qalmağa başlamışdır. 1991-ci il iyul ayında Mustafa Eren əfəndi vəfat edəndə məscidin birinci sıra pəncərə hissəsi hörülmiş, səviyyə 3,75 m idi. Bundan sonra biz eyni qrup və dostlarla əzmlə işə davam edərək, 16 m divar yüksəkliyi olan məscidin divar gövdəsini tamamladıq. Eyni zamanda məscidin ortasında əsas qübbəni daşıyaacaq dörd ədəd fil ayağını da eyni səviyyəyə çıxardıq. Davamında iş sıra ilə kəmə

Salahəddin bəy and elaborated the project. The engineer of our region Rasim Nurdemir undertook responsibility and technical control of free construction, launched the work with Abdurrahim Gundogdu and continued.

The mosque chair was completed in late 1988 and this time 80 tone iron, 5000 m cube gravel and sand were used in this part under the ground. Stone walls of the mosque were built from pure yellow stones of 130 cm thickness throughly inner and externally in 1989. Abdurrahim Gundogdu died during accident when when going to gather hazel-nut to the village for the mosque. After the construction work continued by İmdat Buz (Mustafa usta).

Mustafa Eren efendi got diseased in early 1990 when he continued to make construction stone laying, remove stone from quarry, stone cutting in marble machines and stayed at Numan Yaman's house near the construction in order to follow that. In 1991 July when Mustafa Eren efendi died, the first-line window part of the mosque was built and the level was 3, 75 m. We later continued our work with the same groups and friends; completed the wall of the mosque which has 16 meter height. We made also elephant leg to reach the same level which will carries main dome in the middle of mosque. The line and domes followed it. Lines in our great mosques in Istanbul are completed with frame stone and are in the form of red-white line stone with dye. But we made red and white line stones in Sarayburnu Mosque from natural red and white stones. The decors of geometric pictures called 'mukarnas' in our large historical mosques are made of alabaster and

və qübbələrə gəldi. İstanbulda tikilən böyük məscidlərimizdə kəmərlər gövdə daşı ilə tamamlanmış, boya ilə qırmızı-ağ kəmərlər daşı şəklindədir. Amma biz Sarayburnu məscidində qırmızı və ağ kəmərlər daşlarını təbii qırmızı və ağ daşdan etdik. Yenə böyük tarixi məscidlərimizdə mukarnas deyilən həndəsi şəkillərdən əmələ gələn bəzəklər gəcdən edilmiş, burada isə tamamilə daşdan düzəldilmişdir. Əsas qübbəni daşıyan dörd ana kəmərin yüksəkliyi 28 m olub, hər bir kəmərdəki daşın ağırlığı 70 tondur. Bu böyük daş kəmərlərin arxasında ayrıca 18 və 20-lik dəmirlərlə armaturlu 200x100 sm ölçüsündə beton kəmərlər də vardır. İrili-xırdalı 17 qübbə ilə caminin üstü örtülmüşdür. Bu qübbələr memarlığına görə aralarında 80-150 sm boşluq buraxılaraq cüt qatlı inşa edilmişdir. Qübbələr, əvvəl qübbə üçün emal edilmiş kərpiclərlə hörülüb, sonra beton qübbə ilə kərpic qübbələr örtülmüşdür. Qübbələrin üzərinə cəmi 160 ton qurğuşun işlənmişdir. Qurğuşunun altına samanla yağrulmuş xüsusi gil suvanmışdır. Qübbə əməlləri orijinalına uyğun xüsusi istehsal olub, 23 ayar qızıl vərəqlə örtülmüşdür.

Son camaat məhəlli qübbələrini daşıyan sütunlar monolit mərmərdən olub, hər biri 4,5 m hündürlüyündə, 70 sm qalınlığında, 4,5 ton ağırlığındadır. 6 ədəd olan bu sütunların üzərində 5 ədəd qübbə məscidin şimal istiqamətində gözəl bir görüntü ifadə edir.

Sarayburnu məscidinin mərmər işləri - mehrab, minbər, müəzzinlik, pəncərə və məhəccəri Şahzadəbaşı məscidindəki

were completely made here of stone. Height of four mother lines carrying main dome is 28 meter and weight of stone in each of this belt is 70 tone. There are concrete lines of 200x100 cm size with iron armour (18-20) respectively behind these large stone lines. The mosque was covered with small and large 17 domes. These domes have 80-150 cm cavity among them for architecture and constructed double layer. The domes are built with bricks processed for the dome previously and brick domes are covered with concrete one. The domes are trimmed with 160 tone lead over that. Since clay kneaded with chaff was plastered under the lead. The dome gongfalons are special production for their originality and covered with 23 standard golden lists.

The columns of last public quarter domes are of marble and each of them has 4,5 m height, 70 cm thickness, 4,5 ton weight. Five domes over these six columns express a nice view in north direction of the mosque.

Marble work of Sarayburnu Mosque-alter, pulpit, muezzin, window and handrail was completed like original one of Shahzadebashi Mosque. These work made by using Marmara marble are very high art sample. Except that the pool inside the Bursa Ulu Mosque in the middle of the mosque was diminished and placed.

Stained windows inside the mosque are chosen accurately and placed there. Lines and ornamentings are laid up blissfully on the walls and dome. Pulpit, alter, muezzin, windows and upper and last public hand-rails, north arch door are made up from Marmara marble and placed on their sites. South door marble trimming is not yet completed.

orijinalının eynisi kimi tamamlanmışdır. Mərmərə mərmərindən istifadə edilərək görülən bu işlər yüksək sənət nümunəsidir. Bundan başqa məscidin ortasında Bursa Ulu məscidinin içindəki hovuz kiçildilərək yerləşdirilmişdir.

Məscidin içindəki vitraj pəncərələr diqqətlə seçilmiş, yerləşdirilmişdir. Xətt və təzhiblər divar və qübbələrdə zövqlə çəkilmişdir. Minbər, mehrab, müəzzinlik, pəncərələr, üst camaatlıq və son camaatlıq məhəccərləri, şimal tağ qapısı Mərmərə mərmərindən zövq ilə hazırlanıb, yerlərinə yerləşdirildi. Şimal qapı mərmər işləmələri hələ bitməmişdir.

Yeni Zelandiya yunundan emal edilmiş ipdən toxunan xalça məscidə sərilmişdir. Xalçanın altından döşənən isitmə sistemi yaradıldı. İstismə sisteminin camaat sıxlığına görə işlədilməsi təmin edildi. Qadın camaat bölməsinin arakəsmələri, üst mərtəbəyə çıxış qapıları, müəzzinlik qapısı, minbər qapısı və kürsü tamamilə mismarsız taxtdan künde-kari sənətkarlığı ilə hazırlandı. İstifadə olunan ağaclar meşə ağacı, qırmızı ağac, sapelli, venge, ağcaqayın, armud, qoz ağacı olmaqla keyfiyyətli materialdandır.

Minarələr, içəri dəmir-betonla, çölünə 20 sm qalınlığında işləməli daş ilə bəzəkli İstanbul Şahzadəbaşı məscidinin minarələrinin eynisi kimi 70 m hündürlüyündə cüt şərəfə ilə tamamlanmışdır.

Sarayburnu məscidində Şərq qapısı kimi Sivas Divriği bölgəsindəki Səlcuqlu əsəri olan Ulu Camenin tağ qapısının motiv və ölçülərinin eynisi kimi işlənməmişdir. UNESCO-nun mühafizəsində olan Divriği Ulu Came qapısı artıq sahil şəhəri Bulancakda Sarayburnu məscidində ziyarətçilərinin qəlbini fərləndirir. 15 m hündürlüyü, 11,45 m eni, 4 m dərinliyi olan bir sahədə tamamilə daş oyma və qabartma ilə orijinalına uyğun olaraq hazırlanan bu tağ qapı ayrı bir əhəmiyyət kəsb edir.

Bundan sonrakı mərhələdə məscidin inşaatında, dəstəmaz və qüsl yerləri, mörq, qübbəli bir fəvvarə və həyətdə abadlıq işləri davam etdirilir. Bütün bu işlərdən sonra 500 tələbənin yerləşəcəyi yataqxana və onların hər cür sosial-mədəni ehtiyaclarının təmin olunacağı bir külliyyənin inşa edilməsi haqqında düşüncəmiz vardır.

Bütün bu işlər əlaqəli qurumlardan əldə edilən ianə yığmaq üçün icazə sənədləri vasitəsilə bütün Türkiyədə toplanan ianələrdən istifadə edilərək həyata keçirilmişdir. Bu xidmət çərçivəsində Abdurrahim Gündoğdu, İdarə Heyətinin üzvü Züfer Nesil və tikintinin aşbazı İbrahim Acun iş başında vəfat etmiş, şəhid olmuşlar. Onların ruhları şad olsun.

Görülən işlər külliyyə, məktəb və yataqxana inşa edilməsi ilə imkan daxilində davam etdiriləcəkdir. Hörmətlə...

Yusuf Ziya Sipahi

Erenler Sarayburnu Məscidi Xeyriyyə

İşləri Mədəniyyət və Həmrəylik Vəqfinin sədri

The carpet woven from thread processed from New Zealand wool spread out into the mosque. The heat system under the carpet was created. The heat system was provided due to the population density. Women section's partition, exit doors to the upper floor, muezzin door, pulpit door and padded chair were made up from wood without nail by künde-kari craftsmanship. The used trees including wood tree, red tree, sappelli, venge, birch tree, pear, walnut-tree are of good quality. Minarets are completed double form as the Shazadebashi mosque in Istanbul decorated with stone in 70-m height and 20-cm thickness from outside and iron-concrete.

Eastern door to Sarayburnu Mosque is the same with the motifs and sizes of arch door of Great Jame, the work of Seljuk in Sivas Divriği region. The door of UNESCO Protected Divriği Ulu Jame make the visitors' heart feel with pleasure in Sarayburnu Mosque on-shore city Bulancak. This arch door prepared with stone carving and swell originality in the site with 15 meter height and 11, 45 meter width and 4 meter depth have special importance.

During the following stage, renovation work is continued in the mosque's construction, the places for ablution before Namaz, morgue, fountain with cupola and in the yard. After this work we think of the construction of the hostel where 500 students are resided and complex which meet any social and cultural needs of theirs.

All of these work was implemented by using donations gathered in the whole Turkey via permission documents for donation achieved from corresponding bodies. Within this service, Abdurrahim Gundogdu, member of Board, Zufer Nesil and cooker of the building Ibrahim Ajun died upon working. May them rest in peace.

The done work will be continued as possible with building complex, school and hostel. Best regards...

Yusif Ziya Sipahi

Chairman of Erenler Sarayburnu Mosque, Charity, Culture and Solidarity Foundation

Chief of Sarayburnu Mosque, Association for Works Remodeling And Survival